

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

13

Pagini închinat Bucureștiului

(12—15)

UNITATE și ÎNCREDERE

DIN pragul lui aprilie, care nu întârzie să se arate în toate podoabele pământului, privim în urmă la ceea ce un timp neprevăzut și neașteptat a coborât peste obrazul țării, privim în adâncul ființei noastre, cu sentimentul că putem spune încă o dată de ce virtuți este în stare să se arate poporul român, chiar și în cele mai grele încercări. Atunci, ca și acum în zilele reconstrucției, și în ceea ce se prevede a fi programul dezvoltării economico-sociale, s-a dovedit și se dovedește unitatea și încrederea tuturor oamenilor acestui pământ încercat, frăția dintre naționalități și legătura dintre generații, puterea fără seamăn a oamenilor muncii, omenia și spiritul de dăruire de care o lume întreagă a vorbit și vorbește cu mirare și laudă.

„În aceste momente grele am simțit mai mult ca niciodată ce minunat popor sintem, am dovedit că nu ne plecăm în fața greutăților, ci, dimpotrivă, în asemenea împrejurări devenim mai dirji, mai hotărâți să înlătuim comunismul în România. În aceste clipe dramatice am simțit și mai mult fericirea și mândria că sint fiul minunatului popor român, că merită, pentru el, pentru viața lui, să faci totul, chiar să-ți dai viața”.

Sint cuvintele spuse din adâncul inimii de către omul care n-a cunoscut odihna, nici liniștea, în fruntea și în mijlocul armatei de oameni fără odihna și fără liniște, ale cărui îndempuri și gesturi de îmbărbătare, ca în toate împrejurările bătăliei pentru independența, demnitatea și fericirea țării, ori în zilele grele ale revărsărilor, au constituit exemplul cel mai înalt al iubirii de țară și al dăruirii pentru viața ei.

Rămâne o pagină tulburătoare. Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu ținută la 28 martie în fața Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale, Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și activului central de partid și de stat. Lucrările înaltului forum care a reunit organele de conducere ale partidului și statului, afirmarea elocventă a democrației socialiste constituie un moment istoric al societății noastre contemporane, atât în privința hotărârilor elaborate în perspectiva reconstrucției și a îndeplinirii planurilor economiei naționale, cât și în ceea ce privește politica externă a Partidului și Statului nostru, contribuția pe care țara noastră o aduce la rezolvarea problemelor vitale pentru progresul și pacea întregii omeniri.

În deplină unitate și responsabilitate cetățenească, subliniindu-se înaltele virtuți morale de care au dat și dau dovadă toți cetățenii țării, fără deosebire de naționalitate, cu convingerea neștrămutată în forța și capacitatea partidului și a poporului, în spiritul hotărârii oamenilor muncii de a contribui cu toată munca lor la refacerea cât mai grabnică a ceea ce a fost distrus în cutremur, s-a afirmat și de data aceasta umanismul revoluționar, faptul că scopul suprem al politicii partidului și statului nostru, esența însăși a socialismului o constituie omul, bunăstarea și fericirea lui, făurirea unei vieți demne și civilizate pentru toți cetățenii patriei noastre.

În pomenirea împrejurărilor tragice, la bilanțul pierderilor și suferințelor, la sentimentele de compasiune adresate întregii națiuni, Președintele țării a adăugat omagiul său și cele mai vii mulțumiri activului de partid, tuturor comuniștilor, militarilor forțelor noastre armate, formațiunilor gărzilor patriotice, tinerețului patriei noastre, medicilor, țăranimii și intelectualității și în mod deosebit clasei muncitoare: „Se poate spune că clasa noastră muncitoare a demonstrat și în aceste împrejurări că își îndeplinește în cele mai bune condițiuni și își va îndeplini întotdeauna rolul său de clasă conducătoare a întregii națiuni pe calea socialismului, a asigurării independenței și suveranității țării”.

De o semnificație deosebită sint pentru activitatea noastră aprecierile asupra rolului creației literar-artistice în ansamblul factorilor politici și educativi în formarea omului nou, a societății noastre socialiste.

Este cel mai frumos elogiu care s-ar fi putut aduce muncii creatoare, oamenilor de artă și literatură. Sint scrise aceste litere de aur în omagiul suprem pe care Președintele țării îl aduce poporului, năzuințelor lui de pace și prosperitate.

„România literară”

ÎN MOMENTELE GRELE prin care a trecut țara noastră s-au afirmat cu putere nobilele trăsături ale omului nou, constructor al socialismului. Cred că nici un fel de lucrări ale filozofilor, ale celor care se ocupă de caracterizarea omului nou nu ar fi putut pune în evidență cu atita pregnanță aceste trăsături minunate pe care le-a demonstrat poporul nostru, omul nou stăpin pe destinele sale, hotărât să înfrângă orice greutate, să-și făurească viitorul în mod liber, așa cum dorește el.

Nu incerc să dau o caracterizare, pentru că ar fi aproape imposibil, dar trebuie să subliniez că dirzenia, tenacitatea, curajul, răspunderea față de interesele generale ale națiunii, încrederea neștrămutată în cauza socialismului, în viitorul luminos al patriei noastre sint unele din caracteristicile constructorilor socialismului din patria noastră, manifestate cu o forță de nebănuit în aceste zile grele.

Mulți ați putut vedea oameni care au pierdut totul, i-au pierdut pe cei apropiați, copii, rude, prieteni, părinți; toți erau dirji, hotărâți, exprimând prin privirea și atitudinea lor, hotărârea de a face totul ca aceste pierderi — dintre care unele ireparabile — să nu dea cu nimic înapoi dezvoltarea patriei noastre. În aceasta se văd rezultatele activității politice, educative, la care și-au dat concursul toți cei ce au un anumit rol în această privință, începind desigur cu activitatea de producție — factorul esențial al educației. În aceasta se vede rolul activității politico-educative a partidului, al creației literar-artistice, a tuturor celor care prin scrisul lor, prin munca lor au contribuit și contribuie la formarea trăsăturilor minunate ale omului nou, constructor al socialismului și comunismului, la cultivarea umanismului nou, care pune pe primul plan omul, bunăstarea, libertatea, fericirea sa.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Dia Cuvîntul de închidere la ședința comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale, Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și activului de partid și de stat).

România literară

COLEGIUL :

Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Dărie Novăceanu.

DIRECTOR : George Ivașcu. Redactor șef adjunct : G. Dimisiana. Secretar responsabil de redacție : Roger Câmpeanu.

Din 7 în 7 zile

Amplul ecou internațional al Expunerii tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

CONCRETIZIND amplul ecou internațional al Expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu la ședința comună a C.C. al P.C.R., Marii Adunări Naționale, Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și activului central de partid și de stat, agențiile de presă, posturile de radio și televiziune, ziarele din numeroase țări ale lumii relevă declarațiile și aprecierile secretarului general al partidului cu privire la eforturile uriașe depuse de poporul român pentru lichidarea urmărilor seismului catastrofal de la 4 martie, pentru asigurarea dezvoltării neabătute a României pe calea progresului. Sint evidențiate astfel încă o dată minunatele virtuți ale poporului nostru care, strins unit în jurul partidului, al secretarului său general, a înfruntat cu atâta bărbăție și înțelepciune, a reușit să asigure normalizarea rapidă a vieții publice. Marea majoritate a comentariilor se referă la hotărârea de a se acționa cu toată fermitatea pentru asigurarea îndeplinirii și chiar depășirii obiectivelor planului cincinal actual, de a asigura transparența în viața atît a planului de dezvoltare economică-socială a țării, cît și a programului de măsuri privind ridicarea permanentă a nivelului de viață material și spiritual al poporului.

TOTODATA, presa internațională evidențiază părțile din Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra activității internaționale desfășurate de partid și statul nostru în spiritul istoricelor hotărâri ale Congresului al XI-lea, orientările și sarcinile de viitor ale politicii externe a Republicii Socialiste România, a Partidului Comunist Român. Se pune în evidență reafirmarea voinței neștirmitate de a se promova în continuare o politică externă dinamică și constructivă, întemeiată pe atașamentul ferm și sincer al țării noastre la marile principii ale relațiilor noi între state, pe participarea activă la identificarea de soluții în marile probleme ale contemporaneității, precum înfăptuirea securității și cooperării pe continentul european și transpunerea în viață a documentelor de la Helsinki, înfăptuirea dezarmării generale și totale și, în primul rînd, a dezarmării nucleare, întărirea rolului O.N.U., rezolvarea pe cale politică a conflictelor și diferendelor dintre state, lichidarea subdezvoltării și decalajelor economice, instaurarea unei noi ordini economice și politice, făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

AȘA CUM a declarat președintele României în Expunerea sa, „dezvoltarea largă a relațiilor multilaterale cu celelalte state ale lumii confirmă pe deplin justetea politicii partidului și statului nostru de colaborare și prietenie cu toate popoarele, atît în interes reciproc, cît și spre binele securității și păcii internaționale”. Ca atare au și fost subliniate eforturile statornice ale României pentru transparența în viața și prevederilor documentelor de la Helsinki, pentru înfăptuirea securității și colaborării pe continentul european. „Noi considerăm — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu — că pe primul plan trebuie pusă dezvoltarea largă și neîngrădită a colaborării în toate domeniile, între toate statele continentului, în condiții de deplină egalitate și avantaj reciproc”. De relevant, apoi, atitudinea fermă exprimată împotriva acelor încercări — total contrarii spiritului de la Helsinki — de instigare a unor cetațeni ai României la emigrare, încercare respinsă categoric ca fiind un amestec grav în treburile interne ale statului nostru. Nu mai puțin importantă este propunerea de organizare a unor reuniuni consacrate adoptării de măsuri de combatere a unor fenomene nocive pentru dezvoltarea sănătoasă a popoarelor, îndeosebi a tineretului, fenomene precum consumul de stupefiante, pornografia, propagarea violenței și a urii față de om, a rasismului, a tot ceea ce ar putea polua conștiințele și duce la degradarea ființei umane, la învrăjbiră între națiuni.

DE O DEOSEBITA însemnătate sînt considerate argumentele aduse de președintele României în ce privește lichidarea subdezvoltării și instaurarea unei noi ordini economice internaționale, bazate pe deplină egalitate și echitate. Totodată în comentariile presei din diferite țări sînt apreciate ca într-un tot binevenite sugeștiile privitoare la acționarea pentru realizarea unui echilibru militar, nu prin sporirea înarmărilor, ci prin reducerea acestora, prin trecerea fermă la eliberarea popoarelor de spectrul amenințător al războiului nuclear. Reafirmarea ideii convocării, cu ajutorul posibil al statelor nealiniate, a unei conferințe mondiale a țărilor în curs de dezvoltare consacrată problemelor economice, s-a integrat, de asemenea, între componentele atenției acordate de către presa internațională magistrali Expunerii a președintelui României, subliniindu-se eforturile perseverente pentru democratizarea relațiilor internaționale, pentru înlocuirea vechii politici imperialiste de dominație, aspirare și dictat printr-o politică nouă, bazată pe justiție și echitate, pe respectarea dreptului de dezvoltare liberă a fiecărui popor și pentru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune.

Cronica

„Contul 1977”

● Asociația Scriitorilor din Cluj-Napoca a organizat, la Casa de Cultură a studenților din acest municipiu, un spectacol de poezie și muzică ale cărui încasări au fost donate „Contului 1977”. Au citit poezii patriotice, poezii dedicate eroismului oamenilor muncii în împrejurările ce au urmat cutremurului de la 4 martie, poezii Horia Bădescu, Pavel Bellu, Eta Boeriu, Petre Bucsa, Doina Cetea, Ion Cocora, Victor Felea, Aurel Gurghianu, Iancsik Pál, Negoiță Irimie, Jánki Béla, Kádár Lános, Kenez Ferenc, Király László, Laszloffy Osaba, Teohar Mihadaș, Gabriel Pamfil, Adrian Popescu, Nicolae Preliceanu, Aurel Rău, Miron Scorobete, Aurel Șorobetea și Cornel Udreă.

Și-au dat concursul actori ai Teatrului Național și ai Teatrului Maghiar de Stat din Cluj-Napoca, Corul Filarmonic de Stat dirijat de Florentin Mihăiescu, formația „Colegium-musicum” a Conservatorului „Gh. Dima”, formația de pantomimă a Teatrului de păpuși.

● Și în ultima săptămîină au continuat să sosească telegrame și scrisori de compasiune pentru pierderile umane din 4 martie. Au trimis: Uniunea Scriitorilor și Artiștilor din Cuba, prin președintele său Nicolae Guillen; Uniunea Scriitorilor din

● În cadrul Festivalului „Cîntarea României”, ATM și Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani organizează cea de a doua ediție a Săptămîinii teatrelor din Moldova, la care — cu excepția celui din Galați, — vor participa colectivele instituțiilor profesionale din Moldova (și Teatrul din Brăila).

Deci, în perioada 27 martie — 2 aprilie vor putea fi vizionate, la Botoșani, spectacolele: Reduta de Mircea Radu Iacoban (Teatrul Național din Iași și Teatrul din Bacău), Fortul de Leonida Teodorescu (Teatrul Tineretului din Piatra Neamț), Vlad Teșeș de Mihai Vasiliu și Remus Năstă (Teatrul din Brăila), Nostim (Teatrul „V. I. Popa” — Birlad), Pelina de Ion Luca (Teatrul „Bacovia” — Bacău) și Răfuiala de Ștefan Berciu, în interpretarea teatrului-gazdă.

În încheiere, va avea loc un colochiu cu tema Dramaturgia marilor evenimente, avînd ca puncte de reper tocmă spectacolele acestei ediții. Se vor acorda distincții pentru: cel mai bun spectacol, cea mai bună regie, scenografie, interpretare masculină, feminină, cel mai reușit rol episodic.

Vor avea loc întîlniri cu artiști amatori din întreprinderi, școli, case de cultură, vor fi vizionate, în spectacole de la ora 5, realizări ale acestora.

● Duminică, 27 martie, a avut loc ședința Cenaclului literar al pionierilor din municipiul Bacu-

Întîlnire internațională

● Revista „Literaturen Front” din R. P. Bulgaria a publicat recent un apel referitor la convocarea, la Sofia, a unei întîlniri internaționale a scriitorilor din țările care au semnat documentele finale ale Conferinței de la Helsinki.

Apelul este semnat de o seamă de scriitori de frunte din țările respective.

Asociațiile scriitorilor

Cluj-Napoca

● Asociația Scriitorilor din Cluj-Napoca a inițiat unele sezoane literare — la o unitate militară din cadrul municipiului, la Liceul pentru alimentație publică, la Școala generală nr. 14, — în cadrul cărora Ion Oarcășu, Septimiu Oprea, Crăița Moldovan și Bazil Grău au vorbit despre însemnătatea războaielor din 1907 și au citit din lucrările lor inspirate de eroismul celor care au contribuit la înlăturarea urmărilor tragicului seism din 4 martie.

Timișoara

● Asociația Scriitorilor din Timișoara a organizat, la Căminul cultural din comuna Tormac, o sezoană literară la care Al. Jelebeanu, Maria Pongracz, Svetomir Raicov au citit versuri închinete tragicului eveniment de la 4 martie.

R.P. Mongolă; Centrul P.E.N. din S.U.A.; scriitorul Djindjihashvili din R.S.S. Gruzină; Silvio Guarnieri din Italia. Un vibrant, fratern omagiu de solidaritate, o nobilă evocare a victimelor cutremurului de la 4 martie, și a scriitorilor care i-au căzut victime, a

Festivalul Național „Cîntarea României”

restul, patronat de Muzeul Literaturii Române. Au citit poezii și proză elevi ai Școlii generale nr. 128. În încheierea ședinței, Violeta Zamfirescu a analizat lucrările prezentate și a dat prețioase îndrumări tinerilor creatori.

● În cadrul Festivalului Național „Cîntarea României”, la Constanța va avea loc între 11 și 19 aprilie un ciclu de spectacole sub genericul „Teatrul românesc și tradiția națională”. În zilele de 15, 16 și 17 aprilie se va desfășura un colochiu pe această temă, cu participarea a numeroși reprezentanți ai vieții teatrale și personalități de frunte ale culturii românești.

● În vederea participării la concursurile de creație organizate în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României”, membrii Uniunii Scriitorilor sînt rugați să se adreseze Asociației din care fac parte. Concursurile se vor desfășura pe genuri: poezie, proză, dramaturgie.

Pot fi prezentate lucrări aduse la cunoștința publicului în perioada 1 ianuarie 1976—31 martie 1977.

● C.C. al U.T.C., Consiliul U.A.S.C.R. și Uniunea Scriitorilor organizează un concurs de poezie patriotică, dedicat aniversării a 55 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist și 20 de ani de la înființarea U-

La Muzeul Literaturii Române

● Muzeul Literaturii Române a reluat dezbaterile din cadrul Studioului său de istorie literară cu tema „Blaga necunoscut”.

● În sala Universității populare din str. Biserica Amuzel nr. 5-7, la 4 aprilie 1977, „Teatrul Manuscriptum” reia spectacolele cu piesele „Răpădăritul Postelnic” de B. P. Hasdeu și „Cuminecătura” de G. M. Zamfirescu în regia lui Romulus Vulpesca. Încasările vor fi donate „Contului 1977”.

București

● Asociația Scriitorilor din București roagă pe scriitorii care dețin texte inedite, fotografii, alte documente care pot servi la editarea volumului omagial „9 pentru eternitate”, închinat colegilor dispăruți în tragica noapte de 4 martie, să le pună la dispoziția colectivului de redacție, la sediul asociației din Calea Victoriei 115. Documentele, după publicare, vor fi restituite posesorilor.

Iași

● Editura „Junimea” din Iași, în colaborare cu Asociația Scriitorilor, e-laborează, cu sprijinul a numeroși scriitori din întreaga țară, un volum de reportaje intitulat „Secundele care au zguduit România”. Volumul este îngrijit de Aristide Buhoiu și va apărea într-un timp foarte scurt. Încasările din vânzarea acestei cărți vor fi repartizate la „Contul 1977”.

fost transmis vineri 25 martie de către postul de radio „France-Culture”. Vicepreședinte al Asociației oamenilor de litere din Franța, Hélène Tournaire, a adus, în această emisiune, ecoul unei statornice, devotate prietenii față de țara noastră.

niumi Asociațiilor Studenților Comuniști din România, care va fi finalizat la 2 mai, Ziua Tineretului.

Concursul își propune să antreneze un număr mare de tineri (pînă la 35 de ani) profesioniști și amatori, din rîndul celor mai variate categorii sociale — muncitori, țărani, intelectuali, elevi, studenți, militari, — la realizarea unei arte cu un bogat conținut educativ, patriotic și revoluționar.

Una dintre dominantele tematicii lucrărilor ce vor fi prezentate la acest Concurs constă în contribuția tinerei generații, alături de întregul popor, la înfăptuirea Programului Partidului de ridicare a patriei spre noi culmi de progres și civilizație, prezența tinerilor pe frontul refacerii, al înlăturării grabnice a pagubelor provocate de seismul din 4 martie.

Lucrările vor fi trimise, pînă la 20 aprilie, ziarului „Scînteia tineretului”. Fiecare participant poate trimite numai 5 poezii inedite, dactilografiate, însoțite de un motto. Separat, în plic închis, se va scrie numele participantului, profesia și locul de muncă, adresa și motto-ul ales, cu mențiunea „Pentru concursul Partidului și Țării — un imn al viștii noastre”. Cele mai bune creații vor fi editate în volum, publicate în presa de tineret și difuzate la R.T.V. De asemenea, se vor acorda premii pentru cele două categorii menționate — profesioniști și amatori.

● Banu Rădulescu — PĂSĂRILE MARI NU CINTĂ. Un bogat roman epic, bine structurat, se adaugă bibliografiei scriitorului: Diacul de așteptare (nuvele, 1967) și Verdictul (roman, 1970). (Editura Minerva, 200 p., 10,50 lei, 26 000 ex.).

● La Editura Junimea au apărut: *** — AMINTIRI DESPRE I-BRĂILEANU, antologie și bibliografie de Ion Popescu Sireteanu (205 p., 14,50 lei, 5 600 ex.), N. Barbu și colab., 100 DE ANI DE TEATRU ROMÂNESC — album (218 p., 26 lei, 600 ex.), Silvia Rusu — PĂMÎNTUL DIN FRUNZE (80 p., 7,75 lei, 715 ex.), Emilia Pavel — PORTUL POPULAR MOLDOVE-DESC (220 p., 17 lei, 2 750 ex.).

● Vasile Nicolescu — LUMEA DIAFANĂ. Afirmat, încă de la primele volume, drept un poet original prin intelectualizarea imaginilor, de sorginte livrescă dar personal metamorfozate poezie (Liturgii negre, 1946, Enescu, suită lirică, 1958, Poeme, 1963, Parabola fecului, 1967, Clopotul mîns, 1970, Secțiunea de aur, 1973, Poeme, 1974), traducător de fine nuanțe al poeziei universale (Robert Dénos, Henri Michaux, Max Jacob), eseist al „stării lirice” (1975), avizat cunoscător (și comentator) al artei plastice impresioniste — Turner, Monet, Constable — autorul publică un nou volum de poeme. (Editura Eminescu, 96 p., 7 lei, 2 600 ex.).

● Aurel Mihale — FOCURILE. FOCUL NEGRU. Noua ediție, revizuită și adăugită, a romanului Fuga (1963, ed. II, 1968) constituie totodată și primul volum al trilogiei Focurile, anunțată de autor, care va fi completată cu volumul Inedit Focul alb și versiunea revizuită și adăugită a romanului Primăvara timpurie (1969). Focul roșu. (Editura Eminescu, 496 p., 17 lei, 16 000 ex.).

LECTOR

Încrezători în steaua noastră

NIMIC în afara unei nenorociri majore nu poate constitui un etalon mai precis pentru măsurarea energiei spirituale și materiale a unui popor. Spre cinstea tuturor, încă o dată, românii au arătat că sînt o națiune demnă de stimă. Nu am să citez aici rîndurile din presa străină referitoare la reacția noastră în fața unei atît de grele încercări, uimirea unor cercuri din afara hotarelor iscată de singele rece al tuturor factorilor responsabilii, de munca uriașă organizată, începută în chiar noaptea dezastrului, de generozitatea cu care cei ce au fost încercați mai puțin s-au oferit să-i ajute pe cei aflați în situații dificile. Ieri am aflat, de pildă, că un sfert din paguba suferită a fost acoperită prin contribuția voluntară internă. Soldați și medici, muncitori și studenți, meșteri din toate colțurile țării au sărit în ajutorul orașelor celor mai năpăstuite și iată, la numai un scurt răstimp, rănile oribile cu care obrazul țării a fost slujit sînt în mare parte acoperite, dacă nu vindicate.

Desigur, ne rămîn foarte multe lucruri de făcut, o muncă titanică — acesta e termenul — stă în fața noastră pe o bună bucată de vreme. Rodul unui efort colectiv și așa formidabil depus timp de trei-zeci și ceva de ani a fost pus în cumpănă de demnitatea naturii. Și doar în ultimii ani, șapte la număr, două inundații catastrofale și acum acest cutremur ne-au încercat decisiv. Dar de fiecare dată poporul nostru a răspuns răului, nu cu văicăreli, nu cu disperarea care i-ar fi zdrobit poate pe alții, ci cu demnitatea de a relua de la capăt ceea ce am început. Avem deja proiectele noului oraș Zimnicea, greu încercat, și cel al noului centru administrativ al Capitalei care, așa cum știm, va arăta mai mîndru și mai frumos decît cel vechi.

CUM a fost posibil ca din adîncurile unei dureri fără margini, sufletul nostru românesc să găsească atîtea resurse pentru a uita — nici nu știu dacă acesta este cuvîntul cel mai potrivit — imensa, teribilă clipă a nefericirii și de a se porni la un adevărat război dus împotriva unui destin ingrat? Răspunsul este simplu. Avem un partid puternic, avem un popor minunat care știe să răspundă în momentele cheie cu o forță nebanuită; avem un conducător despre a cărui energie și voință de fier se știe în toată lumea. Cu o demnitate împietrită, cu o lacrimă cenzurată, în ochii secretarului general al partidului am citit în aceste clipe de restriște acea flacără însuflețitoare, care duce la luptă masele, pe care orice mare om politic o are. Neostenit, decis, însuflețind pe cei cu care colaborează în aceste ceasuri parcă nesfîrșite, tovarășul Nicolae Ceaușescu a reușit să dea nașterii noastre încrederea în forțele proprii de care avea atîta nevoie. Lipsa de șovăială, fantastica-i putere de muncă, adîncă-i umanitate, dacă e să vorbim numai despre salvarea multor vieți omenești, au întregit în mod magistral un portret de neuitat pe care românii îl vor avea deapuri adînc, în inimile lor.

SIGUR că nu trebuie să facem dintr-un dezastru un prilej de triumf și de laudă, dar nu putem să nu amintim pe cei ce și-au riscat viețile lor, pe eroii zilelor grele care ne-au dat senzația că virtuțile dintotdeauna ale poporului român, atît de încercat, nu s-au pierdut de-a lungul istoriei. Mie, ca scriitor, toți cei două mii de ani de rezistență la injoncțiunile timpului suferite de români mi s-au părut explicabili; nu m-am îndoit niciodată de formidabilele noastre forțe interioare, dar confirmarea din aceste zile îmi inspiră un sentiment de putere, îmi dă liniștea să cred că nu va trece prea mult și vom putea revedea Bucureștiul visat în anii socialismului, cu cartierele lui noi, bine desenate sub acest cer de azur care ne tutează; vom vedea fabrici și mai frumoase și academii mult mai încă-

pătoare, vom avea grădinile și fîntînile mult dorite. Altfel spus, vom reinventa din inerția materiei o Capitală modernă, mai superbă decît acum.

Pe bună dreptate, la marele forum din zilele de 28-29 martie, au fost elogiați și acei prieteni ai României de pretutindeni care, aflînd de nenorocirea care ne-a încercat, au sărit cu mic, cu mare, cum se spune, în ajutorul nostru. Și ce sentiment frumos te încearcă atunci cînd îți dai seama că nu ești singur, că proverbul „prietenu la nevoie se cunoaște” este ilustrat de niște suflete calde aflate la mari distanțe sau foarte aproape. Acest ajutor major, apreciat cum se cuvine, este o consecință a unei politici externe făcute cu mare înțelepciune de-a lungul vremii, politică al cărui promotor a fost și este secretarul general al partidului, pentru că dacă astăzi sîntem atît de bine cunoscuți în lume, i-o datorăm în mare parte lui. Cele 55 de volume dedicate domniei sale în mai multe țări din Europa și din alte continente vorbesc despre personalitatea sa puternică și despre uluitorul destin al micii noastre națiuni ce joacă un rol destul de important pe această planetă. Și, ascultînd Expunerea președintelui României asupra principiilor fundamentale ale politicii noastre internaționale, ne-am explicat și mai bine de ce ne bucurăm de atîta stimă, de ce nu ne-am simțit singuri în neșorocire, de ce căldura unei prietenii venite de pretutindeni ne-a mîngiat sufletele. România promovează o politică de colaborare cu toate statele din lume, indiferent de formațiunea lor politică, o politică de înfrățire și întraajutorare cu națiunile aflate în curs de dezvoltare și, cum s-a dovedit, acestea sînt multe și devin a treia forță în echilibrul politic al universului. Un alt mare principiu pentru care ne batem este cel al independenței naționale, al neamestecului în treburile altora. România vrea drepturi egale la masa uriașă a națiunilor mari și mici, pentru că puterea, măreția unei națiuni nu se măsoară numai în kilometri pătrați sau în numărul gurilor de tun. Au existat și vor mai exista națiuni care s-au impus și se vor impune continuu în lume.

NOI am învățat mai devreme și mai bine decît alții să iubim pacea știînd că o discuție, chiar lungă și plicticoasă, este preferabilă unui conflict distrugător. Planeta noastră a devenit prea îngustă pentru prea marile interese ale unora. Știința și tehnica de luptă ne-au făcut vecini pe toți cu toți; nu mai există distanțe ocrotitoare și un război mondial este de neimaginat, pentru că ar distruge civilizația noastră — o știe toată lumea. Iată de ce noi, românii, ne batem pentru pace, pentru înțelegerea între popoare; de ce vrem ca și țările bogate să înțeleagă că pămîntul este al tuturor oamenilor și că roadele lui trebuie împărțite cu înțelepciune între toți cei ce ne aflăm pe glob.

Pentru aceste minunate principii este nevoie de răbdare, de contacte la cel mai înalt nivel, de întînirea unui climat de colaborare și nu al unuia de ostilitate. Pe micul nostru teritoriu am demonstrat că putem trăi laolaltă, și români, și maghiari, și germani, și alte naționalități, că putem să avem aceleași drepturi în fața legii, cînd ea, această lege, poartă pecetea unei viziuni socialiste sincere, dezinteresate, destinate fericirii tuturor și nu a egoismului rasial, brutal și infumurat.

Iată de ce, plecînd de la marea reuniune din 28-29 martie, sînt sigur că vom duce cu noi, prin scrisul nostru, prin glasul nostru, sentimentul puternic de încredere pe care-l avem vorbind atît de deschis despre tot ceea ce ne-a frămîntat în aceste ultime zile și săptămîni din care am ieșit, cum pe drept s-a afirmat, mai puternici, mai încrezători în steaua noastră. Care nu e o planetă fatală, cum ne coboșe bocitoare, ci steaua bunei speranțe care ne-a călăuzit prin vremuri.

Eugen Barbu

ION SALÎȘTEANU: Portret
(Din expoziția permanentă cu vinzare deschisă la
Galeriile „Orizont”)

Pămîntul

Literatura cutremurelor este, de obicei, o literatură a orașelor distruse.

Ori de cîte ori se produce un seism de mari proporții, ziarele din lumea întreagă, luate de aceeași undă de compasiune, își trimit la fața locului reporterii, scriind pagini întregi despre orașele ruinate, despre miile de oameni morți, despre zecile de mii de familii rămase fără adăpost.

Imaginile cele mai zguduitoare ale nenorocirii, case cu multe etaje năruite, munți de moloz, imobile despicate în două, de sus pînă jos, sau jupuie de un perete, oferind privirilor, ca un fagure de beton, intimitatea a zeci de încăperi, suspendate pe marginea prăpastiei, numai în orașe pot fi întîlnite.

Relatări dramatice despre cele cîteva zeci de secunde care au zgduit scoarța terestră și au pricînit inimaginabilul dezastru, orășenii sînt în măsură să facă. Pe ei i-a prins cutremurul la etajul V sau la etajul X, ei au simțit uriașele clădiri trosnînd din încheieturi, asemeni unor corăbii în furtună, gata să alunece în abis. Ei au coborît în stradă, ca să se salveze, și au fost loviți mortal de cărămizile ce zburau prin aer, ca și cum cerul ar fi devenit gura unui tun apocaliptic, iar cînd n-au fost uciși, s-au aflat, după cîteva pași, în fața celor mai atroce și de neînchipuit privescîți.

Tuturor celor puși în asemenea situații, în stare să albească părul celor tineri și să oprească în loc inimile mai slabe, mintuirea le apare invariabil aceeași: un spațiu cu clădiri cît mai mici, ideal fiind spațiul fără nici o clădire.

Orașan, care am trăit cutremurul la etajul V al unei clădiri destul de încercate, am fost surprins, la zilele ce au urmat, să văd cît de mare e spaima ce i-a cuprins pe țărani, în noaptea cataclismului, chiar pe cei ce se aflau departe de orice clădire, chiar pe cei ce se aflau în cîmp deschis.

La început, am fost inclinat să cred că totul se datorează unei psihologii hrănite îndelung cu prevestiri apocaliptice, ce se mai alarmează chiar de eclipsele de lună, dar, mai apoi, stînd de vorbă cu cît mai mulți, de toate vîrstele, încercînd să întreprind o anchetă în spirit cît mai realist, mi-am dat seama că, dacă la oraș, se produc marile dezastru, în schimb, la țară, cutremurul poate fi, prin orizonturile în care se desfășoară, mult mai înspăimîntător, o anomalie a naturii dusă la paroxism.

Toți au pomenit de groaznicul vuiet stîmțit din senin, de parcă s-ar fi revărsat un fluviu, de copacii care se clătinau, fără o adiere de vînt, mai tare decît în cea mai groaznică furtună. Oricît ar fi fost de sinistru, noi am simțit sub picioare, tremurînd și trosnînd, structuri de beton, care ne izolau de unda seismului, chiar dacă o făceau mortală, care ne izolau de restul firii, de proporțiile dezastrului, închinîndu-ne pe fiecare într-un posibil cosciug. A simțit cutremurul de pămînt, direct cu tălpile pe pămînt, s-ar părea că este, după cum povestesc țărani, cea mai înfricoșată inițiere în ceea ce poate fi o catastrofă cosmică.

Tuturor li s-a părut că pămîntul este un cal înnebunit, care se zvîrcolea năpraznic, născocind tot felul de smucituri pentru a-i arunca de pe spinarea lui. Dar unde? Acea spinare de animal ieșit din mîndră se întindea de la un orizont la altul.

Geo Bogza

Noi, toți...

MUNCIND zi de zi ne lăsăm de multe ori furați de preocupările cotidiene, ale casei, ale familiei sau ale meseriei, și uităm că în sufletul oamenilor de lângă noi există valori adânci, ascunse unei priviri superficiale.

Tragedia suferită de poporul nostru în noaptea de 4 martie a făcut ca aproape imediat după ce îngrozitorul huruit a tăcut, în fiecare din noi să apară, spontan, solidaritatea, forța, puterea de a-și ajuta aproapele, dorința de viață, dragostea de a reconstrui, de a șterge din amintire minutul tragic și de a pași mai departe pe drumul demult și deliberat ales pe care un minut sinistru, oricât de răvășitor, nu-l putea întrerupe.

Despre aceasta, despre dragostea de oameni, despre puterea de a ajuta, despre dorința de a renaște și de a recon-

strui ne-a vorbit, impresionat și impresionant, secretarul general al partidului nostru la ședința comună a Comitetului Central al Partidului, Marii Adunări Naționale, Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și activului central de partid și de stat.

L-am ascultat acolo, în Sala Palatului, și am urmărit pe acest chip energia, voința unui popor întreg.

Am plecat plină de încredere, având siguranța că sub conducerea înțeleaptă a Partidului nimic nu va putea întrerupe mersul înainte al poporului nostru pe drumul pe care și l-a ales, și că acest comandament suprem, al refacerii, se sprijină pe noi toți.

Elena Deleanu

directoarea Teatrului Giulești

Semnul unui vital umanism

DIN dubla față a lunii martie — una de drăcesc întuneric în prăbușirea unei zile de vineri, alta izvorită din lumina sufletească a celor rămași să vegheze la drumul țării — cea din urmă are forța izvoarelor străvezii strânsă în fintini, culoarea pământului în explozia din mugur și albul amiezii în care am legat — și o păstrăm pentru ceasuri de cumpănă — tăria morală a tuturor generațiilor cu numele nostru.

Pe obrazul rănit al lui martie omenia românească s-a întâlnit cu omenia lumii. Miini de pretutindeni au purtat înspre noi graiurile pământului sub semnul unui ales umanism.

Ne pregăteam veșmintele de primăvară, și într-o voință unanimă le-am schimbat cu salopeta șantierului. De-atunci pe fiecare stradă mă în-

tâlnesc cu dorul rezidirii, un neîntre-

rapt poem al cărui autor este patria.

„Mulți ați putut vedea oameni care au pierdut totul, — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — i-au pierdut pe cei apropiați, copii, rude, prieteni, părinți; toți erau dârzi, hotărâți, exprimi-mind, prin privirea și atitudinea lor, hotărârea de a face totul ca aceste pierderi — dintre care unele ireparabile — să nu dea cu nimic înapoi dezvoltarea patriei noastre”.

Aceste cuvinte definesc concis, de fapt, starea sufletească a românilor, popor care cultivă verbul a face din-totdeauna și cu atât mai mult astăzi când ceea ce face se rostește în casa și la masa fiecăruia.

Din acest martie au răsărit încă o dată izvoarele umanismului nostru.

Ion Iuga

Pentru cei care nu vor mai scrie

Pentru cei care nu vor mai scrie — requiem epopee, odă, doină de jale, pământul își scutură din cind în cind plăcile sale, imensele lespezi pe magma infocată din miez.

Cei ce s-au dus vor mai scrie prin noi cuvinte dictate de amintiri, vag paradisi în timp ce eternitatea peste ei s-a închis vor mai scrie prin noi cuvinte dictate din amintiri.

Noi vom lega sfârșitul prea timpuriu cu un început de sublim vom povesti despre voi întâmplări care dor și din cind în cind un nume, al vostru, de meteor ne va străbate cerul amintirii albindu-se nor de durut omenesc, de om trecător.

Despre cei care nu vor mai scrie și nici nu vor mai inspira

cărți cu povești, ispitite seninuri de vis a fost un moment, un apocalips pentru cei care nu vor mai scrie, să scriem.

Oh, stejarii noștri au rădăcini, ei renasc din pirjol, se ridică din neant din cărarea străbună doar un pic de asfalt s-a topit, răstignind, sfinți-copii-porumbei.

Au scris despre noi, să scriem despre ei, acum și mereu — orașul are răni care dor. Numai cuvintul știe de zbor. Din cuvinte să făurim fundament. Cind istoria strigă, să răspundem : prezent !

Legământ

Aveam cărări neștiute să mă ducă în lume în lumea largă, asemeni lui Magelan să descopăr oameni și continente.

Dar cind veni moartea cu aripa muiată în humă și lovi țara mea în scutecul plinsului am spus : nu, nu mai plec, Magelan nu există, chiparoși nestemați rămâneți în amintire, plaiuri solare aveți loc destul în amintire, oprește-te Magelan pentru că aici, în țara mea moartea s-a proptit pentru câteva clipe în scutecul pruncului.

Dincolo de țara mea nu este nimic nu am întâlnit niciodată o omenie mai profundă mai cuprinzătoare, mai colectivă decât acești brazi și această fintină, această mamă și acești copii și această moarte care a lovit pruncul în scutecl și mai ales, mai ales această viață solară. În pericolul vieții mă scald, aici, aici, dincolo de țara mea nu este nimic pentru mine și pentru nimeni care este român. În pericolul vieții mă scald, viață iubind.

Mariana Costescu

Martie '77

În talgerul balanței
Descătușată, forța gliei părintești,
Dind la iveală adevăruri tănuite,
Și-a pus, din nou, pe cintar inima,
Și-ți cere acum socoteală.

Știi că viața ta, prin nevăzute fire,
Întrepătrunsă este cu-a semenilor tăi,
Că mii de amintiri comune ai
Și mici iubiri și sentimente mari
Și nu-s tășuri care să rețeze
Țesuturile vii care te leagă
de-acest popor.

Acuma știi, chiar de se clatină,
Ori crunt se zdruncină
Acest pământ natal.

Tu nu-l poți blestema
Lubește-l doară
Căci toți ai tăi pe el se leagă
Chiar dacă gheața nu dă totdeauna
socoteală
Nepătrunselor căi ale sufletului,
Înzăvornitelor resurse ale curajului,
Izvoarelor puterii tale născătoare
de viitor.

Eltető Josef

Un popor minunat

EROISMUL românesc, această în-signă de frumusețe incomparabilă, este un dat moral și social de ordinul permanenței. Situațiile ieșite din comun l-au pus și îl pun, de fiecare dată, într-o lumină mai vie, eroismul însă n-a slăbit în intensitate în nici o epocă, în nici un deceniu, în nici o clipă. Am creat, la Dunăre și Carpați, valori materiale și spirituale ce ne-au propulsat cu demnitate și grăbire în rindul popoarelor cu aspirații pozitive. Am înălțat monumente de arhitectură, am făcut să rodească în primăveri ogoarele, am ridicat mari construcții industriale, temple ale muncii libere, am izvodit opere artistice în măsură să reliefeze dimensiunea interioară a omului. Toate generațiile ce-au dăinuit și dăinuiesc pe acest colț de lume și-au făcut datoria. Trăind în armonie cu natura, acest popor a fost uneori lovit de izbucnirile ei absurde, imprezvizibile. Creațiile omului, alcătuite cu grijă, cumpănite cu înțelepciune și gingășie, s-au dovedit de cele mai multe ori rezistente. Și la 4 martie, cea mai mare parte din ceea ce am durat, în materie și spirit, a trecut cu bine un greu examen.

Pierderile nu ne-au descurajat. Spi-

ritul construcției și reconstrucției, această pecete a mersului nostru prin milenii, este și acum suveran în orașele și satele României. După douăzeci și cinci de zile în care energiile unui popor s-au dezlănțuit în mod exemplar, iată că la 29 martie, în forumul suprem al comuniștilor, al întregii noastre națiuni, primul bărbat al țării prezintă un program însuflețitor. Voința poporului este de nestrămutat : vom merge așadar neabătuți înainte ! Vom pune ce e mai nobil în ființa noastră în slujba acestui mers demn, responsabil, aureolat de entuziasm și gravitate.

Fiecare din noi a fost martorul unor fapte care vor rămâne înscrise cu litere de aur în filele de istorie. Fraza caligrafiată poate cu greu reda, în toată măreția lui, gestul unei colectivități care iese victorioasă dintr-o grea încercare.

Acum, cind sevele se înalță spre ramuri, prefigurând roadele acestui an de excepție în viața noastră, un gând ne stăruie în minte și-n inimă. Un gând ce ne înalță sufletul : acela că sîntem cu toții fiili unui popor minunat, hotărît să alături trecutului falnic un falnic viitor !...

Ion Lotreanu

Seara aceea...

Desigur, seara aceea de martie, seara aceea de iarnă tirzie, seara aceea de primăvară cernută prin sita ninsorii, seara aceea de 4 martie 1977, seara aceea virstată cu spaima de moarte, seara aceea sălbatică, n-am uitat-o și n-o vom uita cum ne-am obișnuit să uităm relele de care ne lovim, cum ne-am obișnuit să uităm bucuriile, în așteptarea altor bucurii, cum ne-am obișnuit să uităm durerile, așteptînd venirea altei dimineți,

seara aceea se află ascunsă în noi, ca o sămînță, seara aceea, ca o sămînță uscată, seara aceea ca un basm trist, seara aceea n-o vom uita. Despre seara aceea de martie, le vom povesti, în multe alte seri, copiilor copiilor noștri,

le vom povesti despre ea cu sufletele încercănate de curcubeie, le vom povesti despre ea povestindu-le despre viciele creațiilor ei, povestindu-le despre viețile morților ei, povestindu-le despre viețile viilor ei, povestindu-le despre istoria temelilor așezate peste urmele temelilor care au fost, ca niște porunci așezate peste urmele temelilor topite în noaptea aceea, povestindu-le despre durerile pământului și despre tinguirea Mioritei, și despre aripile nestatornice ale Meșterului Moșneag, despre toate le vom povesti copiilor copiilor noștri cind ne vom aminti de seara aceea de 4 martie 1977.

Radu Selejan

Energia morală

SCRIEM încă sub impresia unui eveniment pe care întreaga noastră națiune îl trăiește în lumina semnificațiilor sale plenare, semnificații care se vor reverbera asupra istoriei contemporane, asupra fiecăruia dintre noi: Ședința comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale, Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și activului central de partid și de stat.

Ampla expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu a fost caracterizată pe bună dreptate, în Hotărîrea finală, drept un „document de o excepțională însemnătate pe plan teoretic și practic care, înfățișând cuprinzător eforturile titanice ale comunistilor, ale tuturor oamenilor muncii din țara noastră pentru depășirea grelei încercări prin care am trecut, stabilește direcțiile principale de acțiune pentru lichidarea deplină a consecințelor calamității, pentru îndeplinirea neabătută a cincinalului”. Forumul din 28—29 martie 1977 s-a transformat într-o expresivă manifestare a unității întregului nostru popor în jurul partidului, în jurul ideilor socialismului.

A fost un forum care urma unui moment greu pentru noi toți, pentru întreaga țară, când peste o mie de oameni și-au pierdut viața, când altele mii au suferit răni, unele grave, când bunuri materiale s-au distrus. Toate acestea au fost evocate cu gravitate, cu acea bărbătească gravitate care constituie felul de a fi și de a acționa al

celui investit de popor să-i conducă destinele de mai bine de un deceniu. Au fost evocate, cu îndurerare, pentru cei ce nu mai sînt între noi, pentru cei ce și-au pierdut pe cei dragi, pentru cei ce trebuie să-și ia viața de la capăt. Dar au fost evocate cu bărbăție, cu demnitate, cu încrederea în virtuțile morale ale poporului român, care a știut de-a lungul istoriei sale să înfrunte și să depășească și cele mai grele încercări.

Din multitudinea problemelor teoretice și practice abordate am vrea să ne referim la una din ideile expuse de tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntul de închidere al ședinței:

„Spiritul de omenie, umanismul caracteristic partidului nostru trebuie să se manifeste nu numai în adunări, nu numai în articole, nu doar la zile mari. Aceasta trebuie să fie caracteristica de zi cu zi, de ceas cu ceas a activității concrete a organelor de partid și de stat, în toate sectoarele vieții sociale.”

Intr-adevăr, adeseori oamenii trebuie să înfrunte frica naturii dezlănțuite, unor cataclisme pe care pînă astăzi știința, cu toate eforturile și progresele sale, nu a reușit nici să le prevadă, nici să le prevină.

Dar după ce catastrofa s-a produs, după ce forțele oarbe ale naturii au mers pînă la capătul dezlănțuirii, după ce ele au distrus tot ce-au distrus în fatala seară a zilei de 4 martie 1977, oamenii au știut să rămînă oameni.

De aceea, așa cum s-a subliniat atît în Expunere cît și în cuvîntul de închidere al tovarășului Nicolae Ceaușescu, bărbăția, curajul, calmul, disciplina, reconstrucția, simțul ordinii și al datoriei au ieșit plener în evidență, ca trăsături fundamentale ale poporului român.

A fost, într-adevăr, o grea încercare. Una care va dăinui în inimile noastre mult timp. Secundele acelea nu pot fi lesne uitate. Ochii îngroziți de spaimă cu care i-am privit pe cei dragi... Gîndul disperat cînd s-a întimplat să nu fim alături de ei... Lacrimile grele, în fața celor pieriți... Toate acestea nu pot fi nici uitate și nici șterse din amintire.

Dar, în același timp, noi nu vom uita nici modul în care, pe ruine, lucrînd zi și noapte în praf, scormonind cu mîinile, uneori, cînd o viață omenească mai pîlpîia printre dărîmături, și dînd îngrijiri celor în suferință, venind în ajutorul celor ce și-au pierdut avutul, sau lucrînd mai mult, oamenii acestei țări au luptat cu o tenacitate exempla-

ră ce a stîrnit admirația și stima lumii întregi.

De aceea, noi, care am fost aici, noi care am participat, într-un fel sau altul, în aceste zile, la uriașa muncă a reconstrucției, putem spune cu mîndrie că poporul român și-a arătat și de data aceasta uriașa lui putere de a înfrînge greutățile, exemplara sa unitate, marea sa forță morală.

Aceste fapte de abnegație vor rămîne pururi înscrise în istoria noastră. Așa cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, ideea de om, de om nou, a fost acum evidentă, mai presus de comentarii, interpretări și speculații. Am văzut cu toții ce înseamnă solidaritatea și dăruirea. Față de țară, față de cetățeanul cunoscut și necunoscut, față de toți cei cu care muncești în marea familie a României socialiste.

Aceste mari virtuți ale poporului român au fost puse în evidență în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, care a demonstrat încă o dată că valoarea supremă a unei națiuni, capacitatea sa de a-și făuri fericirea și de a birui tragedia o reprezintă omul.

Forța umană, înțeleasă nu ca o însumare de energii fizice, ci ca o vibrație la unison a energiilor morale.

Valeriu Răpeanu

Sfatul bărbăției noastre

ETRĂSĂTURA esențială a comunistilor de a afla, oricărui moment istoric, acea cale și acele trăsături care folosesc țării, care o mobilizează și o întăresc, legînd mai strîns destinul oamenilor de al ei, destinul ei de planurile concrete ale devenirii.

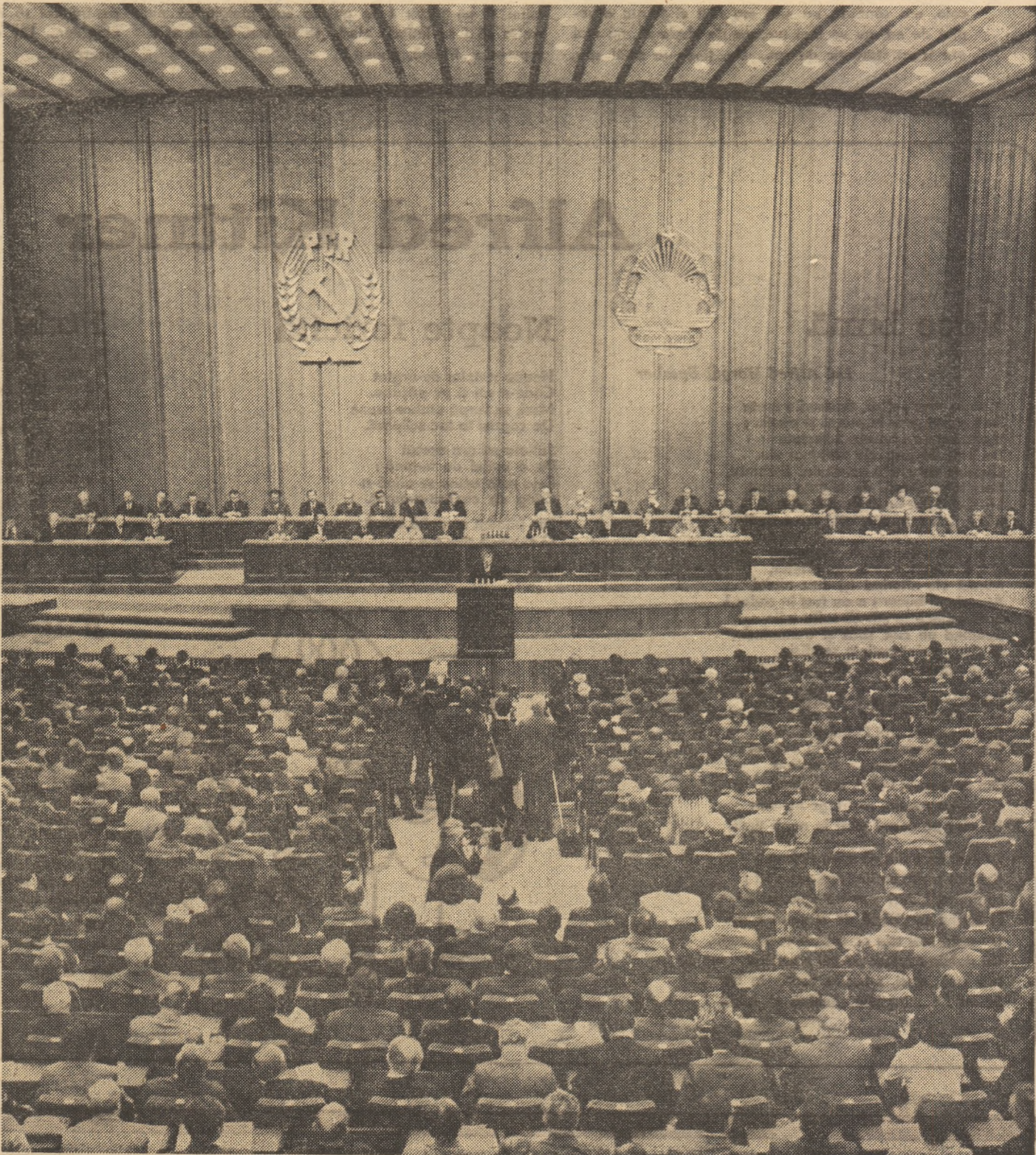
Și iată: la a treia săptămîină de la chinuitoarea încercare prin care am trecut, am asistat, în mod impresionant și stenic, la sfatul bărbăției noastre, la întrunirea lucidității noastre în înlăturarea greului, la adunarea demnă a gîndirii creatoare cu care partidul se dovedește neabătut în planurile sale de edificare a României moderne.

Sfat al bărbăției și lucidității, ședința comună a Comitetului Central, a Marii Adunări Naționale, a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și a activului central de partid și de stat, și-a marcat cu pregnanță locul în istoria construcției noastre.

Documentele ei vor rămîne ca o carte a voinței naționale de edificare socialistă și comunistă pe care n-o pot îngenunchea nenorocirile. Dar și ca un exemplu de luciditate comunistă în afirmarea filosofiei noastre de viață.

Moment emoționant, acest sfat al bărbăției are o rezonanță adîncă în noi și ne dă încredere prin toate semnificațiile sale, aureolate de dăruirea și consecvența comunistă a celui ce este primul bărbat al țării.

Corneliu Leu

Ziua din urmă a bătrânei țărănci

(File de jurnal, 28 martie '77)

LA optzeci de ani pulsul arterelor ei era ca și al meu, puternic, atent, egal, cu debit bogat, econom, fără sărituri, fără discontinuități alarmante. Puterea imaginației îi rămăsese și ea neatinată: tot mai mă surprindea povestindu-mi de o frumoasă casă în care visase că se afla, deasupra salcimiilor, cu pereții transparenti, inundați de o miraculoasă lumină. Adesea însă dormita... Mă apropiam de ea și o strigam: „Mamă!” Tresărea auzind această chemare care se vroia a copilului de odinioară, cu speranța că auzind-o și ea se va simți mama de altădată. Se desprindea însă pe nesimțite de viață, nu avusese păcate mari care s-o lege și cind îi arătasem primul meu copil spusese doar cu simplitate: „E bălan...”.

Ținea la capătul ei de vie care îi mai rămăsese și la viețuitoarele din curte... E așa de ușor să rizi de un bătrîn, cind viața curge în vinele tale cu putere. Într-o zi soră-mea a spus într-o doară: cocosușul ăla cu pene frumoase, o să-l tăiem duminică, vine Mărin... Panică în sufletul bătrânei. Nu fiindcă venea Mărin, ci pentru pintenatul cavalier al curții... S-a apropiat de el și i-a spus: „Du-te și tu mai încolo, să nu te prindă dușmanul”. „Dușmanul”, bineînțeles că l-a cruțat...

Mărin, de care ea adesea vorbea, era ceva îndepărtat, un fiu a cărui viață îi scăpa, nu mai era de atîția ani în curte, cu atîtea întimplări și schimbări în viața lui, pe care ea le urmărise doar de departe. Un fecior pe care îl ajutase cu o intuiție adincă și dramatică să plece din sat, unde nu mai avea ce căuta... Cîndva, de mult... Iar el se duse la București, apoi în armată și în timp ce era război, îl visase, tremurase pentru el cind visele nu erau bune, își zicea că poate a murit băiatul, poate un glonț îl lovise. Dar băiatul venise teafăr acasă, ridea cu afecțiune de credința ei în viața de dincolo, era sănătos, nu mai era nici el foarte apropiat de ea, nu se mai turbura de visele ei, nu mai era legat statomic de sat... Da, ținea la tatăl său,

știa acest lucru de todeauna, cînd venea acasă nu se deslipea de lingă el și petreceau împreună zile de desfătare. Dar Săică? Ultimul ei fiu? Unde era Săică? De ce nu scria și el o scrisoare? Și într-o zi se pomeni cu amîndoi în curte. Tatăl se stîngea... Fiul mijlociu a intrat în odaie și l-a văzut, a ieșit apoi imediat afară și a luat-o razna pe uliță. Nu credea că el murea, îl căuta pe unde știa că trăise, pe unde îi văzuse ieșirile din curte, poteca pe care o lua pe lingă garduri ducîndu-se todeauna nu se știe unde. Am fost adus înapoi... Ea stătea pe prispă, cu ochii limpezi, verzi și liniștiți, plini încă de speranțe, deși era mai mică decît cel care zăcea în pat fără viață doar cu patru ani, stătea în picioare inconjurată de muieri, și i-a spus acestui băiat neliniștit: „Lasă-l pe taică-tău, el a trăit, vezi de tine, că ești mic și slab...” Nu eram nici mic, nici slab; dar voia încă să mă protejeze. Apoi în biserică unde pentru tatăl meu se cerea să fie iertat de greșelile făcute cu voie sau fără voie și lumea adunată murmura: „Dumnezeu să-l ierte”, ea îmi spunea: „Ei, Mărine, peste doi trei ani mă duc și eu după el...” Au trecut paisprezece ani, și nu doi, trei, pînă s-a dus după el.

ARATA frumoasă bătrîna țărăncă, părăsise această lume după ce trăise în satul ei 88 de ani. Obrazul îi era curat și plin, îmbrobodită de fetele ei, una bunică, celelalte două cu părul alb. Iar miinile ei care cit trăise fuseseră negre și umflate de muncă, crengi bătrîne ale căror degete erau chircite și pline de noduri, acum erau întinse, subțiri, albe și delicate ca ale unei fete. Munca se retrăsese din ele prin misterul morții, se subțiaseră și se făcuseră diafane și tinere. Le-am sărutat și m-am uitat la ea îndelung. Sufletul ei curat îi adusese pe chip transfigurarea și nu înțelegeam de ce a murit: arăta atît de tînără! Un colac de ceară îi stătea sub mîini și un picior i se ghicea sub giulgiu că nu vroise să i se întindă cînd se duse. Fetele ei îi șopteau: „Mamă, mamă!”

Și a venit căruța s-o la pe ultimul drum. O căruță simplă, trasă de doi boi, trimisă de colectivitatea țărănească. O căruță cu roatele și loitrelor pline de noroi, cu șuşlețul lăsat, căruța cu care mai înainte se cărase bălegar, cu două bucăți de lemn de salcim puse pe deasupra, tăiate simplu și legate cu sîrmă...

Cu nimic nu părea această căruță pregătită să ducă la cimitir o bătrînă țărăncă. Nici un semn al morții în ea, nimic negru, nimic pregătit, și scoarțele acelea pline de urme de bălegar curat de vite și roțile inecate cu pămînt parcă își spuneau că ar fi vrut s-o ducă la cîmp să muncească. Coroana de flori adusă de fiul ei de la București nu-și avea parcă locul pe acest atelaj despuiat de orice fast.

ERA vorba de un drum simplu ca și cînd omul ei ar fi trăit ca odinioară și copiii ei ar fi fost mici și trebuia încă să urce dealul spre loturi și să trudească pentru ei.

Doar chemările fără nădejde ale fiicelor, urcate peste ea în căruță, unde o puseseră în micul ei tron peste cele două bucăți de salcim așezate de-a curmezișul, arătau că i se întimplase ceva. Nu la cîmp au dus-o, printre spicele de grîu, unde să-și șteargă sudoarea de pe frunte sub arșița soarelui de vară, ci în pămînt, pentru care era de mult pregătită, într-o groapă adincă... Patru bărbați voinici gu legănat sicriul ținîndu-l în frînghii, l-au coborît jos în rana pămîntului, i-au bătut capacul sub țipetele fetelor și muierilor, apoi au început să arunce pămînt peste ea...

Nici o filosofie nu-ți mai poate aduce împăcarea și seninătatea cînd vezi cu ochii treji, și nu în închipuire, această groapă ca o răsplată sigură (cea mai sigură!) a suferințelor și a strădaniilor. Pămîntul... Nu e prietenul nostru decît atîta timp cît îl călcăm cu picioarele. Cînd îl vedem cum se cascadează pentru noi să ne înghită e orb, neinsuflețit și respingător... Un dușman! Iubirea noastră pentru el încetează...

Alfred Kittner

Voce bună

Lui Alfred Margul-Sperber

Moarte sunt pajiști, drumurile toate
Duc pasul greu în piatră și pustiu;
E mută gura: buzele-ncețate
De cînt de jale, de suspinul viu.
Cuprins de chinu-asfaltului fierbinte,
Rob între ziduri, de tristețe smulț,
Să-ți cînt pot numai ariile sfînte
Din vremi trecute. Iată, nu e mult!

Ți le simț, Rapsodule, pe plaiul
Unde, stăpin pe vis, stai tutelat,
Atunci ele-nflorind își suie-alaiul,
Atunci mă bucur: n-au fost în zadar!
Spre-adîncea ta știință suflu-adie
Spunînd un cînt sfios și tremurînd...
Și dacă-n vînt cuvinte se sfișie,
Tu le-ngrijești, tu nu le uiți nicîcînd.

Cărările ce duc spre-a ta pădure
S-au contopit cu pasul meu greoi;
Acolo poți să stai în liniști sure,
Copați vuiesc, bătrînul riu sub foi
Răcoare-ți dăruie, iar în fîntina
Din care sorbi uitări, melancolii,
Granatul cerului răsfîrîng-ntr-una
Un cînt pe care-l cînti în nopți tîrzii.

Eu însă sunt silit să spun străine
Cuvinte-n vînt străin, străine nopți;
Lanterne, ziduri sumbre stau cu mine,
În veghe searbădă de struguri copti.
De-abia mai știu că-n zare codrii sună,
Că stelele-nsoțesc pe cel pierdut...
Mă lasă, deci, s-ascult vocea ta bună,
Să-mi fie mîngiere, lumină și salut.

Noapte fericită

Neaua stelelor de-argint
Cade-n văi și pe pășune.
Mari, se surpă umbre brune
De copaci în lac sclipînd.

Sufletu-mi era-nsetat
De o astfel de lumină;
Fața mea acum se-alină-n
Cring de cîmbru-nrourat.

Din pămînt se nalță blind
O extatică plăcere;
Raze din celeste sfere
Trec prin inimă, vibrînd.

Pîriu sub razele lunii

Piriul care umblă murmurînd
A supt argint din raza lunii pline;
Acuma strălucînd prin noapte vine,
Un cînt de leagăn ierbii inginînd.

Salcia-și pleacă virful obosit,
Vrăjită-n străluciri se oglindește,
Pe cînd fugamic valul povestește
De tronuri reci, din plaiul său iubit.

Ascultă noaptea mută murmur treaz.
Pășuni visează-n izuri de otavă.
Mirate stele bîntuie prin slavă;
Un bou-de-baltă uhuie din iaz.

Valea Putnei, vara 1934

Fuga de dimineață

Ziua mă stingherește cu-nțîia larmă. Unde
Ghețari de vise-albastre se-ntrezăreau prin unde,
Scrișnește-o ușă, crește un țîriit strident
Prin casa-ntunecată, și-o umple violent
Cu zgomot și batjocuri de zi ce se trezește
Și-n ceara ticăit-a pendulei se sleiește.
Nemîngîiat, un nume rămas necunoscut
Răsună peste curte, frînt de-un perete mut.
Se nalță ziduri, tristă și jalnică-apărare,
Din ceața dimineții ce-n suferinți tresare...

Urechea depărtată și ochiul suferînd,
La orice glas al zilei, prin bezne iscodînd;
Napoi în somn, pe plaiul de liniște nestînsă;
A somnului aripă de visuri stă întînsă.

Cînd ziua mă deșteaptă, mă-ntorc și mă simt bine
În ripa alburie a viselor din mine.

In românește de
Ștefan Aug. Doinaș

N. Iorga: „Sfaturi pe întunerec”

ÎN Editura Militară au apărut **Sfaturi pe întunerec**, conferințe la radio, antologie, ediție îngrijită, note și comentarii de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu, cu un studiu introductiv de Valeriu Râpeanu. În aceeași formație au mai apărut **O viață de om, așa cum a fost**, **Orizonturile mele și Oameni cari au fost**. Nu ne miră așadar că Valeriu Râpeanu, care a dat cite un excelent studiu introductiv la tustrele cărți ale lui N. Iorga, le cunoaște atât de bine substanța și le analizează cu o desăvîrșită competență. Altfelva este de mirare: cum de a izbutit să-l cunoască pe proteicul autor, **întus et in cute**, fără a-l fi cunoscut personal; fără a-i fi audiat cursurile, fără a-i fi ascultat conferințele, fără a-i fi fost, într-un cuvânt, contemporan? N-aș răspunde la această întrebare prin comoda explicație a empatiei, a „Einfühlung”-ului, frecvent la toți esteticienii de tip subiectiv, deoarece această metodă duce mai totdeauna la îmbrățișarea în spirit necritic a personalităților restituite. Cuprinzând cu o largă înțelegere calitățile pozitive ale marelui nostru istoric, Valeriu Râpeanu știe să-i surprindă însă limitele gândirii și chiar acele note subiective ale unui temperament prea adesea nestăpinit, care i-au atras lui N. Iorga în timpul vieții atâtea adversități. Incalculabil atât în procesul gândirii, cit și în acela al atitudinilor, prea adeseori intrabil și intolerant, nereceptiv la alte forme de creație decât pe care le credea utile, polemistul înăscut le respinge cu umoare atrabilă, atrăgându-și adeseori replica de aceeași factură, care-l făceau să suferă enorm, deoarece luptătorul, atât de reductibil în ofensivă, avea armura slabă și nu suportă nici un fel de fază dezavantajoasă a duelului spiritual.

Fațeta asupra căreia stăruie mai mult Valeriu Râpeanu este aceea a oratorului și a stilului său, firește, oral. Într-una din

notele studiului introductiv, găsim explicația acestuia, dată chiar de către N. Iorga, care a fost unul din marile noștri prozatori, dintre aceia a căror proză avea mai multe aripi decât plumb:

„Toată viața m-am trudit să vorbesc așa fel încât să mă înțeleagă oricine. La Academia Română, la Congrese, oriunde, n-am un limbaj special pentru anumite categorii de oameni. Vorbesc omeneste, așa încât fiecare să poată înțelege, într-un limbaj care este familiar și la care eu țin mai mult decât la oricare altul”. Aceste cuvinte, ni se spune, au fost rostite la o adunare a „Astreii”, la Abrud, la 1 septembrie 1938, adică cu doi ani și mai puțin de trei luni înainte de odiosul asasinat (care însă, prin rigoare, i-a ridicat soclul la o nebănuită înălțime). Mărturia de credință este însă valabilă pentru toată activitatea publicistului și a vorbitorului, pe toată durata ei de o jumătate de secol. Nu vocabularul este acela care face uneori dificilă lectura operelor lui N. Iorga, ci structura stufoasă a unor dintre fraze, adeseori de proporții unor adevărate perioade, cu numeroase propoziții incidente, ce este drept, perfect conduse pînă la capăt, însă derutante pentru cine nu s-a familiarizat cu acest scris.

ÎNTR-O perioadă ca aceasta: «Un om „priceput” prin multele greutăți pe care le-a învins, prin multele suferințe pe care le-a înghițit, prin multe reștri pe care le-a biruit, un „om de înțeles”, cu care poți vorbi și de lucruri pe care le vezi într-un fel și el pînă atunci te-a văzut altfel și cu toate acestea el este simțitor la argumentele ce aduci, un „om înțelept”, la capătul experienței vieții sale și ținând să comunice prin vorbe „înțelepte” tezaurul de înțelepciune pe care l-a adunat, iată icoana, și în acest domeniu, a românului de veche obirșie și de fericită permanență echili-

brată», repetăm, într-o asemenea perioadă, numai rostirea, — căzînd cum trebuie, pe cuvintele „iată icoana”, urmate de o altă incidentă, și apoi pe acelea „a românului”, etc., — își atinge scopul, acela al persuasiunii.

Imaginea românului, în această perioadă, ne temem că nu este perfect surprăsuș pe aceea a genialului vorbitor, nu prea dispus să fie simțitor la alte argumente decât ale sale și de a vedea lucrurile în alt fel de cum le văzuse pînă atunci.

Am ales acest citat din conferința cu titlul „Înțelegere”, „pricepere” și „înțelepciune”, făcînd parte dintr-o remarcabilă serie de analize filologice, cu bătăie lungă în etnopsihologie, pentru definirea sufletului nostru național.

Celelalte conferințe, din același ciclu, rostite la radio, tratează anume despre „Frumosul în concepția poporului”, „Noțiunea de „bine” la poporul nostru”, „Mințile și cuminte” pentru poporul românesc”, „Despre „drept” și „dreptate”, „Noțiunea de „carte” la români”, „Înțelesul cuvintului de „șară”, „Țărani” în vechiul înțeles al nației și Familia în concepția poporului românesc”.

Cea dintîi îmi ridică o problemă de conștiință, deoarece de curînd, în „Flacăra”, am relevat aceeași confluență, etică și estetică, în cuvintele „urit” și „frumos”. Caz de falsă memorie sau de simplă coincidență la intervale atât de mari? N-aș putea răspunde. Întîia oară, remarcînd fenomenul, observăm că francezii numesc „chic” sau „pas chic” gestul etic discutabil sau de-a dreptul condamnat, dar că noi, ca națiune, am ignorat noțiunea, introdusă pe calea model și rămasă în acest domeniu.

N. Iorga observa cu justețe:

„Deci frumos și urit sînt elemente de pedagogie populară, și copilul se de-

prinde de la început cu această concepție”.

Polisemia noțiunii de „bine” coboară la noi și în „domeniul fizic”, cînd omul spune: „ii este bine”.

Sînt surprins însă că lui N. Iorga i-a scăpat formula pe care am mai apucat-o în familie, la părinții și bunicii mei, care ne dădeau nouă, copiilor, porunca: „fă bine” și... Aceași sintagmă circula și de la superior la inferior, în toate ramurile vieții publice.

În schimb, N. Iorga menționează rugămîntea celui care cere un împrumut: „să-ți faci bine” cu o sumă de bani.

Aci sintagma are înțelesul unui ajutor material.

La francezi, mai spune N. Iorga, cuvîntul „bon” ar însemna că o afacere este terminată. Așa este, dar mai e ceva. Cu caracter de interjecție, cuvîntul „bon” se plasează într-o relatare oarecare, în povestirea unei întâmplări, ca o pauză de respirație. În acest sens a fost direct împrumutat și la noi, în traducere („bon!” sau chiar în forma inițială „bon” (era) — cuvîntul verbal al fostului meu profesor de Enciclopedia dreptului, G. G. Mironescu, mai tirziu președintele unui guvern).

Șerban Cioculescu

Primăvara blagiană

FIXISTA poeți moderni pentru care misterul vegetal, perpetuu, al învierii și al morții constituie o temă fundamentală și obsedantă în tot parcursul creației lor. Putem să riscăm o afirmație și mai largă. După ce s-au mai liniștit bătăliile doctrinare, în multe literaturi actuale poezia a regăsit acel cosmos vegetal și mineral în care este atât de mult implicată viața omului. Poezia a regăsit, am spune, acea dimensiune romantică ce vine din adîncul firii și pe care o putem identifica oriunde, fără să facem apel la izvoarele miturilor vegetale, atât de risipite în cultura popoarelor. Naturismul acesta a descătușat energiile pe care literatura a trebuit să le primească din nou, așa cum odinioară romantismul primea misterul oniric al nopții și al visului. Nu ne referim la acel romantism generic, categorial, ci la imboldul romantic care s-a opus tablourilor „de gen”, pastoralele convenționale a clasicismului. Romanticul nu mai face monografia lirică a iernii sau a primăverii, născută dintr-un elan aproape didactic, el știe că omul asimilează un naturism ce palpă în toate dimensiunile existenței. Diferența este și pentru poezia noastră destul de limpede, între Alecsandri și Eminescu, de exemplu. Faima de întemeietor al „pastelului”, de care se mai bucură cel dintîi, traduce de fapt momentul unei autohtonizări tirzilor a pastoralei. Bucolicul bard de la Mircești fixează însă în pastelul o limbă literară românească mai curată, ceea ce explică, poate mai just, împrejurarea că acestea au făcut epocă. Dar Alecsandri nu a depășit tabloul de gen, tocmai fiindcă atari tablouri sînt un stadiu limitat. Abia cu Eminescu se va dovedi asimilarea multiramificată a naturismului. Totuși, o adevărată sensibilizare naturistă este determinată ulterior parcă mai mult de Alecsandri, decît de Eminescu. De la Macedonski, Pillat, Maniu ș.a., pînă la pastelistii mai noi, poetul român se simte dator, cu rare excepții, să illustreze mai mult sau mai puțin devotat genul didactic. Nu întîmplător „tema naturii” a jucat un rol important în disputele destul de fariseice. Nu a fost oare sămănătorismul și o resurrecție bucolică? Pentru ferventii mișcării, pastelul rămîne un gen exemplar, pilduitor în ideea unei vieți campestre, virginală, necontaminată de tarele veacului. Dintr-o asemenea alianță, naturismul a fost multă vreme asociat economiei agrare, ca un soi de artă poetică rurală. Chiar dacă mai nou se împun formulele de plein air-ism, nu s-ar putea

spune că nuanța conservatoare a dispărut cu totul din optica unor comentatori. Ion Barbu și Lucian Blaga sînt în poezia noastră poeți ce redimensionează creația printr-un naturism ontologic. Dacă Arghezi rămîne pînă la urmă un tip de gospodar al evenimentelor cosmice, pe linia unui blind rousseau-ism, Barbu din prima parte a creației, și apoi încă prin cîteva poeme, aduce o frenezie dionisiacă ce schimbă convenția lirică despre „poezia naturii”. Poemul **Riga Crypto...** sintetizează în gradul cel mai înalt osmoza vegetală cu actual cunoașterii. El converge în acest punct cu „peisajele transcendente” ale lui Blaga. Amîndoi poeții ajung aici pe căi diferite și tot de aici se vor despărți. Ion Barbu renunță la naturism, Blaga începe să-l adincească, Barbu abstrage complementul vegetal și mineral, socotindu-l pentru **Joe secund** un demers impropiu în evidențierea ideii (care trebuie să se releve fără accesorii), Blaga îl caută o umanizare mai palpabilă, mai materială. Drumul lui Blaga dinspre transcendent spre contingent înseamnă pentru poezie o acceptare din ce în ce mai bogată a cotidianului. Unul se irlăță spre zone eterice, celălalt coboară să vadă pluguri în „brazdele veacului”, „șovăirile roului”, „mugurii prea lacomi de lumină”, acele turburătoare „semne verzi sub șovăiri solare”. Barbu urmă în atemporal și în utopie, Blaga începe să fie din ce în ce mai mult un „om sub vremii”, cum ar spunea cronicarul. Un om deschis cu aviditate spre larguri echinoctiale, spre toamne văratece, spre o vîrstă nesperată, de renaștere. Acestei vîrste îi este dator cu toată uimirea, pentru ea își „dezmargințe” gîndul și simțirea „pe măsura-naltă-a firii”.

S-A ÎNTELES destul de tirziu această metaforoză de bătrînețe a poetului, de unde și redescoperirea, în căntarea mereu crescîndă cu care li citim postumele. În mod cert, vîrsta nu este doar a „verii tirzii de noiembrie”, despre care s-a vorbit atât de mult, ea aparține mai întîi unei primăveri exultante. Pînă să ajungem la echilibrul acelei veri olimpianice, cunoaștem această primăvară a simțurilor. Jubilația este aici dezlănțuită, o „ardoare” răstoarnă ființa în înfînit, simțurile suferă o „reîncarnare”. „Printre flori și-n mare iarbă / patimă fără păcate / ne răstoarnă-n înfînit / cu rumoare și ardoare / de albine re-ncarnate // Încodată iar și iar / a iubi e primăvară”. Se presimt niște margini mai largi, altele decît în poezia **Un om s-aplencă peste margine**, unul din peisajele

transcendente, interiorizate, din prima perioadă, unde erau bănuite marginile adîncului. Aici sînt marginile bănuite ale unui nou tărîm, acel pămînt spre care tindem, „mitic să ne-alcătuim”. Poți bănui acel tărîm așa cum ai întrezări corpul sub veșmînte. Iată această antologică strofă: „Ce-am uitat aprîndem iară / sub veșmînte ne ghicim. / Căutăm în primăvară / un tărîm ce-l bănuim”. Toate procedeele expresioniste de odinioară absentează. Mai mult, se oferă cititorului o bucurie elementară, simplă, care numește elementele: focurile, mugurii, scoarța, sămînța, floarea (cea mai „ecumenică” floare, păpădia, căreia i se dedică un poem), spinii, iarba ș.c.l. Elementele de acum nu mai au încărcătură simbolică, ele se reprezintă, își sînt suficiente. Dacă teza panismului se refigurează în **Pașii profetului**, îndrăznim să spunem că ea se împlinește cu adevărat abia în acest stadiu, prin deplină asimilare ontologică. Un foc mistuitor însuflețește acum poezia, un foc nerval-ian, izvodit din simpla atingere a ecumenicilor elemente. „În azur se simt întoarceri / Vinăt fum de vreascuri ude / S-a întins în tot orașul. / Undeva un zbor s-aude. // Sus cocorii desfășoară / Ieroglife de Egipt. / Dacă tîlcul l-am pricepe / Inima ar da un țipăt. // În copaci, prin vechi coroane, / Seve urcă în artere: / S-ar părea că-n țevi de orgă / Suie slavă de-nviere”.

ESTE interesant să observăm că aceste poeme numite **Înviere, Primăvară, Focuri de primăvară, Solstițiul grădinilor** etc., răspund și unei sincere dorințe a cititorului care vrea să găsească în poezie trimiterile concrete la anotimp, așa cum figurau ele în vechiul pastel. Blaga simulează „monografia” anotimpului, de unde și realismul cu totul aparte al acestor poezii. Teritoriul este cel al grădinilor, al cîmpurilor, el nu mai aparține fabuloșilor inorogi. Totuși, nimic nu este mai înșelător decît această aparentă descripție. Semnificațiile fiecăruia vers sînt mai adînci, pentru că și în arta poetică s-au petrecut schimbări esențiale. Versul s-a disciplinat (abia mai păstrînd ceva din sentențiozitatea gnomică de odinioară), versul a acceptat, într-un fel, riscul uniformității. Obșnuința cu versul liber din primele volume, ne-a fost tuturor mai greu la început să sesizăm noutatea substanțială din această nouă artă poetică. Apropierea de versul clasic sau raportarea la cel popular sînt neconcludente ca observații. Să reproducem două strofe din **Solstițiul grădinilor**: „Mirajul unul dulce fruct / Îmbracă-um

simbure amar, / ca să ne cadă într-o zi / neașteptat în palme — dar. // Sorocul creșterii e-n vînt. / Copacii iau puteri pe-un an / din noaptea elementului / ce se-annoiește năzdrăvan”. Chiar dacă am făcut mai sus elogiul simplității elementelor, nu putem să nu recunoaștem în această construcție o elaborare extremă. Planurile semnificației sînt și ele mai multe, fără să se diferențieze tranșant. Simburele, abia bănuit în mugure este aureolat de „mirajul” fructului viitor; dulcele va „îmbrăca” amarul, iar o zi de împlinire și de rod ne va face acest „dar”, căruia abia îi putem bănui, deocamdată, gestația în „noaptea elementului”. Există în aceste versuri o subtilă alegorizare care ne obligă vizual să o reținem, dar care ne și îndeamnă la nivelul reprezentării să o depășim. Funcția de transcendență este preluată, așadar, de noua alegorie. Numai Eminescu a mai reușit asimilarea acestei alegorii, dematerializată, într-un fel, de obișnuita ei trenă epică. Iată în comparație o strofă din **La steaua**: „Icoana stelei ce-a murit / Încet pe cer se suie: / Era pe cînd nu s-a zărit, / Azi o vedem, și nu e”. Abia perceptibilă alegoria pare a se simboliza înțel pe sine (icoana stelei urcînd pe cer este deja o simbolizare) și abia apoi se produce răsfîngerea simbolului în cel de al doilea plan. Nu este, oare, mirajul fructului viitor asemîna icoanei unei stele ce va muri, pentru ca lumina ei să poată ajunge pînă la noi. Într-o continuare suprapunere, simbolurile se alegorizează reciproc. Ultima strofă reia întreaga alegorie pe un plan generalizator și ne amintește din nou simbolistica eminesciană: „Ne pierdem ca să ne-implinim. / Mergînd în foc, mergînd în spinii, / ca aurul ne rotunjim / și ca ispită prin grădini”. Elogiul „mirabilei semine” nu este altceva decît tot o „pierdere” spre împlinire, de unde o teamă de a te atinge: „anevole pun cum-păt fierbinte dorinți / de-a le atingea cu fața. / De-alintarea aceasta mă ține, de-partea doar teama / de-a nu trezi zeii, solarii, / visătorii de visuri tenace, cu-mînti”.

Întreaga primăvară blagiană este, în fond, un elogiu al gestației („Palpită în visul semințelor / un foșnet de cîmp și amlezi de grădini”), un îndemn la bucurie („Bucură-te, floarea mărului / și nu te speria de rod!”) înaintea marii metamorfoze în care va intra și trupul omului. Înainte de intrarea „în ciclul elementelor”, pentru Blaga era primăvară.

Dinu Flămînd

ANDREI OȚETEA și viața documentelor

ÎN DIMINEAȚA zilei, fuseserăm pe un virf de măgură mai înaltă, deasupra satului. Mijea departe în zare cetatea Sibiului, dar numai în bătaia soarelui. Peisajul mi se întindea sub ochi ca o palmă ce așteaptă să-i descifrezi, din linii, trecutul și viitorul. Peisajul acesta, cu oameni, cu lăcașurile, cu vetrele, cu văzduhul, îmi intra în sine asemenea unei incete și dulci otrăvi și începea să mă lege. Între mine și cele văzute se dezlănțuiau în acele zile un imperceptibil proces de osmoză, în urma căruia colțul de lume devenea pentru mine un arhetip cu consecințe ce nu le puteam încă întrezări. Aci, în acest peisaj, în acest sat, aveam să pun în mișcare oamenii și întâmplările din **Tulburarea apelor**, piesa-poem în care șase ani mai târziu adunam atîta aer și atîta pîrjol. Aici, în casa leliței Oțetea, mi-am închipuit pe Popa din poemul meu dramatizat, pe acel chinuit de patima libertății din timpul mișcat al Reformățiunii. Aci venea, cu ispitele ei, și Nona, ființa de foc ce avea să piară în foc.

Aici, pe acest virf de măgură, pe care Lucian Blaga îl rememorează în **Hronicul și cîntecul virstelor**, el se suise împreună cu un adolescent care-l spusese cum pot fi prinși păstrării cu furculița și-l duse în vizită la Măriuca, tărăncuța care citea pe Dostoievski, Tolstoi și Flaubert. „Vezi ce posibilități are acest material uman? S-a cultivat fata aproape singură. Uneori l-am mai dat și eu cîte o îndrumare, cărți-reviste... Ai văzut, era gata să vorbească și despre Renaștere... și o să mai vezi cîte o să știe”, i-a tîlmăcit întîlnirea lui Blaga „bunul lui prieten, coleg de liceu și tovarăș de cameră, un timp la Brașov, iar acum coleg de sabotare, sub scutul teologiei, a monarhiei austro-ungare”: Andrei Oțetea. Oare primele mlădițe ale piesei-poem din mintea marelui viitor poet și filosof nu au răsărit și ca urmare a disucției purtate cu distinsul viitor istoric? Cert este că în mărturiile făcute cu prilejul sărbătoririi celor 75 de ani de viață, Andrei Oțetea a vorbit despre permanentul său atașament față de ideea libertății și a democrației, ca

și despre tenacitatea în muncă și în crez; cuvinte care-i sînt întărite de fapte. Dar și reînțorcerea spre aceleași tărîmuri ale Sibiului: „De la mocani... au moștenit intelectualii ieșiți din rîndurile lor sentimentale adînc al timpului și al spațiului, adică sensul istoriei, reieșind din viziunea unui trecut care se pierde în noaptea vremurilor și se leagă fără întrerupere de acest pămînt, dar și certitudinea într-un viitor pe care generația mea a avut privilegiul să-l atingă. De la ei dețin un dar mai prețios decît toate moștenirile materiale, mai trainic decît tot ceea ce experiența a putut adăuga unei necesități vitale... Perfecta personificare a acestei concepții de viață a fost mama mea, a cărei imagine, puțin rețușată, a moștenit-o fiica mea mai mare”.

Spre chipul mamei se întoarce și Blaga, atunci cînd descrie „deplinătatea ei vitală, grea, masivă. Nu avea Mama cunoștințe folclorice deosebit de bogate, dar ea trăia aveau într-o lume croită pe măsura celei folclorice”. Se întoarce, mai în depărtări, Timotei Cipariu și atîția alții. Cu siguranță, în spatele oricărui om care se dăruiește unui ideal și unei opere generoase se află un chip de mamă, efigie a unei vieți revărsată din prea-plinul inimii. Lîngă chipul ei, Andrei Oțetea așează pe cel al soției și al fiicelor și, spre începuturi, pe ale oamenilor trăitori statornic pe ridicăturile și văile carpatine; aceia care erau dăruiți muncii și virtuților, care nu se pleacă sub greutatea dublei măsurii sau a dublului înțeles. O lume care desparte clar binele de rău și lumina de întunec și de aceea se îmbracă în alb și negru, în Rășinariii lui Goga, la Săliște și Orăștie, pe valea Oltului și a Branului, prin Rucăr, spre Cîmpulung. Această fundație solidă o identifica repede în Andrei Oțetea cel care îl aborda pentru prima oară și descoperia că a întîlnit o convingere; înțelegea, apoi, că omul de știință își întemeia explorările pe mărturiile vie pe care i le oferise cei din preajma lui, prima și cea mai importantă sursă documentară. Transilvăneanul care avea să devină profesor universitar la Iași și academician la București depunea, astfel,

mărturie în favoarea unui anume fel de a întreține și dezvolta durată a unui popor: prin muncă tenace, prin respingerea fără menajamente a improvizației, prin construcția sistematică și solidă.

ANDREI OȚETEA, pe care l-am întîlnit pe foile de titluri ale manualelor și sintezelor (ale acelor manuale dense care dădeau elevului certitudinea că va stîrni admirația profesorului) a debutat, de fapt, în paginile revistei lui Ibrăileanu și nu într-o revistă de erudiție: a scris la „Viața românească”, începînd din 1923, despre reforma învățămîntului și alegerile generale, despre „apologiștii monarhiei absolute” și teatrul lui Pirandello. Recunoaștem în această a doua direcție, pe lîngă aceea care-l îndrepta spre documentul istoric, o orientare spre domeniul concret în care se desfășura viața socială și politică; ea avea să-l îndrepte spre studiul prioritar al datelor economice și sociale. Poate că viața culturală și ideea nu se află întotdeauna viu implicate în analizele pătrunzătoare ale exegetului, dar ar trebui, probabil, să recunoaștem în acest demers o replică dată expunerilor care, în anii '30, se detașau de exigențele materiale ale omului și nu izbuteau să formuleze soluții concrete. Convingerile democratice ale profesorului sînt dezvăluite de paginile pe care le-a scris; așa cum atenția prioritară dată elementului concret l-a condus la aprofundarea concepției materialismului istoric despre care a vorbit, cu simț de răspundere, în plin an al ofensivei dreptei politice, în 1938: **Concepția materialistă a istoriei ca metodă de cercetare și expunere**. Această atitudine intelectuală l-a inspirat și atitudinile politice, alături de forțele de stînga în perioada interbelică, în primele rînduri ale intelectualității care a îmbrățișat programul construirii unei vieți economice, politice și morale în societatea română, din ultimele decenii. Pe acest fir întîlnim cartea care ne-a dăruiit textele scrise de **Karl Marx, Insemnări despre români** (1964), tot atîtea exegeze care iluminează acțiunea prezentă.

Cu precădere istoric al perioadei moderne, ilustrul dispărut s-a impus, în 1926—1927, prin cartea dedicată **celui**

care ocupă un loc de seamă în Renașterea italiană, alături de Machiavelli, Francesco Guicciardini; o sută de scriitori inedite și o sinteză pătrunzătoare a vieții publice și a gîndirii politice a marelui italian au format o lucrare recunoscută a fi de mare valoare nu numai la noi, dar și în străinătate. În **Storia della filosofia italiana** a reputatului profesor care este Eugenio Garin, cartea profesorului român este pe primul loc în bibliografie, cu indicația: „cu aceeași importanță”, ca în momentul apariției. Andrei Oțetea trăiește, așadar, prin această carte, dar și prin cele trei sute șazeci de documente despre „chestiunea orientală”, între 1741 și 1821, ca și prin seriile de documente pe care le-a dirijat — precum **Documentele privind Unirea Principatelor** —, ca și prin revistele de istorie pe care le-a condus, pentru că și redactorii sau directorii de reviste sînt editori de mărturie care intervin în dezbaterile prezentului și se alătură, apoi, documentelor istorice. A editat texte de Kogălniceanu și documente despre răscoala din 1907. Ne-a oferit o substanțială sinteză despre **Renașterea și Reforma**, despre epoca în care s-a format o nouă așezare socială, și o carte de bază despre **Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă în Țările Românești, 1821—1822**, apărută în 1945, care a condus pe autor, în 1967, la precizarea caracterului de revoluție al mișcării lui Tudor. Texte convingătoare despre **Solidaritatea românilor din Transilvania cu mișcarea lui Tudor Vladimirescu** au văzut lumina tiparului în 1962.

ANDREI OȚETEA a fost redactor responsabil al volumelor II și III din primul tratat marxist de istorie a României și a redactat numeroase capitole. A ridicat probleme de periodizare și a comunicat mărturie descoperite de el sau trecute cu vederea de alții. A publicat studii în limbi străine despre momente importante din istoria poporului nostru, precum relațiile cu Reforma, și mișcarea de independență greacă, destrămarea monarhiei austro-ungare. Și trebuie să fi fost o mare satisfacție pentru cel care debutase cu o lucrare despre istoria Italiei să vadă apărînd în italienește, la Editura Riuniti, valoroasa sinteză pe care a coordonat-o: **Istoria poporului român** (1970).

Îndepărtat de la masa de lucru și de la ședințele de comunicări de o grea suferință, Andrei Oțetea s-a stins pe încetul. Dar pilda muncii lui tenace a înfrînt timpul, așa cum opera lui „s-a legat de acest pămînt”, frămîntat de încercări, dar plin de vraja care leagă omul de „cele văzute”. În paginile despre Tudor, despre Unire, despre 1907, îl vom reîntîlni pe istoricul fermecat de viața documentelor, rostind cu admirația reținută a celui născut în mijlocul cetății munților: „Vezi ce posibilități are acest material uman?”.

Alexandru Dușu

G. Călinescu (stînga), Andrei Oțetea (mijloc) și Traian Săvulescu (dreapta)

Editoriale

● **APARIȚIA** cărții unui poet la Editura Științifică și Enciclopedică este de la început un dublu act de curaj: al autorului și al editurii.

Al autorului pentru că rigorile cărții științifice dublează efortul creației literare propriu-zise — și volumul **Franța** este o carte de literatură în primul rînd —, efortul cercetătorului științific, obligat să-si „justifice” observațiile directe și emoțiile în procente, comparații, trimiteri bibliografice, calendare istorice de o precizie fără echivoc, în sfîrșit cu acel „aparapă” științific fără de care cartea de față ar fi fost, oricum, o apariție editorială de mare interes, indiferent de către ce editură ar fi fost tipărită.

Publicînd în colecția „Pe harta lumii” o astfel de carte, Editura Științifică și Enciclopedică îndrăznește, la rîndul ei, prin perspectiva pe care o prefigurează colecției. Informația specialistului, în general rece și fără o arie de interes general, fără căldura unui stil de aleasă și permanent proaspătă ținută — cum are această carte — rămîne uneori un manual. Tocmai de aceea volumul **Franța** este o lucrare pe lîngă care nu poți trece indiferent.

Capitolele acesteia, treisprezece la număr, plus bogata „addenda”, indiferent dacă se numesc „Aide memoire”, „Un altfel de martie”, „Cartierul latin”, „Oameni și locuri”, „Țara pictorilor” sau

„Destinul cărții”, „Album cinematografic”, ori „A patra putere”, nu sondează numai realitatea franceză, atît de prezentă în contextul european, dar și o dimensiune care face această carte, apărută în România, cu adevărat interesantă pentru români, mai ales prin revelarea amplelor relații existente de-a lungul timpului între țara noastră și Franța.

„Întrebat în ce măsură este prezentă cultura franceză în România — își începe autorul **Argumentul** cărții de față — un critic a răspuns acum cîțiva ani televiziunii franceze că, dacă, prin absurd, ar dispărea toate mărturiile existente pe teritoriul francez despre evoluția în timp a acestei culturi, fiecare din etapele ei importante ar putea fi reconstituită, fără omisiuni esențiale, pe baza mărturiilor existente în România”. Este o realitate: cea dintîi traducere a **Mizerabililor** lui

Victor Hugo a fost realizată de Dimitrie Bolintineanu în 1863, adică la numai cîteva luni de la apariția ediției franceze; de asemenea, la sfîrșitul secolului trecut, eforturile de dezvoltare a culturii noastre naționale — George Costac, Traian Mărescu, St. O. Iosif, Mihail Sadoveanu cu Tudor Arghezi — se conjugă feroc cu preocuparea pentru familiarizarea cititorilor români cu operele reprezentative ale vremii și în primul rînd cele ale culturii franceze. Totodată, dintîi evidențiate contribuțiile românești la dezvoltarea artei culturii, în știință, în artele plastice, în muzică, în literatură, în gîndirea filosofică.

Cartea **Franța de Teofil Băloj** este o realizare de interes autentic în viața noastră culturală.

Radu Cărneci

Debuturi

UN POET promițător este Marian Dopcea în **Despărțirea de plante**, fin, cultivat, vizibil sub influența lui L. Blaga pe care o descoperim aproape peste tot. De exemplu în poezia (de altfel, frumoasă) intitulată **Semne** care încheie culegerea: „Semne pe miriștea arsă de gura cu mare iubire / (Parcă-i lehză țărina și parcă-n plăcere suspină): / Sare lăcusta și vede și are de ce să se mire; / Iarba de jos o cuprinde și iarba-i atotestăpână // Semne-n amurg și petale și semne-n pădure: / El pretutindeni pătrunde și-i grea sărutarea-i — și semne / Rămân pretutindeni: și dornică-i firea mereu să le-n dure — / Pe muguri și var, pe coline și putrede lemne“. Pan, șarpele, mierla, semințele mirabile, prefericitele grădini, focul vegetal, elementele, Mumele, miracolul naturii sint cîntate pe urmele poetului **Mirabilei semine**, de care Marian Dopcea se apropie uneori primejdios de mult, pînă la pașișă: „Cresc ferigi, în umbra pădurii, / cu frunze de-argint. Fluturi grei / ard sfinte culori într-o rază de soare / desăvîrșind viziuni. Printre ei // cîntecul mierlei curge ca o liniștită, / nevinovată chemare la joc: / Se bucură sufletul lumii cuprins în / universalul, vegetalul foc“. Această linie coborînd din ultimul Blaga se întretaie în versurile lui Marian Dopcea cu o alta, ce vine din primul Ion Barbu: nunta, unduirea, dionisiaca îmbrățișare. În **Laud**, poetul evocă „marea, sacra vîlmășie, / Lumina ce mi-i hărăzită mie“, în altă parte, „nunțile vieții și morții, nunțile cele bogate“, versurile amintind frapant de autorul **Jocului secund**: „Vezi și te bucură de-acestea toate / semn al meu, prieten scump și frate — / nuntind și tu. Îmbată-ți cu azur // Simțirea naltă, ochiul minunat: / Întreaga Fire-i pentru nuntă — pat / altar și preot. Alb e totul, pur“. Vitalismul barbian se observă în **Lumina**: „Mirresme stăruie în cer, profunde, / Iar

Marian Dopcea, **Despărțirea de plante**, Ed. Albatros; Nicolae Brînda, **Lumina rugului**, Ed. Cartea Românească; Maria Urbanovici, **În prelungirea luminii**, Ed. Cartea Românească — 1976.

pe pămînt, plutind ușor, se lasă / Du-hul amiezii. Curge lenevoasă / Către adine, sămînța, la Mumele fecunde. // Și teamă nu-i de moarte cum dornica nuntire / A omului cu plante sfîntește-le pe toate / Cele supuse legii eterne — Unduire. // Și nu mai este zid și nu-i cetate: / O vîlmășie bună se-nalță peste fire / Purificînd-o-n rutul cu-mbrățișări curate“.

Dincolo de aceste ecouri neasimilate, există neîndoiește la Marian Dopcea remarcabile însușiri de poet, o molcomă expresivitate naturistă răzbătînd în sonete admirabile, riguros construite (căci tînărul poet e un meșteșugar atent) și pline de vibrație imnică. În **Despărțirea de plante** cele mai reușite lucruri sint aceste imnuri închinare naturii, firii, laude uimite ale miracolelor lumii: „Mere și struguri: Dreaptă mărturie / Nețăruritei mele iubiri. În odate / Nu mai încape iarnă. A fructelor văpaie / Ți-o hărăzesc, înaltă și răcoroasă — ție! // Amiaza toamnei curge eternă, aurie, / Înveșnicind imperiul mustoaselor și taie / Mari ziduri, porți forjate: Să stea lumina vie / În miez de fructe. Aerul se-nmoaie // O, dulce, pămîntește: Il respir / Odată cu mireasma întregii bucurii / Ce-ți mîntuie ființa. Și cutez // Cu degetele, părul să-ți răsfir, / Ce-au căutat în struguri un soare negru: Știi? / Iubirii, bucuria-i, doar, legiuitul miez“. Sau, în sfîrșit: „Iubești un pom. E cum ai îndrăgi / Un trup străin, cu-amara bucurie / Că sufletul îi știi — și-al lui te știe — / Dar pentru dezmiardări nu-i încă zi. // Îl mîngii scoarța — o dac-ar zvîcni / Sub cărnurile ei driada vie... / Ci sevele te duc în vîlmășie, / În vegetale, sacrele orgii... // Iubești un pom: Și te ridici așa / De sus — că nu sint culmi ca să te ție; / Apolon, care calcă-n urma ta // Neșovăielnic și cu prietenie / (Cum nimenea să calce n-ar putea), / Contemplă-n tine mare-mpărăție“.

NCA neprecizat ca formulă este Nicolae Brînda în **Lumina rugului**. Cel dintîi poem, închinat lui Gheorghe Șincai, e interesant, fără fastul erudit al compunerilor istorice ale lui Aurel Șorobetea, mai în spiritul poeziei ardelenesti pe astfel de teme. O

notă de afectat romantism nu lipsește („Stă pe-o margine de vi-for / Gheorghe Șincai, Gheorghe Șincai, / Ce-au văzut cîndva columna“) din muzicalele invocări ale lui Nicolae Brînda, ce propun, în ton misterios de rugăciune, ritualuri de sărbătorire: „Pentru el aprindeți noaptea / Șapte luminări de ceară / Întru cele șapte zile / Ce prin el se luminează. // Pentru el să vină zeei și profeții și poezii / Ca să bea din bruma nopții / Și din roua dimineții. // Și să vină înțelepții, ucenicii, truditonii, / Ca să-nvețe-n nopți de veghe / Blînda glorie a sudorii // Pentru el să fie-o casă / Luminată, și-un plugar / Să sărute talpa țării / Sfîntul nostru osuar // Și să fie o coroană / De grîu galben și-o fecioară / Ca s-o poarte-nforată / Unde murmură izvoară // Și să fie o troiță / Să aprindă-n carnea humii / Flacăra, recunoștinței / Pentru toți martirii lumii“. Al doilea poem (**După invazii mari de erini**) ne întoarce la motivele și la maniera macedonskiană din rondeluri („Pe mări de frig și minere / Cresc roze luminînd mereu / Ca-ntr-un imperiu necurmat / Fără-nceput și scăpătat / Pe mări de aur și venin / Cresc roze luminînd senin“). Ce curios mi se pare să descopăr la Nicolae Brînda refacearea (știu eu, poate voită) a mijloacelor de expresie simboliste de acum trei sferturi de veac („O, în retorte de argint / Cresc roze blînde luminînd / Și vin mirificînd solarii / Să le culeagă-n lacrimarii / Dar razele adeseori / Sint numai zvonuri de ninsori / Petalele arzînd curate / Au pleoapele înlăcrimate / Vai domnii mei luminători / Este destinul rozelor / Vorbînd cu rozele-ntr-un grai / Am rîs și-apoi mă-nțuneai / căci domnii mei luminători / E doar destinul rozelor“). Dacă aici simțim ironia livrescă (Nicolae Brînda mi se pare un poet instruit), în următoarele poeme este o verbiozitate suspectă („Lăsați-mă, lăsați-mă, această e noaptea sublimă. / Spiritul pur / Arde în palme verzu de eter / O luminează de camfor. / Socotiți-mi această singura noapte a vieții — Restul e numai dorință. / O, fericiri, jubilații / Lîngă pubere flori ale ginții“),

o, cum zice poetul însuși, „adorajie a vorbei“ ce denotă îmbătarea de cuvinte goale, frumos sunătoare, în absența oricărei emoții. Iată și o mostră de proză desăvîrșită: „Bărbații blajini, pastoral / Exultă aură în jurul cuvintelor, / Cuvintele capătă miez / Și-nfio-rează mulțimile. / În aduși — risipirea și muza. / Adorajia vorbei e numai drumul / Spre faptă / Și spiritul risipește neîncrederea. / O, voi intrați / În faza construcției / Pe pieptul vostru strălucite / Medalia existenței solare, / În mîinile voastre / Arde un timp însemnînd / Competiție“. Poet de ceremonii și muzici subtili, Nicolae Brînda trebuie să învețe a se feri de asemenea versificații sterile.

EXALTARE făcută caracterizează poeziile de debut ale Mariei Urbanovici din **În prelungirea luminii**: „În fiecare zi cred că a-tunc / am venit pe pămînt; / de bucurie strivesc în brațe lumina / și o corabie cit toată această împărțire / plutesc spre cer...“. Sau: „Am alergat prin cercul lumii / doar natura se clătina în noi, / am văzut pămîntul, / am văzut soarele / zăpada cum îi preface pe oameni în miri / ne-a prădat lumina în somn și-a lăsat / spre aducere-aminte / zilele toate întîlnite într-o zi“. În fond, poeta e o natură reflexivă, înclinată spre discursivitatea rece. Sensorialitatea, vitalismul sint, în majoritatea cazurilor, întrefînute artificial: „Mă voi întîlni cu pămîntul și cerul deodată, / gîndul care le cutreierase / va undui printre ele ca un curcubeu. // Și toate culorile vor țîșni / spre o veșnică aducere aminte / a trecerii mele prin această fire / de la răsărit la apus“. Migălos lucrute, versurile Mariei Urbanovici sint corecte și fără scinteie. Pe o vagă obsesie a nașterii, poeta brodează abstracte noțiuni precum lumina, viața, răsăritul, marea, ce nu devin decît rareori simboluri capabile de iradiație lirică. Mi-e greu să spun ce se va putea alege mai tîrziu din această poezie, deloc lipsită de inteligență, dar care mi se pare că mai mult ascunde adevărata natură a autoarei.

Nicolae Manolescu

Alexandru Balaci

Boccaccio

(Editura Albatros, 1976)

● ÎN DECEMBRIE 1975 s-au împlinit șase sute de ani de la moartea lui Giovanni Boccaccio, autorul nemuritorului **Decameron**. Celebrînd acest eveniment, cartea profesorului Alexandru Balaci propune, prin intermediul unui discurs critic de o remarcabilă fluentă, o retrospectivă a vieții și a operei aceluia care este considerat al doilea mare umanist al Italiei, prin scrierile cărora cultura începuturilor Renașterii a cunoscut aspectul său caracteristic italian, „sigiliul specificului național“.

Una dintre notele definitorii ale personalității lui Boccaccio este modernitatea concepției sale asupra literaturii, înțeleasă în dublul ei sens: activitate capabilă să dea justificare plenară unei existențe și realitate generatoare de fructuoase meditații asupra naturii umane. Aceasta este, de altfel, una dintre tezele preliminare ale cărții lui Alexandru Balaci: „Personalitatea lui Boccaccio este esențial artistică, el înscriindu-se ca un precursor în aria acelor care consideră literatura o activitate suficientă pentru a justifica integrală a existenței. El vrea să curețe arta de orice finalitate care nu ar servi esteticele acestor zone terestre“.

Una dintre părțile cele mai interesante

ale cărții este dedicată, în spiritul acestor îndreptățite considerații de principiu, capodoperei lui Boccaccio, **Decameronul**, pe care autorul o consideră în mod justificat comparabilă cu **Divina Comedie** a lui Dante Alighieri. Între cele două creații este întreprinsă o instructivă paralelă. Față de **Divina Comedie**, care exaltă rațiunea împotriva autorității religioase și a scolastice, susținînd domeniul laic împotriva autorității bisericii, Boccaccio folosește o metodă mai realistă, ce recurge din plin la inepuizabilele resurse ale bunului simț popular, realizînd un document uman de cea mai înaltă valoare artistică, deosebit de caracteristic pentru revolta împotriva idelilor și formelor încremenite ale Evului Mediu. Boccaccio se dovedește un strălucit propagator al libertății conștiinței, un luptător neobosit pentru relații interumane bazate pe sinceritate. **Decameronul** reușește să susțină aceste idei progresiste, fără ca din acest motiv valoarea sa artistică să fie diminuată. Alexandru Balaci subliniază în repetate ocazii acest aspect deosebit de important: „Cartea lui Boccaccio este un breviar de artă, a cărui finalitate este de a înfrumuseța viața, de a servi, cu fidelitate umanistă, omul eliberat de entități transcendente“.

În mod deosebit este apreciat realismul fundamental al capodoperei. Boccaccio se dovedește nu numai un gînditor profund, ci și un bun observator și un fin psiholog: „Vibrează pînă la ultimul palpit freacăntul pasiunilor, descrie în extraordinară lor varietate. Evenimentele cele mai stranii sau cele mai obișnuite alimentează plasma materiei naratiunii, în care pulsează undele comice și tragice, în interferență și conexiune. În artă ca și în viață. Oamenii nu mai sint exemple excepționale, iar virtutea lor pierde caracte-

risticile sale transcendente [...] Viața erupe pentru prima oară în zonele artei, pe care le cuprinde tumultuos, cu forța de neînving a adevărului și a frumuseții realității, dincolo de orice construcție fantastică“.

Alexandru Balaci sesizează cu acuitate caracterul de cosmos constituit al principalei opere a lui Boccaccio, subliniînd faptul esențial că **Decameronul** nu este o carte licențioasă, ci o carte adevărată, o reprezentare desăvîrșită a manifestărilor omului individual și colectiv, o descriere perfectă a naturii umane, care pendulează între poliile virtuților și ai viciorilor. Prin geniul său îndrăzneț Boccaccio a deschis literaturii italiene, și nu numai ei, „vastele perspective ale sincerității absolute în fața vieții și a sentimentelor umane“.

Analize pîtrunzătoare sint dedicate și celorlalte scrieri prin care Boccaccio și-a materializat erudiția umanistă și talentul artistic. Aceste referiri sint concepute sub forma unor preliminarilor ale lungului discurs critic dedicat operei fundamentale. Această procedură este întrutotul justificată în cazul unei personalități de tipul lui Boccaccio, a cărei activitate are structura unei piramide, ce tînde prin toate componentele sale să se împlinească într-un punct culminant. Acest aspect este surprins în mod convingător de către Alexandru Balaci. Se poate afirma că eseul său are o structură echivalentă operei lui Boccaccio, analizele scrierilor minore convergînd asemenea unor afluenți.

Critica lui Alexandru Balaci este de o remarcabilă fluentă și transparentă. Ea este net favorizată de seninătatea neturburată, de autentic umanist, a autorului.

Voicu Bugariu

ION IRIMESCU: *Maternitate* (Galeriile „Orizont“)

Banalul și fantasticul

SPRE deosebire de nuvelele cuprinse în *Noaptea memoriei*, unde invenția era bogată, imaginea unei lumi excesiv tehnificate prezintă, unde caracterul „științifico-fantastic” al aventurilor atrăgea atenția chiar atunci când autorul părea înclinat să facă psihologie, să sugereze atmosferă, nuvelele lui Mircea Oprea*) din *Adevărul despre himere* sînt simțitor mai sărace, reductibile chiar la o schemă narativă, de la care nu se abat. Autorul tinde prin utilizarea acestei scheme să-și creeze un tip de proză propriu, chiar dacă nu foarte original, care să imbine observația realistă, cadrul banal, personajele comune cu erupția straniuului, a fenomenului neînșirabil. Într-un magazin de jucării, o vinzătoare sparge din greșeală o păpușă și, în invălmășeală clienților (e ajutorul Crăciunului), zărește surprinzător de apăsătoare a unei femei care are trăsăturile păpușii. Un bărbat aflat printre clienții magazinului are impresia că recunoaște în silueta unei femei o fostă prietenă, plecată în Canada; cumnatul lui, care se grăbește să ajungă acasă, unde copilul își așteaptă darurile, este pe punctul de a intra cu mașina într-un stîlp din pricina tabloului bizar al străzii pe care, printre oameni înfășurați în paltoane și șube, înaintează nestingherită, cu un aer firesc, fără să stîrnească uimirea, perechea unor prieteni îmbrăcați în costum de plajă. Vine imediat și explicația. Aparițiile straniei sînt niște proiectii. În locul respectivelor „viziuni” s-ar putea afla un „cimp predispus modelării” în care

*) Mircea Oprea, *Adevărul despre himere*, Editura Cartea Românească, 1976

fiecare proiectează un gând, o imagine, o obsesie, ce prind o aparentă concretețe. (Un toast pentru Proteu). În *Portret din linii și puncte*, un bărbat, întîmpinat acasă de soția sa cu: „Cine-i uitucilă mic și a-a adus franzele?” care se amuză de obiectele casnice achiziționate și poartă veste necazurile lui redacționale, are parte de o bizară confruntare cu un computer, numit Arabella. Arabella face portretele pentru care este programată, „interpretăz” trăsăturile celui ce-i pozează și, în alcătuirea ei superștiințifică, afectează o personalitate vie, ușor agresivă. Ea refuză să execute portretul eroului sau, așa cum crede acesta, refuză să-l ofere, păstrîndu-l pentru ea, ca o îndrăgostită, fotografia iubitului. În altă parte, fenomenul halucinatoriu este mai poetizat. Nana Ana, o bătrînă cocoșată, gazdă o vreme a învățătorului din sat, păstrează în hambar o neobișnuită mașinărie veche de lemn, pe care refuză să o instrăineze. Funcționalitatea aceluși mecanism nu se mai cunoaște: unii cred a fi angrenajul unei mori, alții un teasc, alții o piesă răzlețită a unei vechi pive. Bătrîna dezvăluie secretul învățătorului: mașinăria actualizează viața unei păduri de mult defrișate. Lipindu-și fruntea de lemnul ei, învățătorul „simte pădurea”, se identifică straniu cu viața ei:

„Pădurile de odinioară lîi străfulgeră un gând. Pădurile care nu mai sînt, dar le pomenește bătrîna, auzise despre ele de la cei pieriți, de la cei mai bătrîni decît ea. Unde citise el despre niște păduri gînditoare? Acum el însuși gîndea într-un fel neomenesc, ori poate că nu tocmai neomenesc, dar filtrînd realitatea prin frunze. Simți și durerea, își simți trunchiul trosnînd sub tălșuri care-l creștau, îl despicau,

fi rețeauz crengi seculare, simți fumul astupîndu-i porii, focul răsucindu-i frunzele, înăbușîndu-l. Lemnul care plînge, viorile de Cremona, amintirea unei experiențe de multe milenii, concentrată în fibrele care se învechesc, se uzează, uitînd puțin cîte puțin, uitînd. Și peste toate, acel sentiment, acea conștiință a pieiri, a scufundării lente în neant, a pădurilor care, deși strălucite de sclipirile unei stranii inteligente, rămîneau prizonierii propriilor lor rădăcini”.

Tehnica povestirii este în majoritatea nuvelor aceeași. Autorul subliniază, printr-o derulare lentă și prin notații insistente, banalitatea existenței eroilor săi, aspectul comun al vieții lor. Mi se pare că în acest sens soluția este excesivă: banalitatea este adesea șarjată, relațiile oamenilor vulgare sau mediocre (*Un toast pentru Proteu*, *Portret din linii și puncte*, *Arheopterix*, *Judecătorii*, *Premiul Kremer*) și de aceea senzația de straniu se desfierează fără emoție. Uneori explicația științifică a elementului bizar, fantastic, vine prea repede sau este prea căutată și rupe atît de plăcutul joc al ambiguității, care susține, în fond, această specie de proză (*Adevărul despre himere*, *Ora mutațiilor*, *Premiul Kremer*). Cred că fără aceste explicații multe din nuvele ar fi cîștigat din punct de vedere artistic. Cultivînd echivocul și lăsînd în suspensie justificările logice ale evenimentelor neobișnuite care năvălesc în mijlocul rutinei, nuvelele n-ar mai fi lăsat impresia de sărăcie atît pe latura inventivității, a fanteziei intrigii, cît și pe cea psihologică, ambiționată de autor. De pildă, copind oarecum situația din *O falie în timp*, *Ucronia de la Tapac* nemulțumește prin inconsistența personajelor, prin scenariul prea tipizat, prin co-

mentarii istovitoare, prin lipsa de veridicitate a atmosferei. În alte nuvele, nemulțumește tocmai atmosfera foarte comună, personajele vulgarizator autentice, pasajele parazitare menite să creeze un cadru de mare simplitate. Excursia Ancăi și a lui Mihai, conversația lor în mașină sînt excesiv de inutile în corpul nuvelei *Premiul Kremer*, întîmplarea cu băiatul care se tunde zero în frizeria unde lucrează Maria din *Ora mutațiilor*, deși este cit se poate de autentică, ocupă prea mult spațiu în raport cu ceea ce vrea să sugereze: mediul modest în care se însinuează un fenomen tulburător.

Aș vrea să se înțeleagă din observațiile făcute volumului lui Mircea Oprea, că socotesc construcția, schema narațiunilor sale interesantă, dar că ea cere o rigoare pe care autorul nu întotdeauna o respectă. *Adevărul despre himere* mi se pare un volum mai slab decît *Noaptea memoriei*, menținînd, totuși, numele autorului. În peisajul literaturii științifico-fantastice de la noi, printre cele proeminente.

Dana Dumitriu

Horia Aramă Verde Aixa

(Editura Albatros, 1976)

LITERATURA „călătoriilor spațiale” propune în general cîitorului convenția întîlnirii oamenilor cu alte lumi, cu alte civilizații, într-o confruntare deschisă, cel mai adesea dramatică, violentă, ce poate atinge accentele acute ale unor veritabile conflagrații cosmice. Horia Aramă ne poartă și el pe drumurile cerului spre o planetă, anume Aixa, care ar conține în solul ei bogate zăcăminte de minerale necesare combustibililor nucleare. Planeta, în ciuda faptului că prezintă uimitoare asemănări geologice și atmosferice cu Pămîntul, nu este populată cu ființe umanoide; pe întreaga sa suprafață a crescut însă o bogată floră vegetală, arborescentă, ce se constituie într-un organism unitar, superior organizat, fiind, de fapt, însăși forma de manifestare existențială cea mai înaltă, rațională, a planetei. Dar primii oameni veniți cu o navă interastrală, echipată pentru a exploata zăcămintele minerale de aici, neglijează această posibilă evoluție vegetală a materiei superioare și intervenția lor brutală este drastic sancționată de către autohtoni. La un an de la prima escală a tereștrilor pe Aixa, sosește un nou echipaj, în ideea reluării contactului cu primii plecați de pe Pămînt, cufundați inexplicabil în tăcere și, evident, pentru a continua exploatarea pretiosului minereu. Dar și acest echipaj este sortit pieirii. Planeta respinge categoric, prin mijloace ingenioase, orice intervenție externă ce atentează la integritatea ei. În cele din urmă, organizarea vegetală superioară a Aixe se dezvăluie în întreaga, complexa ei existență, iar misteroasele dispariții ale agresorilor sînt date în vileag. Printr-un proces de asimilare mimetică, urlașă pădure a Aixe confecționează un organism umanoid ce ia înfățișarea unuia dintre membrii primului echipaj dispărut, introducîndu-se astfel, cu drepturi egale, în programul de lucru al noii expediții. Nimeni nu bănuiește misiunea supraviețuitorului care, rînd pe rînd, îi suprimă pe astronauți, integrîndu-i organic sistemului lor vegetal de existență (descrierea procesului acestuia de transfer biologic este, cred, una dintre cele mai izbutite pagini fantastice ale autorului). Un lucru se întîmplă însă în afara firii și aici se află, în ultimă instanță, inovația autorului în cadrul schemei SF (dacă vreți a motivului — pe aceeași temă a organizării superioare vegetale a mate-

riei are, la noi, o interesantă povestire, *Broasca*, și Vladimir Colin). Mimeticul umanoid creat de pădurea Aixe, trăind printre oameni, își însușește modul lor de a fi, de a gîndi, de a simți. El se atașează sufletește de unul dintre membrii echipajului terestru, de omul care îl ajutase în diverse împrejurări, care îi fusese prieten sincer, și în cele din urmă acesta îi cruță viața, riscînd să infrunte, alături de „fratele” său, mesagerul unei alte lumi, sancțiunea pe care propria-i lume i-ar putea-o aplica pentru... trădare. Acest confratern destin ce și-l asumă în final cei doi dă microromanului lui Horia Aramă o perspectivă de profunde și luminoase sensuri interpretative.

Verde Aixa este un roman sentimental care aduce în peisajul nostru literar SF o notă în plus de lirism și sensibilitate romantică.

Povestirile din ciclul *Joc de societate*, ce completează sumarul volumului, deși se vor circumscrie schemei unui posibil, insinuat roman, rămîn doar ca exerciții comune pe aceleași teme consacrate ale genului, călătoriile spațiale, fără a se ridica, atît prin idei cît și prin scriitură, la nivelul microromanului *Verde Aixa*.

Miron Scorobete Crincena luptă dintre „Ate” și „Abile”

(Editura Albatros, 1977)

LA cel de al doilea volum de povestiri științifico-fantastice, Miron Scorobete se impune ca o voce oarecum particulară între confrății săi, prin ironia subtilă, umorul fin și o mereu disimulată tentă satirică, — calități pe care le cultivă cu abilitate, fără a cădea pe panta facilă a parodiei.

Bătrîna profesoară, cam excentrică, din *O întîmplare*, propune studenților săi un ingenios test — povestea fantastică a unei adolescente dintr-un nu mai puțin fantastic oraș imaginar — la care participanții sînt solicitați să aprecieze, și să comenteze implicit, varianta optimă a unei posibile existențe umane, din punctul din care aceasta a fost deviată: „Tehnica

actuală, pornind de la calculul probabilităților, ne permite să identificăm momentul cînd cursul normal al existenței a fost deviat. Ea ne oferă, așa cum ați văzut, varianta suprimată, pe care avem posibilitatea s-o comparăm cu cea care o suplinește, cea petrecută în realitate. (...) Viitorimea să excludă pe cît posibil orice accident care scoate viața din albia firească...” În *Cosmina* avem relatarea unei stranii istorii de dragoste dintre un destoinic inginer-ostaș din legiunile romane de odinioară — care face, prin subteranele obscure ale unei exploatari saline, saltul în timp pînă în zilele noastre — și o romantică fecioară ce profesază arheologia subacvatică. Idila lor se consumă ușor ridicol, ușor banal, într-o tensionată confruntare subsidiară a celor două lumi, din care provin eroii, lumi ce se continuă în fond una pe alta, dar pe care durată unii milenii de evoluție umană le face totuși să se deosebească ne-nchipuit de mult. Mai aproape de motivele tipice formulei science-fiction este povestirea *Nava cosmică „Anteu” a fost deturată*. Ne aflăm în plină epocă a zborurilor interstrale. Vestea devierii de la traseul stabilit inițial a unei nave cosmice stîrnește panică în cercurile de specialiști. Atmosfera agitată din jurul acestei întîmplări este descompusă cu o adevărată pasiune a persiflării, autorul izbutind astfel o autentică farsă satirică la adresa birocratizării și supertehnificării. Motivul dedublării personalității umane apare la Miron Scorobete în povestirea *În seara aceea de*

mai, unde este cuplat la năstrușnica idee a contactului cu exponenții unei alte civilizații, extraterestre: „Fac parte dintr-un grup de cercetători — se confescază eroul — care se ocupă chiar de planeta voastră. Tocmai adunăm material pentru capitolul „Uniforma de război” cînd mi-a venit următoarea idee: dacă uniforma joacă rolul știut în mecanismul militar, ce efect ar avea punerea nemulului de egalitate între indivizii înșiși?” *Crincena luptă dintre „ate” și „abile”*, povestirea ce imprumută titlul întregului volum, este și ea o farsă. Dialogul dintre un participant la Congresul mondial al celor ce au văzut ori au intrat în contact cu diverse obiecte zburătoare neidentificate sau neidentificabile, și un tinăr gazetar, cam distrat, pus pe șotii, ne oferă exemplul edificator al capacității autorului de a minui mijloacele dezvoltării ridicole în orice situație, pînă la anularea totală.

Povestirile din acest volum al lui Miron Scorobete (Nesfîrșitele necazuri ale piticilor, ultima piesă inclusă, este o reeditare, într-o formă îmbunătățită din punct de vedere stilistic, a povestirii *Abatele, Fiulul, papagalul și pisica*, apărută într-o culegere din 1971), se circumscriu prin datele lor esențiale literaturii fantastice în general. Elementele ce tin de modalitatea literaturii SF sînt aplicate subiectelor și nu fac altceva decît să amplifice sensibilitonul ironic și satiric al prozei sale, care se citește astfel cu plăcere și antren.

Constantin Cubleșan

BRĂDUT COVALIU: Peisaj (Galeriile „Orizont”)

„Spre o delicatete infinită“

NTR-O eventuală antologie a „spațiului închis protector“, ca sursă și ambianță de intimitate, care ar trebui să treacă obligatoriu, pe plan european, mai întâi prin Thomas de Quincey, Baudelaire sau Francis Jammes (cu a sa *La salle à manger*), iar la noi prin Alecsandri și Eminescu, includerea lui Emil Brumaru *) nu ar putea fi, nici ea, omisă. Intr-atât de familiară sufletește ne-a devenit de câțiva ani „locuința“ poetului de la Dolhasca — cu sufragerile ei „adinci“, pline de unghere misterioase, cu „marile covoare“ întinse ispititor ca niște continente ale desfătării, cu dulapuri bachelardiene, „vechi“, „toropite“, sugerind un loc „obscur“, un spațiu „nesfârșit“, cu fotolii „dulci“, cu lămpi ce „sug din suflet [...] o lumină moale“, cu „femei de angora“ și motani obezi, sorbind „rom pe catifele“, în sfârșit, cu poetul însuși, „umbrit de somn, catifelat de lenă“. Din „odăile“ pe care Brumaru le evocă, o dată intrat, „nimeni — ne avertizează el — nu te mai scapă“. În atmosfera lor de irizări calde, ușor narcotizată, te „scufunzi“ ca într-o submersie delicată dar adincă: „Să intri în odăi din care nimeni / Nu te mai scapă. / Unde e totul proaspăt ca-n mărar. / Unde sint câni cu apă! / Încet să te scufunzi pin'la mătașă / Unui veșmint uitat de o femeie / Deasupra căruia se zbate străvezie casa“. În poezia lui Emil Brumaru, universul domestic (în care totul — pină și durerea de dinți! — devine sursă de voluptate și în care aceasta e descoperită acolo unde te aștepti mai puțin: „O, hai să sugem ciucuri de perdele“) se transformă într-un paradis (din care ingerii, firește, nu lipsesc). În același timp rustic și artificial, al tuturor delicțiilor, mai mult sau mai puțin nevinovate, de la cele gastronomice la cele, învecinate parcă aici, unde iubita e ademenită „cu pandispan și zahăr“, ale erosului, sau la cele suprarafinate, ale reveriei.

Poetul e un expert al senzațiilor subtile, delectabile. El mîngie amante din rasa de lux a „femeilor de angora“, imaginează o adevărată utopie culinară. („O, vechi și dragi bucătării de vară...“); își spală fața „în cu umbră / Prelinsă de pe-un grî mărgăritar“, se îmbibă „de arome [...] ca un fitil“, își împătorește

*) Emil Brumaru, *Cîntece naive*, Editura Cartea Românească, 1976.

sufletul în „fulgi“ și își simte gîndul „dulce ca uleiul“, visează la „o viață moale de mărar“ și își degustă neputința, fină ca o mătase: „Vorbiți încet, sau poate chiar în șoaptă. / Azi sint neputincios ca o mătasă. / Doar sufletul imi lunecă prin casă / Pe marile covoare ce așteaptă. / Intrarea lui în vis e-ngăduită / De mult. S-a pregătit cu sirguintă. / Hainele mele fragede palpită / Să-i înfășoare lirica ființă. / Căci va pleca. Și-n alba încăpere / O să rămîn cu fața mai frumoasă / Și fiecare lucru imi va cere / Să li surid. Azi sint ca o mătasă“. Toate simțurile tind, la unison, „Spre o delicatete infinită“. Modalitățile voluptății sint identificate și experimentate integral, cu o ingeniozitate ce ține, am putea spune, de natura viciului (poetic). Autorul adoptă orice unghi, orice regim de existență capabile de a-i potența sentimentul plăcerii; se metamorfozează chiar într-o muscă, pentru a dormi pe tăvi alături de „mari fese“ — junonice — „de piersice roz-albe ce transpar“, alunecă pe panta unei plăcute regresii zoologice, pină la nivelul de percepție „stinsă“, egală și, de aceea, prin contrast, agreabilă al abulicului mele. acceptă — pentru a-și procura inedite delicii — statutul ființelor mărunte: „Să ne iubim în pălării de fetru. / În solnițe cu fluturi moi, sub masă / Pe pătrunjel și țelini ca finetul. / Lingă oglinzi cu căptușeala groasă. / Iar seara durdulii și-n pielea goală. / Scăpați de haine ca de o tortură. / Să facem baie într-o portocală / Coaptă de-amor, cu vorbe dulci în gură“.

Poetul explorează ca un liliputan marile regiuni de umbră și mister ale „dulapurilor vechi“, inițiindu-se în tainele unor noi voluptăți: „Să intri în dulapuri vechi cu sticle / Ce te iubesc subțiri, ca-ntr-un delir / Și-n lemnul de la raft de noduri clare / Să te îmbeți, uleiuri să respiri. // Oțetele să și le porți în suflet / În cești cu-nfăgurare să cobori. / Izbit de lapte-n piept, cu nara-n zahăr. / Tot mai suav, tot mai criptor. / Pin'ce pierdut prin lămpi, fără nădejde / Împotmolit de-amurg ling-un fitil. / S-auzi sfîșietor cum te recheamă / Dulci gingăveli de ceainicel debil. // Și-nceț cu-o oboseală grațioasă, / În pelerine mol de bulion / Înășurat spre camerele triste / Să te întorci stingher și monoton...“. Deliciile ficțiunii completează delicțiile simțurilor. Lingă „flama“

pe care „învîncibflul piper“ și-o „fră-mintă-n aer nebunește“ tremură silueta incertă a unui inger desprins dintr-o splendidă tapițerie („Un inger s-a trezit într-o amiază. / Era prea grea lumina și-l izbea. / Alături tremura prelung o vază / Îndrăgostită de o catifea. // El și-a-nălțat ușoarele botine. / Și-a luat din vis bastonul de parfum. / Și-a pus pe aripi tristețurile fine / Și mîinile și-a-nmănușat în fum“). Relațiile cele mai stranii se declară în cadrul unui panerotism vaporos ce în-sufletește obiectele și anulează granițele dintre regnuri. „Istoriile“ fantastice „citate“ în cartea deschisă a unui plafon pictat, sau inventate de cea mai liberă plutire a fanteziei, precum aceea a corespondenței „scrise pe plus cu lapte“ dintre doi crini hrănesc, la rîndul lor, o extraordinară imaginație a voluptății.

Poezia lui Emil Brumaru unește robustețea flamandă cu finețea stămpelor japoneze, percepția naturalului, cu cea a obiectului de artă, candoarea cu estetismul (focul din sobă e întreținut cu „lemne tropicale“, iubita calcă, solemnă, „pantaloni de poet“ cu un „diamant“). În chip simbolic rumegușul e strins în „casete de fildes cu balamale din piele de căprioară“ și melcii sint surprinși în cești de teracotă albastre. Hedonismul acestei poezii, ce ar putea să devină apăsător, este aprofundat dar totodată și corectat de fantezie, prin spiritul ludic, prin umorul, prin capriciile, uneori vag urmuziene, pe care aceasta le aduce. Idilicul — latrine „văruițe trandafirii“ — e sancționat prin ironie. Primejdia calofiliilor („parfumate scorburi“, crini „bufanți“ și chiar zaharișii, un anumit abuz de inger și de fluturi) este evitată prin prospețimea ameli-toare a impresiilor și prin subită adincire a sentimentului. Nostalgia copilăriei („O vremea cînd eram copii / Tutungerii, tutungerii. / Cărți de-aventuri, nucii cu magiun. / Ce să vă spun, cum să vă spun? / Iubiri ascunse în ghiozdan. / Sutiene mici cu miros rar / Decolorate an de an. / Plînsul adînc dintr-o vacanță / În frîna unui tren marfar...“), a prieteniei, melancolia simplă, dar în același timp stranie, inexplicabilă a nesfârșitelor trenuri de marfă, exprimate în admirabile versuri, purifică la timp o atmosferă prea încăr-cată de voluptate: „Pentru ce se duc, Ni-

chita. / Trenurile lungi pe linii / Tremurînd de infinita / Ginșăsie a luminii? / Și de ce se iau la hartă / Ingerii lîngă cantoane? / De ce are roua scoară / și amurgul vechi bidoane / De ulei pentru elita leușteanului grădini? // Pentru ce se duc, Nichita. / Trenurile lungi pe linii? Poet al existenței sărbătorești („Eu sint un poet de duminică“, precum spune într-un loc), Emil Brumaru își protejează în realitate printr-o incitare la maximum a simțurilor o receptivitate sufletească dureroasă (*Jurnal*) care îl face să năzu-iască spre decantări din ce în ce mai pure, spre transfigurări din ce în ce mai înalte: „Eu trebuia să fiu în soare. / Să nu cunoec nici un cuvînt / Lăsîndu-mi mina ca pe-o rază-n / Fîntînile de pe pămînt. // Și bun prieten cu cristalul / În proaspăt m-aș fi-adăpostit. / Fără să-mi tulbure tăcerea / Femeile cu paș greșit“.

Spre deosebire, de pildă, de celebrele pasteluri hibernale ale intimității datorate lui Vasile Alecsandri, Emil Brumaru nu-și construiește propriul „spațiu închis“ în opoziție directă cu o realitate exterioară periclitantă. În cazul poetului de astăzi periclitarea va fi dinlăuntru, din profunzimea sensibilității lui. Această profunzime este simbolizată de fîntîna pe care, într-un volum anterior, Julien Ospitalierul se decide să o sape „chiar în casă“, anihilînd prin aceasta senzația de intimitate. Fîntina-ferestră spre teluric și terifiant deschide „spațiul închis“, îl anulează. Emil Brumaru știe deopotrivă să creeze magia delicțiilor ocr-titoare și — ca un „ultim delicu“ — să o suprime.

Valeriu Cristea

Din viață și din cărți...

● REPORTAJELE lui Sergiu Andon (în căutarea salamandrelor, Ed. Eminescu) sint argumente, probabil involuntare, la o mai veche definiție a romantismului, materia lor fiind una de împrejurări excepționale în care acționează personaje excepționale. Sigur că nu intenția de a ilustra printr-un fapt de literatură, chiar dacă de frontieră, un punct de vedere teoretic l-a condus pe autor, ci dorința, mai bine zis orgoliul de a evita locul comun într-o specie — reportajul — care este, prin natura ei, a locului comun. Reporterul și-a ales subiectele în consecință, prezentîndu-ne episoade de viață obișnuită din niște lumi neobișnuite: a scafandrilor, a speologilor, a proiectanților de rulmenți, a stingătorilor de incendii din erupții și a operatorilor de la regulatorul circulației feroviare. Fapte banale pentru profesiunii acestor lumi, căci e vorba de niște lumi profesionale, apar în ochii profanilor drept senzaționale, nu atît prin dificultatea lor cit prin raritatea întîlnirilor cu ele. Puțini la număr — pe de o parte, practicînd o meserie discretă și condiționată, de regulă, de altele mai cunoscute — pe de alta, personajele reportajelor lui Sergiu Andon ispitesc pe cititor să le privească prin lentilele de uimire și admirație dedicate indeobște eroilor. Autorul e primul care cultivă înclinația spre eroism a acestor categorii speciale de profesioniști, privindu-i cu patetică admirație și dimi-nuîndu-le prin asta, fără să vrea desigur, autenticitatea. Reporter mare, după opinia

mea, este acela care știe să pună în evidență calitatea extraordinară a unui fapt cit se poate de banal în aparență, iar nu cel care, beneficiînd de o materie deosebită, extraordinară prin sine, îi prelungește, fie și printr-o sportivă participare afectivă, calitatea evidentă. Nu spun că reportajele lui Sergiu Andon sint anoste, dimpotrivă sint scrise alert și se citesc cu plăcere, dar, dacă nu se face simțită în ele vreo intenție de literaturizare stilistică, se poate constata, fără intenție iarăși, un efect literaturizant de care se face vinovat excesul de miză pe senzaționalul unor fapte obișnuite dintr-o lume profesională neobișnuită.

● SIMPLE pastişe sămănătorite avem de la Dina Balș (*Zborul vieții*, Ed. Eminescu). Nuvelele și povestirile colporteză nu numai materia epică și viziunea propriei acestei direcții literare de la începutul veacului nostru, dar și stilul, cu toată tristețea afectivă cuprinsă într-insul, soi negativ de idilism ce dă naivitatea drept puritate și lipsa de imaginație epică drept sinceritate. Subiectele, cum spuneam, sint din altă epocă: răzbușarea unui bulibașă căruia o șatră vecină îi fură avutul (*Bătăia*), cu accente naturaliste neindemi-natic mascate; drama unor țărani cogași, plecați de acasă în căutare de lucru de-a lungul și de-a latul țării, finalizată melodramatic și deloc original prin moartea eroului, departe de casă, într-un hambar străin (*Cosașii*); o poveste haiducească în bălțile Dunării, amuzantă prin desăvirșita inapetență a autoarei pentru construcția epică (*Împărăția stufului*); citeva

schite poetice, pline de strop dulce-amărui; totul într-o narațiune fără virtuți, școlărească, traducere caricaturală a tehnicii poveștilor spuse la hanul sadovenian. În plus încercarea de a colora lexical discursul epic o conduce pe autoare la folosirea aceluiași regionalism indifereent de mediu în care se petrece acțiunea, efectul fiind și de astă dată amuzant. Fără îndoială, un anume farmec există în această carte: al pastişei, ce poate chiar încanta pe istoricul literar, deși nu e o pastişă dintre acelea care probează un talent literar. Din unghiul care ne interesează aici, al debutului literar, apariția cărții, în urma unui concurs, mi se pare rezultatul unei confuzii neplăcute. În primul rînd pentru autoarea însăși, pusă, la vîrsta seriozității, într-o postură glumeață. Există, nu contest, debutul de consolare. Există, iarăși, șansa unei revelații tirzii. Există precedentul unui Lampedusa. Există...

Să nu mai existe oare prozatori tineri realmente talentați și încă ne-debutați? Am temeinice motive să mă îndoiesc...

Laurențiu Ulici

P.S. Rog pe debutanții anilor 1975 și 1976 care, din diverse motive, nu au răspuns apelului dintr-un număr trecut al revistei, să binevoiască a-mi trimite o succintă fișă biografică (data și locul nașterii, profesiune). Le mulțumesc cu anticipație.

L. U.

Calendar

- 26.III.1913 — a murit Panait Cerna (n. 1881)
- 26.III.1921 — s-a născut Olah Tibor.
- 26.III.1931 — s-a născut Mircea Ivănescu.
- 27.III.1911 — s-a născut Miko Imre
- 27.III.1976 — a murit Tana Qvil (n. 1894).
- 28.III.1883 — s-a născut A. Mîndru (n. 1960)
- 28.III.1888 — s-a născut Al. Kirțescu (n. 1961)
- 28.III.1925 — s-a născut Victor Tulbure
- 28.III.1928 — s-a născut Verona Brateș
- 28.III.1936 — a murit Alex. Ciura (n. 1876)
- 28.III.1936 — a murit Const. Boteș (n. 1877)
- 28.III.1937 — s-a născut Ion Crînguleanu
- 28.III.1976 — a murit Thea Constantinidis (n. 1897)
- 29.III.1878 — s-a născut Elena Farago (n. 1954)
- 29.III.1908 — s-a născut Virgil Cărianopol
- 29.III.1921 — s-a născut Dragoș Vacariuc
- 29.III.1952 — a murit I.A. Bassarabescu (n. 1870)
- 29.III.1971 — a murit Perpessicius (n. 1891)
- 30.III.1633 — s-a născut Miron Costin (n. 1691)
- 30.III.1928 — a murit Ion Gorun (n. 1863)
- 30.III.1946 — a murit Victor Ion Popa (n. 1895)
- 31.III.1886 — s-a născut D. Tomescu (n. 1945)
- 31.III.1890 — s-a născut L.M. Rașcu (n. 1971)
- 31.III.1891 — s-a născut Ion Pilat (n. 1945)
- 31.III.1900 — s-a născut C.S. Nicolăescu-Plopsor (n. 1968)
- 31.III.1924 — s-a născut Yarodara Nigrim
- 31.III.1929 — s-a născut Arnold Hauser
- 31.III.1930 — s-a născut Florin Mihai Petrescu
- 31.III.1933 — s-a născut Nichita Stănescu
- 31.III.1941 — s-a născut Constanța Buzea
- 31.III.1965 — a murit Ticu Archip (n. 1891)

RENAȘTEREA B

URCIND, în fiecare zi, Calea Victoriei spre Piața Romană, de unde urmează să iau pină la Casa Școlii mașina 31, mă opresc, fără să vreau, în fața unor clădiri lovite de cutremur și imaginea se suprapune alteia, mult depărtată, dar adusă fulgerător de memorie în fața ochilor când, imediat după război, venind pentru prima oară în București și căutând un consătean la care urma să locuiesc până ce aveam să dau examen la o școală cu internat, am trăit, cred, cu întreaga mea ființă și la modul cel mai adânc sentimentul de revoltă împotriva distrugerilor catastrofale și a marilor suferințe. Acel consătean, muncitor ceferist, nedespărțit de felinarul său roșu pe care-l purta, trecind pe șoseaua comunei noastre de sub munții Parângului ca pe o geantă luxoasă, stătuse pe Calea Griviței și când am ieșit din Gară, fascinantă Gara de Nord, până atunci văzută doar cu gândul, am dat de o stradă în ruine, iar la numărul pe care-l căutam am întâlnit o clădire care — ciudat! — mi s-a părut că orbise. M-am așezat pe trotuar în fața ei — n-aveam cum să urc și nici pentru ce — scara în spirală se vedea terminându-se în aerul violet de deasupra — și am avut senzația că acea casă înaltă, cu câteva etaje, cumva orbecăia, că acea casă fusese cândva înzestrată cu simțul văzului, dar acum îl pierduse, că privea ca și mine totul în jur, dar acum rămăsese fără ochi, o clădire care nu mai avea puțința să vadă oamenii și strada, și de pe fruntea căreia atârna lungi smocuri de armătură și bulgări de beton sfărâmat. Și în clipa aceea mi s-a părut că nici eu nu mai eram în stare să văd nimic — aveam strania senzație că nu mai percepeam lumea decât cu urechile, așa cum se întâmplă în întunericul cel mai dens. Ce mai știu e că, într-un târziu, ajungând la capătul străzii cu dărpănături, am intrat în sciașii unui maidan înconjurat de mobile de conserve goale, iar, mai încolo, de niște maghernițe unde, obosit și deprimat cum eram, am adormit pe loc.

Mă concentrez și acum asupra acelui timp pe care încerc să-l deschid ca pe un album și să privesc atent fiecare imagine, dar imaginea e una singură și n-ar fi doar o metaforă dacă ăș spune că din somnul acela adânc și din starea aceea de tristețe și răvășeală m-au trezit, deodată, strigătele constructorilor, ale multimei de muncitori care, în focul revoluției, în elanul de a tămădui cât mai repede rănila războiului au hotărât reînsemnarea marelui oraș. Pretutindeni, de la mahală la centru și de la centru la mahală au început să răsăre șantierele edilitare, operă întrutotul eroică, începută cu cazmaua și continuată cu betoniera și escavatorul. Pentru mine, ceea ce se petrecea era cu adevărat facerea unei lumi noi. Iar dacă mă gândesc la acea intrare în Capitala țării, Bucureștiul care se născuse în mintea mea, în mintea copilului de la țară, doar din istorie și imaginație, orașul în care trăiseră marile spirite ale neamului și prin care umblaseră caii albaștri ai Craiilor de Curtea-Veche, în vreme ce eu, crezând că voi urca scările unor somptuoase palate, dădusem peste niște ruine, intrarea era totuși triumfală fiindcă, iată, devenind reporter, am avut privilegiul să înregistrez în actele noastre „cu neputință de atacat”, vorba maestrului nostru F. Brunea-Fox: „Sfârșitul mahalalei! Dărîmarea barierelor ce au demarcat secular periferia de zona centrală, armonizarea urbanistică a întregului București sub semnul democrației populare!”

Știrea aceasta mi-a adus de fapt vestea formidabilă despre clădirea oarbă care-și recăpăta vederea și despre lumina ce se revărsa prin ferestrele ei noi și mari. Și, astfel, am simțit că mi-a revenit și mie vederea; ba, mai mult, că am devenit și eu reporter, cel mai tânăr reporter de pe atunci al Capitalei, ce se simțea impresurat de acel clopot sinonim cu începutul de viață care se asemăna atât de mult cu un zbor de pasăre plutind ușor prin aer, dar ridicându-se din ce în ce mai vertiginos la o înălțime amețitoare.

Așa au început șantierele Capitalei, mai întâi APACA, apoi Grivița Roșie, având la țară drept corespondenți pe acele celebre Agnita-Botorca, Bumbesti-Livezeni, Salva-Vișeu, Reșița și „Tractorul”, Bicaz și Hunedoara, iar mai apoi Trotușul și Sadul, Victoria și Săvinești, prima etapă de realizări arhitectonice și edilitare efectuate de brigăzile tineretului și de echipele cetățenești voluntare, făcând să trepideze zi și noapte mașinile de care vorbeam. Așa

incit, la 15 februarie 1948, în Capitală putea fi dat în folosință primul bloc de locuințe muncitorești (la acest nemaiintâlnit eveniment voi reveni!), la 30 aprilie 1948 putea fi inaugurată „Fabrica de Confecții a Statului”, fostă „APACA” (nici acum nu știu ce însemnau aceste litere, dar sper ca lucrul ăsta să n-aibă nici o importanță), iar peste doi ani, la 9 ianuarie 1950, putea rula în București primul film românesc de lung metraj al noii noastre cinematografii, *Răsună Valea* (o, cit de repede s-a petrecut totul, marii actori ai acestui film mi se par la fel de tineri!).

DESI nu-mi propusesem să fac o înșiruire cronologică a miraculoaselor apariții pe harta Bucureștiului nu pot, totuși, să nu enumăr cit de cit evenimente mai însemnate din noua sa istorie, pentru a se vedea că această revenire la viață a costat eforturi uriașe pe care nu le face decât un popor care vrea să fie cu adevărat liber. Totodată, nu pot să nu cad în amănunt și să nu spun că pentru mine un moment fericit a fost acela în care am văzut într-un ziar fotografia făcută din heliicopter a Căii Griviței, o altă „Cale”, o altă „Griviță” pe care se aflau răsărite odată cu florile (faptul se petrecea în primăvară!) clădiri, nemaivăzute până atunci în străvechiul oraș, clădiri pentru locuințe și social-culturale, construite din fier și beton, dar care păreau zvelte și ușoare ca niște plopi, întinse noastre monumente pe înalte socluri și care au adus mereu, cu anii, unele după altele, zeci și sute de alte clădiri, înlocuind cu totul ruinele și fostele ogrăzi în care se auzeau cocoși ca la țară. Au apărut unele după altele, — de aici și metafora „păduri de blocuri” — către Gară și către Podul Constanta, faimoasa arteră bucureșteană desăvârșindu-și mereu silueta până la nașterea clădirilor unor noi uzine, — marile hale ale „Griviței Roșii”, — până la ieșirea în lume a unui nou Institut de matematică și a celui hotel, intrat de-acum în informația oricărui turist, cu numele „Nord”, o Griviță a supraetajărilor, a balcoanelor, pe care se catără liane — semn al unei virste, a teraselor imense pe care poți face plajă. Pe toată Grivița au mai rămas doar nostalgicele șuier de tren cu care mecanicii dau semnalul sosirii și plecării ascultate de la etajul opt sau doisprezece, de unde poți privi până departe acest loc ce definește noul București.

Și mai e un moment care mi-a trezit emoție și care mi-a adus încă de pe atunci în minte imaginea marelui plan de transformare a Capitalei țării, publicarea „macheții noului săli a Palatului R.S. Române și a Pieței Palatului”. Se discuta apoi despre Piața Obor, despre „halele uriașe și noul parc”, despre „fabrica de mase plastice și marile magazine universale”, iar eu mă gândeam că mi-ar fi fost imposibil să le fi imaginat pe vremuri în locul acela plin de pulbere, cu dughene chiricite și sărace, cu larma bragagiilor, a găietenarilor, a grataragiilor de la birturile luate cu asalt de roiuri de muște și hoite de ciini, în Oborul acela în care oamenii din ținutul meu oltenesc își făcu-

seră case din rogojini și unde eu mi-am petrecut o bună bucată de vreme ca mușafir; „un băiat de pe la noi, stă și el pe-aici că n-are unde pune capul!”

Când s-au sărbătorit 500 de ani de la aniversarea Capitalei noastre (moment în care aflăm că această așezare fusese locuită continuu încă din paleolitic) se transmiteau știri că începuse sistematizarea marilor artere ale orașului, cea din nord-sud cuprinzând Bulevardul „Magheru”, „Nicolae Bălcescu” și „1848”, apoi Calea Victoriei, de la „Piața Splaiului” la „Piața Victoriei”, și că s-a început construcția a două mari piețe (după „Piața Coșbuc”, „Filantropia”, „Matache”, „Ferențari” etc.), Piața Palatului și Piața Gării de Nord!

ERAM, cum spun, reporter al Capitalei, visul meu. Tipul de ziarist spre care tindeam era acel „reporter frenetic” Egon Erwin Kisch, cel care stătea, în imaginația mea, cu un picior pe aisbergul în mișcare și cu celălalt pe malul oceanului, cel care ieșea din flăcări salvându-se apoi cu apa din norii gri de ploaie de deasupra clădirii incendiate, dar pe care el o fotografiase cu prețul vieții. Destinul meu era însă cu totul altul. Un destin fericit, fiindcă, pretutindeni pe unde alergam, veștile erau nu ale vreunui prăpăd, ci ale unei permanente reconstrucții, ale unei permanente reinnoiri: s-au construit patru teatre noi, s-a construit Teatrul de Operă și Balet, s-au construit patru case de cultură, pe harta industrială au apărut obiective noi, de o mare productivitate, uzine moderne ale epocii de revoluție tehnico-științifică, s-au reconstruit și s-au reutilizat în proporție de nouăzeci la sută marile uzine „23 August”, „Republica”, „Semănătoarea” etc., etc. incit, la numai zece ani de la naționalizare, producția industrială a anului 1938 se realiza în numai două luni!

Dar pentru mine, atunci, cele mai coșcotoase erau veștile despre construcția de locuințe: apăruseră parcă într-un ceas, parcă pe nevăzute, așa cum apar, deodată, în port, albele și giganticele vapoare (imaginea e dintre cele mai reale, așa mi se și păreau noile blocuri: aidoma unor vapoare mari și albe ancorate la chei!), mari ansambluri de clădiri pentru locuit precum cele din cartierul Floreasca, cartierul „23 August”, Bulevardul Muncii, cartierul Vatra Luminoasă, strada Maior Coravu, Bucureștii Noi, strada Păsculescu-Tei, Bulevardul 1 Mai, Drumul Murgului, Drumul Jiului, Băneasa, Strădulești, Gara de Nord, iar ritmul de predare „la cheie”, cum găsec notat într-un carnet de reporter, era, de pe atunci, de 150 de apartamente pe zi!

Încep șantierele „Expoziției Economiei Naționale”, „Cercul de Stat” și „Piața Teatrului Național” din Calea Victoriei, încep șantiere pentru blocuri de locuințe de cite 1000 de apartamente, încep — cum notam grabit — „Bercenii”, încep „Mihai Bravu”, „se dau în folosință într-un an 6000 de apartamente și se deschide front de lucru pentru 6500!” Și mai notam, ca o observație însușită, desigur, de

la oamenii cu care discutaseam în acea călătorie neconținută printre constructori, ferindu-mi mereu picioarele de mușcătura escavatoarelor: „Bucureștiul baroc, pesetriș și inegal, este acum locul unei bălăii fără odihnă pentru sistematizare, pentru definirea unui stil al viitorului. Dispare periferia! Centrul orașului va însemna, practic, întreaga Capitală!”

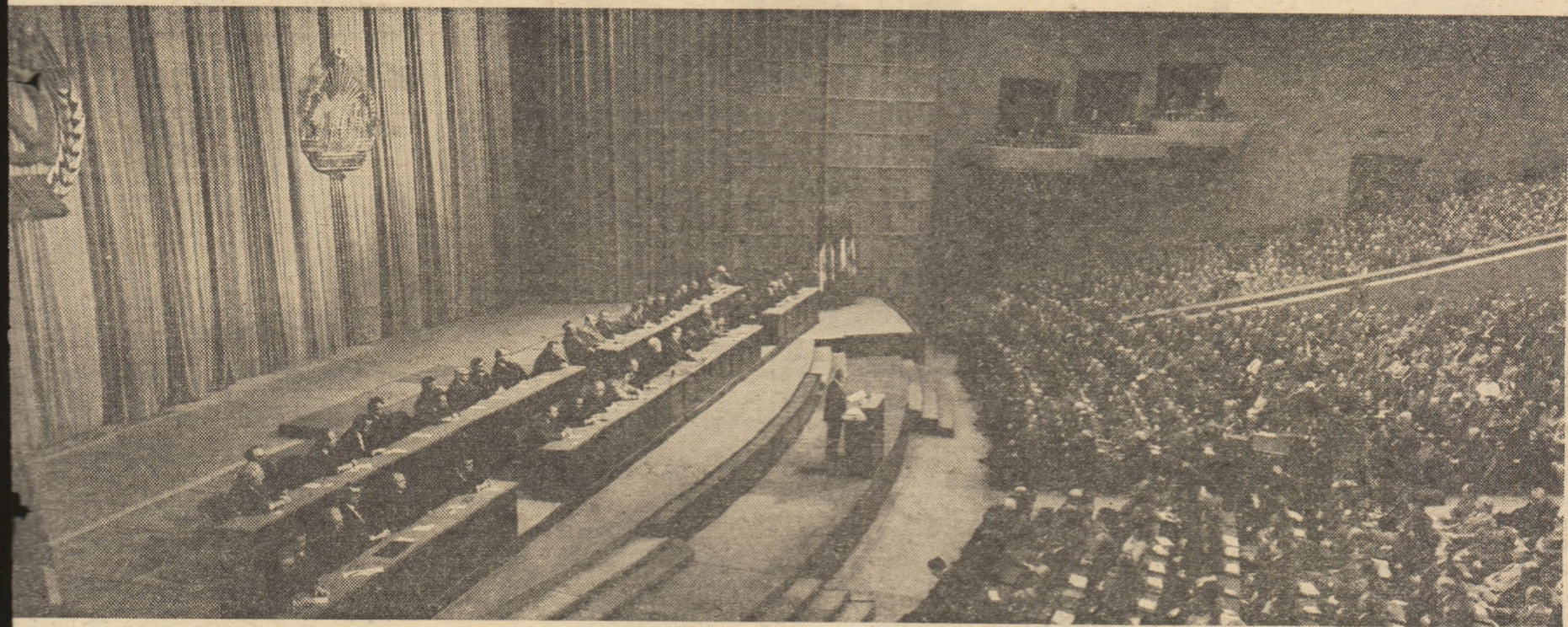
În 1960 stăteam de vorbă cu un muncitor de la Uzinele „Republica”, maestrul sculer Ion Bordeianu, care-mi spunea: „Eu am locuit de când m-am născut la marginea Bucureștiului. Am stat într-o cocioabă pe Bariera Vergului cu soția și 4 copii. Cu câțiva ani în urmă mi s-a dat un apartament într-unul din blocurile nou construite în Vatra Luminoasă. Nu sînt în centru, dar dacă vrei să treceți pe la mine să vedeți ce s-a făcut acolo, să vedeți complexele de locuințe, parcul, stadionul, casa de cultură, o să ziceți precis că locuiesc în centru!”. „Dar uzina?” — l-am întrebat eu. „Uzina e și ea un orașel. Că dacă spuneam că s-a înnoit trebuie să băgați de seamă nu numai mașinile, ci și alte lucruri, cum sînt magazinele din preajmă sau creșa, grupul social, băile cu dușuri, pomii, florile, că noi am făcut ronduri de ziceți că e parc și are mare volorare să vezi la geamul hălei florii!”

Discuția, țin minte, m-a impresionat mult; într-adevăr, încă nu mă gândisem că o uzină poate fi nouă nu numai prin tehnologie, astfel — nu mă sfiesc să mărturisesc — că în acea atmosferă romantică în care trăiam am notat cu o mare bucurie drept titlu pentru reportajul pe care aveam să-l scriu frumoasele cuvinte ale maestrului-sculer: „La fereastra uzinei a înflorit liliacul!” După ce am văzut uzina și am dat o raită nu mă gândisem, după ce am făcut apoi, zile după zile și luni după luni, ocolul Bucureștiului, după ce am revenit în timp în unele locuri la care-mi plăcea să mă întorc, să văd cu ochii mei cum se naște un oraș, puteam nota observații care și azi trezesc emoții, începînd cu transcrierea acelor nume frumoase date cîndva unor margini ale Capitalei: Groapa Floreasca, Groapa lui Ouatu, Groapa Cuțarida — până la planul unor viitoare reportaje trecute conștiincios pe mai multe pagini, pe care astăzi le consider importante pagini de carte pentru o biografie a marelui nostru oraș: Titlul general (de rubrică): „Noul București”. Fapte: Ferențarii, sfîrșitul unui trecut de umilități și zeflemea față de populația cartierelor mărginașe. Descrierea noului cartier. Sistematizarea Căii Griviței. Un cartal cu peste 3000 de apartamente. 1. Viitoarea piață care se creează pe locul actualului Piețe Chibrit. 2. Blocuri cu cite 12 etaje. 3. Blocuri cu cite 9 etaje. 4. Cinematograful (la care adaug acum: superbul meu cinematograful unde am văzut acel extraordinar film românesc Actorul și sălbăticiii cu mult regretatul nostru Toma Caragiu!). 5. Atelierele C.F.R. „Grivița Roșie” — cazangerie. 6. Depoul C.F.R. București-călători. Sistematizarea Șoselei Mihai Bravu și a Bulevardului Gh. Dimitrov. Construcții de locuințe cu aproape 10000 apartamente. Blocuri cu 4-6 etaje, o școală cu 16 săli

Cartierul Măiașii

BUCUREȘTIULUI

Luni, 28 martie 1977, la Sala Palatului

să, Piața Obor, un bufet expres, alte comerciale, strandul Obor, Gara Cartierul Giulești. Fabrici existente noi: „Autobuzul”, „Semănă”, Fabrica de anvelope „Danubia”, Fabrica de mase plastice, Fabrica de date, Intreprinderea de prefabricate „Pescul”. Notă: în 1964 uzinele Capitalei realizează în numai 35 de zile producție industrială a anului N. D. Cocea: extras dintr-un articol publicat în anul 1934: „În decursul s-au făcut sporadic încercări, s-au și s-au furat milioane de lei ca ea (Bucureștiului) înfățișarea unei europene. Dacă ai lua cincizeci și le-ai trânti unele peste alte peste grămadă, pe cele două noroioase ale Dimboviței, ai face bine un București. Bucureștiul, în realitate a lucrurilor, e o adunătură ușoare fără stil, fără caracter, fără alitate...” Oraș al grădinilor. Călăni despre București — azi. Prof. Hibaudet, Franța: „O necontenită”. Dr. Andreas Blinkenber, Dane: „Bucureștiul e un oraș care su-

culație în cadrul căruia Șoseaua Mihai Bravu urma să fie lărgită de la 30 de m la 90-100 de m! Se studiau, de asemenea, reconstruirea Șosei Colentina, a Bulevardului 1 Mai, Căii Dorobanți, precum și posibilitatea trecerii la modernizarea Căii Victoriei și înlesnirea circulației în nodurile și piețele cele mai importante — Unirii, Victoriei și Bălcescu, fapte edilitate de cea mai mare importanță ce reclamau împletirea raționamentului științific cu măiestria artistică și fantezia cea mai îndrăzneală.

În stare de proiect se afla pe atunci și redarea circuitului turistic a unor locuri monumentale, precum Hanul lui Manuc și Curtea Veche, cadru impresionant pentru reprezentarea unor valoroase vestigii materiale, mărturii ale dezvoltării orașului în trecut. Și tot în chip de machete se aflau multe din frumoasele bulevarde din noile cartiere sau marile magazine Bucur, Cocor și Unirea. În prima lună a anului 1973 se anunța darea în folosință a Centrului metodologic de stomatologie, iar în urma unei vizite de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu la Institutul „Proiect” București, intensificarea construirii de locuințe pe arterele de penetrație și în zona mediană. Indicațiile erau ca urbanistica să evolueze spre mai multă personalitate, definită prin frumusețe, confort și funcționalitate, ca edilii să acorde atenție și spațiilor de recreare și agrement, să se amenajeze parcuri, locuri de joacă pentru copii, terenuri sportive simple, să se studieze posibilitatea ca transportul comun să ajungă cât mai repede la nivelul care se cuvine primului oraș al țării.

Ceva mai tirziu se încheia recepția la peste 2000 de apartamente situate în cartierele Berceni, Pantelimon, Uverturii, Drumul Taberei și Colentina, primele dintre cele peste 23000 construite în cursul anului 1973! Un calcul pe care-l făceam atunci îmi arăta că în orașul București se întemeiasă, de fapt, în zilele unui singur an, un alt oraș cu o populație (mutată în case noi) de peste 65000 de oameni! La începutul anului 1974 se putea face un calcul la fel de elocvent pentru viteza cu care Bucureștiul se îmbogățea cu noi clădiri, anume că în fiecare zi se construia un bloc cu 60 de apartamente! Acel an a fost înscris în filele istoriei noastre ca un aniversar. Se împlineau trei decenii de la Eliberare și încă din primele zile de muncă se simțea avântul cu care locuitorii orașului țineau să cinstească marea sărbătoare. Și pe cind mai era încă ger, pe șantieră părea să fi venit din plin primăvara, locul ei cel mai iubit fiind atunci, desigur, acel deal cu nume poetic „Dealul Piscului”, la care puteai ajunge urcînd strada „Mugurași” și unde puteai să-ți imaginezi, din spusele oricărui brigadier (în duminica în care m-am dus acolo erau pe „deal” peste 20000 de tineri din toate sectoarele Capitalei!), viitoarea, pe atunci, Sală Polivalentă, podul arcut peste lac și aleile străjuite de mii de arbuști, stadionul și toate celelalte descrise parcă cel mai

bine doar în cărțile cu povești populate de castele și pașiți fermecate.

Șantierul acela evoca la modul sublim șantierele de demult de la APACA, numai că pe atunci tinerii erau — știu prea bine — nemîncați și cam rupți (ar trebui, cred, să-i mai vedem din cind în cind în acele documentare cinematografice ale vremii!), numai că, pe atunci, plecînd de la muncă tinerii dormeau în niște borăci încălzite cu sobe de tablă. Notîndu-ne în carnete date și fapte și întrecîndu-ne în metafore, noi, ziaristii, l-am spus uriașului ce se întinde acum pe 100 de hectare în fel și chip: „Noul Herăstrău”, „Olimpia Bucureștiului”, dar cea mai frumoasă a rămas, după mine, tot aceea care-i dă adevăratul nume: „Parcul Tineretului”, parcul construit de tineri pentru tineri. În luna iunie se anunța intrarea în folosință a Spitalului din Berceni și a unor mari hoteluri iar, la sfîrșitul anului, predarea „la cheie” a unui număr de 26000 de apartamente.

ACUM în cronică noile cartiere ale Bucureștiului: Floreasca, Pajura, Titan, Berceni, Drumul Taberei, Mihaileni, Colentina, Pantelimon, Balta Albă se pot menționa ca fiind pe deplin încheiate. În pragul mării aniversări din 1974 îmi notam în carnet sub titlul „Construit după Congresul al X-lea” următoarele: 205 noi capacități industriale, 70 200 apartamente, 20 000 locuri în creșe și grădinițe, școli generale cu 431 săli de clasă și 17 240 locuri, spații de învățămînt în facultăți: 58 682 mp, 70 000 mp spații comerciale.

Programul anului 1975 prevedea 27 000 de apartamente care, potrivit schiței, aveau să se construiască pe artere importante de circulație și de pătrundere în oraș, Bulevardul Nicolae Titulescu, Șoseaua Colentina, Șoseaua Ștefan cel Mare, Mihai Bravu precum și în zone apropiate centrului orașului — Calea Dorobanților, Bulevardul 1 Mai, Obor, Parcul Tineretului.

Purtînd amprenta momentului de interferență a unor etape importante — încheierea unui cincinal și începerea celui actual —, anul 1975 a marcat pentru Capitală inaugurarea unui mare număr de locuințe și edificii social-culturale, constructorii realizînd mai mult de un sfert din totalul locuințelor construite în București de-a lungul întregului cincinal. În anul următor, în memorie se impun noi locuri în care se nasc clădiri: Armata Poporului, Șoseaua lăncului, Șoseaua Alexandriei, Doamna Ghica și Teiul Doamnei, zona Ziduri Moși, Bulevardul Dimitrie Cantemir, strada Elena Cuza, strada Apusului, Bulevardul Păcii, încît, făcînd iarăși un calcul, îmi notam în carnetul meu de reporter că în Bucureștiul anilor 1975-1976 în marele oraș s-a construit un nou oraș pentru 200 000 de locuitori.

Și iată-mă acum într-un oraș pe care-l țineam minte din copilărie, dar pe care uitîndu-mă în oglinda cea mare, așezată între ferestre, îl văd altfel, mereu într-un fel nou, toate acestea cite se derulează

acum în fața ochilor mei petrecîndu-se parcă într-o clipită.

În perspectiva programului urbanistic-edilitar al anului în care ne aflăm unul dintre cele mai importante capitole a fost tot construcția de locuințe, fapt care ne convinge că a avea grijă de oameni, de condițiile lor de viață e, pentru partidul nostru, o preocupare de bază. 35 000 de apartamente au fost înscrise în planul de construcție a Capitalei (la această cifră voi reveni imediat!), urmînd ca toate marile ansambluri de locuințe din noile cartiere să fie încheiate. 35 000 de apartamente, deci, dar la care se vor adăuga încă 8 000 (și acum revin la cifra spusă mai sus) dată fiind tragedia de acum o lună.

SI IATĂ-I iarăși pe muncitorii cei de demult și cei de acum; aceiași care au reconstruit după război Capitala țării și-au făcut-o ca o oglindă; aceiași care au venit acum cu bulumaci din lemn de munte, cu muntele în spinare, s-o refacă. Aceiași oameni care au venit din cimpie, de la marile fabrici de pe Dunăre și de pe Olt, cu materiale de construcție așa cum vii să dai singe omului rănit; aceiași care ne-au adus piine la modul propriu al cuvîntului, „piinea de provincie” și care — drept să spun — e mult mai gustoasă decît piinea pe care o știm noi —, aceiași care au totdeauna puterea de a reface, de a construi, de a dezvolta ceea ce constituie simbolul, de care nu te poți despărți niciodată: țara și Capitala ei!

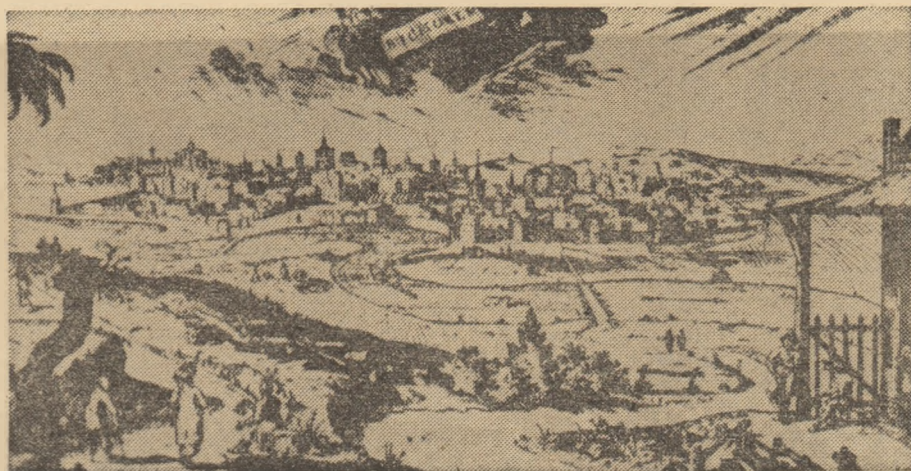
La începutul acestei săptămîni au avut loc, sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, lucrările ședinței comune a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale, Consiliului Suprem al dezvoltării Economice și Sociale și activului central de partid și de stat, eveniment de importanță fundamentală pentru reconstrucția Capitalei noastre, Bucureștiul, marele nostru oraș care trece printr-un moment greu, dar și printr-un moment de renaștere.

Gîndurile poporului, gîndurile și hotărîrea constructorilor au fost exprimate în modul cel mai strălucit de președintele țării, de secretarul nostru general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în emoționantele cuvinte de concluzie rostite marți, 29 martie: „Cred că nici un fel de lucrări ale filosofilor, ale celor care se ocupă de caracterizarea omului nou nu ar fi putut pune în evidență cu atîta pregnanță aceste trăsături minunate pe care le-a demonstrat poporul nostru, omul nou stăpin pe destinele sale, hotărît să înfrîngă orice greutate, să-și făurească viitorul în mod liber, așa cum dorește el.”

Bucureștiul, țara întregă își au astfel larg deschise porțile vieții demne și ferice spre care tînde de la care nu va fi niciodată abătut poporul român condus de Partidul nostru Comunist.

Vasile Băran

Calea Mogoșoaiei

București, la începutul secolului al XVIII-lea. Gravură publicată la Leipzig, în 1717.

CITĂ LEGENDĂ și cât adevăr se află în istoria orașului București? A existat acel Bucur — pescar sau cioban — pe care scriitorul Alexandru Pelimon ni-l arată (1858) drept întemeietor al Cetății Dimboviței, la sfârșitul secolului al XIV-lea? („Multe s-a zis și se zice în popor că Bucur, întiiul fondator al Bucureștilor, era un cioban ce-și păștea oile pe țărmii Dimboviței...”). Sau trebuie socotit întemeietor Negru Vodă? Arheologii, cu necurmatele lor cercetări, infirmă ambele versiuni, scoțind mereu la iveală noi și noi dovezi materiale care duc la înțelegerea că Bucureștii, ca așezare omească, are o vechime de mai multe mii de ani. O dată certă nu ne pot da însă nici ei. Va trebui deci să socotim începuturile căutate pornind de la prima mențiune scrisă cu privire la București. Avem o dată sigură: 20 septembrie 1459, aflată pe un document al domnitorului Vlad Țepeș. De aici începe deci numărătoarea anilor bătrînului nostru oraș, care la vremea lui Țepeș nu putea fi decît un sat așezat pe malurile apei Dimboviței. Încet, încet, satul s-a dezvoltat. Mircea Ciobanul a cărei primă domnie a fost între anii 1545—1552, și-a avut reședința aici și s-a ostenit să dea satului înfățișarea de oraș, clădind biserici și palat domnesc, înmulțind piețele, pentru dezvoltarea comerțului și sprijinind începutul de industrie de atunci. De la acest domn ne-a rămas cea mai veche zidire păstrată pînă astăzi în București — biserica de la Curtea Veche. Următorii domni continuă opera începută de Mircea Ciobanul, iar mai târziu, Constantin Brâncoveanu, în lunga sa domnie (1688—1714), începe o epocă nouă, de progres și prosperitate pentru acest oraș ales să fie întiiul din țară.

■ Drum drept către moșia Măriei Sale

DE CUM A VENIT la domnie, Constantin Brâncoveanu a început să construiască, înfrumusețind și schimbînd aspectul orașului. În 1688 e terminată biserica de la Mogoșoaia și se începe construirea palatului ce va fi gata în 1702 și dăruit fiului său, Ștefan. Acolo, la Mogoșoaia (pe moșia cumpărată în 1681 de la soția unui Mogos), vodă Brâncoveanu avea, în 1688, nu numai lăcașul de închinăciune, ci și casele mari, boieresti. La care se ducea destul de des. Existența acestor case și a moșiei, departe de oraș, cerea un drum pentru legătura cu celelalte palate, de pe malul Dimboviței, din București. De aceea, domnitorul a hotărît, în 1692, „să se croiască un drum mai drept și mai scurt, de la București, spre moșia Măriei Sale, de la Mogoșoaia” — cum ne spune Ionescu-Gion, în *Istoria Bucureștilor* (1899). Și drumul acesta s-a numit Calea Mogoșoaiei; iar porțiunea dintre Dimbovița și bariera orașului (în 1714 straja sau bariera era în locul unde se află astăzi Palatul Republicii, iar mai târziu a fost mutată în Piața Victoriei) s-a numit Podul Mogoșoaiei, pentru că pod a fost, de birne puse de-a curmezisul, în locul pietrei și al asfaltului care vor veni mai târziu. Deci Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei de azi) are 285 de ani. Această nouă și mare uliță, care avea să devină principala arteră de circulație a Capitalei, a fost croită șerpuit, după cum era dealul de deasupra mlăștinilor aflate atunci în vecinătatea Cismigiuului. An de an au fost construite apoi, pe ambele părți ale noului pod, case boieresti; iar în a doua jumătate a secolului trecut, palate și imobile cu mai multe etaje, existente și astăzi.

■ Curțile domnești

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU a extins aria Curții domnești aflată în perimetrul Smirdan-Lipsca-Bărăției-Serban Vodă și a refăcut vechiul palat, ajuns în ruină. Apoi i-a amenajat o prea frumoasă grădină, la fel ca cele două din jurul palatului de pe celălalt mal al Dimbovi-

ței. Deci tot acest domnitor poate fi socotit ctitorul grădinilor bucureștene. Neglijată de următorii domnitori, Curtea Veche s-a ruinat, an de an, ajungînd, în 1800, o paragină. Cum între timp Podul Mogoșoaiei se dezvoltase mult — avea case mari și arătoase, pe ambele părți — Vodă Caragea, venit la domnie în 1812, cumpără casele marelui ban Dumitru Ghica, aflate pe locul unde se găsește astăzi Teatrul Comedia și Păsajul Imobiliara. (Curtea Nouă, din Dealul Spirii, fusese arsă de curînd). Casele nu arătau chiar a palat, dar în șirurile de odăi întinse între Podul Mogoșoaiei și strada Academiei de azi, Caragea și-a instalat curtea, cu cei 44 de înalți slujbași ai săi. Următorul domnitor, Alexandru Șuțu, stăpîni aceași curte. În 1837, pe Podul Mogoșoaiei găsim Palatul Domnesc. Sînt fostele case (cele mai frumoase de pe vremea aceea, din tot orașul) ale lui Dinicu Golescu. Au fost cumpărate de stat și, în 1837, au fost renovate și transformate în Curte domnească; mai târziu i s-a spus Palat Domnesc. Aici a stat și Alexandru Ioan Cuza, cu întregul său aparat administrativ. Din devizul de renovare aflăm că întregul imobil avea 50 de odăi și două săli mari. În 1888 i se fac palatului unele adăogiri, iar în 1934, după incendiul care l-a distrus parțial, începe construirea unui palat nou, de mari proporții.

■ Bulevardele

ÎN SECOLUL TRECUT, pe de o parte și pe de alta a Podului Mogoșoaiei au fost croite două noi ulițe mari, cărora li s-a spus: Bulevardul Academiei și strada Colței. Bulevardul Academiei se întindea, inițial, numai pe toată lungimea fațadei Universității (1860); apoi, în 1871, a fost prelungit pînă la Cismigiu. Cum arăta acest prim bulevard din București, la începuturile sale? Ne-o spune ziarul „Telegraful”, în 1873: „Bulevardul a devenit teatrul tuturor întîlnirilor. Samsarii întilnesc aici pe cei ce vor să se ruineze; madmaselele, care abia au ieșit din pension, vin aici să-și arate tualaeta, să vorbească franțuzește și să întilnească pe musiu Cutare. Toți vorbesc încet; numai băieții care vînd ziare strigă tare: „Românul”, „Tiligraful”, „Presa”, „Trompeța”, „Ghimpele” (deci principalele ziare

ale timpului). În Palatul Universității își avea sediul și Societatea Academiei de la care și-a luat numele bulevardul.

■ Planurile orașului

CEL MAI VECHI PLAN al orașului București datează din anul 1779. Un plan mai amănunțit apare în 1842, fiind realizat cu mai multe hărți, de maiorul Borroczy. În 1873 publicistul Frédéric Damé ne-a dat un Anuar în care se află și o hartă, foarte detaliată, a Capitalei. Vedem în această hartă un oraș înconjurat de vii, de duzi și de terenuri arabile. În partea de sud viile ajungeau pînă la poalele Mitropoliei; strada Mihai Bravul avea pe o parte case și pe cealaltă balde de griu, iar duzii acopereau mari suprafețe de la Vergului și pînă la Văcărești. Nici dincolo de strada Ștefan cel Mare nu erau case, iar de la actuala gară Basarab începea moșia Belvedere. Prima hartă militară a orașului și regiunii București a fost făcută în anul 1874, de către patru ofițeri români care au realizat atunci și primul zbor, cu balonul „Mihai Bravul”. Pe vremea lui Caragea se mai înălțase un balon deasupra Capitalei — la 26 iunie 1818 — dar fără pasageri.

Planul maiorului Borroczy — 1842

■ Primele fotografii

ÎN PERIOADA 1854—1856, cînd Capitala s-a aflat sub ocupația trupelor austriece, un fotograf vienez — V. Ludwig Angerer — a trecut cu ochiul său magic — aparatul dagherotip, recent perfecționat — peste ulițele din marea noastră urbe, realizînd cele dintîii fotografii cunoscute, care ne-au rămas, fiind păstrate astăzi la Cabinetul de stampe al Bibliotecii Academiei R.S.R. Sînt 28 de așa-numite „panoramice”, foarte reușite; cele mai multe luate de pe acoperișul Teatrului Național. Una dintre aceste fotografii a fost explicată, detaliat, de Spiru Haret, în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice” (IV, 1911), astfel: Din acoperișul teatrului se văd cinci coșuri de fum. Imediat în fața lor se disting, parțial, casele Otetelesanu, alături de care, în stînga, se află curtea și casa Frascati (în locul acestor clădiri avem astăzi Palatul Telefoanelor). În centrul fotografiei: Biserica Sărindar, cu clopotnița în stînga și mai la stînga, un colț din casa Ghica, iar în rînd cu ea, sala Slatineanu, transformată, în 1871, de Grigore Capșa, care a instalat acolo cofetăria (azi restaurantul „București”). În rînd cu ferestrele turnului clopotniței, la stînga, se vede un imobil cu 5 ferestre; este casa Grecianu, în care și-a instalat, după 1865, laboratorul fotografic, Carol Pop de Szathmari — primul nostru reporter fotograf.

Palatul de la Mogoșoaia: „Acest palat den temelie lăste zidit și înfrumusețat de preluinatul înălțatul Domn Io Constantin Basarab Voevod [...] săvîrșind acest frumos lăcaș la anul de la Hr. 1702 septembrie 20” (inscripție pe o pisanie din foisorul palatului)

Bulevardul Colței, în 1898. În dreapta, clădirea Panorama Grivița, unde era prezentat un mare tablou circular înfățișînd luarea Redutei Grivița.

Foto Angerer, 1856: Dimbovița, dincolo de Palatul Tribunalului

— Calea Victoriei

Calea Victoriei în ultimul deceniu al secolului trecut. Imobilul din dreapta este Casa Oteteleşanu. În fața ei (casa cu turn) este sediul ziarului „L'Independence Roumaine”. Aici, în sala de la etaj, a avut loc prima reprezentare de cinematograf de la noi: la 26 mai 1896. „S-au rulat, într-o obscuritate completă șase filme emoționante: Masa pisicilor, Artileria spaniolă, Furtuna pe mare, Tigri, Țarul și Țarina la Paris, Curse în saci”. Amintim că fiecare film era lung de cîte... 15 metri. În stînga, trăsura cu cai este tramcarul care se ducea la gară. În dreapta: birjele cu muscali, care staționau în fața Teatrului Național.

■ Hanuri — fabrici

CEL MAI RENUMIT HAN BUCUREȘTEAN a fost, între anii 1680—1883, Hanul lui Șerban Vodă. Numeroasele sale clădiri s-au aflat pe locul unde este astăzi Ministerul de Finanțe — fostul imobil al Băncii Naționale. De două ori a ars — în 1704 și 1804 — și, refăcut, a dominat centrul comercial al orașului pînă în 1883, cînd a fost demolat.

Un alt mare han — al lui Constantin Vodă — a stat în inima Capitalei, pe Podul Mogoșoaiei, între anii 1692—1852. Pe terenul viran rămas după înlăturarea ruinelor sale, mulți ani s-au instalat, periodic, marile circuri venite în Capitală de peste hotare. Apoi s-a construit acolo Palatul Poștei.

Hanul lui Manuc a fost construit în vechea incintă a Curții domnești, în anul 1808. După 1873 i se dă un nou nume: Hotel Dacia, firmă sub care își câștigă o faimă deosebită, mai ales datorită intrunirilor ținute în sala de la etaj. Un anunț, din martie 1879, aduce la cunoștință celor interesați: „Fiind din nou aranjat, marele Hotel Dacia din piața Anton 12, se pune la dispoziția onor publicului, cu mobile curate și prețuri ieftine...”.

Prima moară cu aburi de la noi a fost instalată la Obor, și s-a numit Vaporul lui Assan. Deși cazanul de aburi sosca de la Viena, pe la Giurgiu, în 1853, moara n-a funcționat decît din 1857, după cum înțelegem din anunțul publicat de ziarul „Anunțatorul român”. La 23 mai 1857: „Fabrica de făină cu vapor s-a început și produce azi cea mai fină calitate de făină și de griș...”.

Prima fabrică de zahăr și-a început activitatea în februarie 1877, la Chitila — deci în vecinătatea capătului de nord al Căii Mogoșoaiei. Benzină producem din anul 1890, cînd s-a deschis rafinăria din cartierul Militari (cartierul Militari de azi, din București).

se face dumnezeatale cunoscut ca îndată să îmbrățișezi atribuțiile zisului post [...].”

Prima lucrare a arhitectului Orăscu: tribuna publică de pe Cîmpul Libertății, la care aveau să se perinde vorbitorii revoluționari ai timpului. El face apoi planurile Palatului Universității, cel dinții edificiu monumental din Capitală. Lucrările de construire au durat 12 ani — de la 10 octombrie 1857 și pînă la 14 decembrie 1869, cînd a avut loc inaugurarea. Lipsa de fonduri și dificultățile de procurare a materialelor au dus la această întârziere a finisării construcției. Este știut, bunăoară, că marmura necesară lucrării a fost adusă de la Viena — 350 de care. Devizul inițial era de două milioane de lei; dar în final lucrarea a costat aproape dublu.

Un alt imobil, de mai mici proporții, a fost construit în București, pe Calea Griviței, în anul 1886: Școala de Poduri și Sosele. Imobilul există și astăzi.

Arcul de Triumf de la capul Podului — 8 octombrie 1878

■ „Calea Victoriei”

ARCUL DE TRIUMF aflat astăzi la Sosea nu este primul ridicat în parte, aceasta a orașului. Au fost, înainte, altele, care au consemnat momente mari din istoria patriei noastre. Să le amintim pe cele din vremea lui Cuza; le găsim menționate în ziarul timpului. La 8/20 februarie 1859, domnitorul Alexandru Ioan Cuza intra în Capitală, venind de la Iași. Ziarul „Dimbovița” ne descrie astfel primirea făcută alesului națiunii:

„Mai este trebuință a vorbi de marele entuziasm ce fu duminică? Pana nu poate descrie acel entuziasm. Numai acia ce au văzut zecile de mii de oameni ce împlea strada Mogoșoaiei, de la barieră pînă la Mitropolie și mai multe poște înainte de București, acele ferestre și acoperșuri de case garnisite cu lume, acele stindarde și decorațiuni care împodobeau toate casele, acele strigări de entuziasm și de bucurie, acele buchete ce curgeau pe Prînz, acele Arcuri de Triumf ce se zăreau din distanță în distanță, în fine, acea iluminare splendidă și generală, precum nu a mai văzut Capitala, trebuie, zic, să se fi văzut toate acestea pentru ca să poată simți cineva bine toată mărirea acestei sărbători [...]. Era un uragan continuu de ura, un val de buchete, un entuziasm indescriptibil”.

Mai trec aproape două decenii și la capul podului se află ridicat un nou arc de triumf, la fel de măreț prin semnificația pe care o are. Pe sub el va trece armata învingătoare de la Plevna. Arcul este de mari proporții — după cum vedem în fotografia alăturată, aflată astăzi la Cabinetul de stampe al Academiei R.S.R. Are deasupra o statuie a Victoriei, sub care sint inscripțiile: „Apărătorilor Independenței”; iar mai jos, pe ambele laturi, numele localităților unde s-au dat marile bătălii: Grivița, Opanez, Plevna, Rahova, Arcer-Palanka, Lom-Palanka, Smîrdan, Vidin.

Festivitatea intrării trupelor victorioase în București, la 8 octombrie 1878, se desfășoară astfel: La ora 8 dimineața se trag 21 de salve de tun. La 12, domnitorul vine la Băncasa, în mijlocul trupelor și al trofeelor luate de la turci. Incepe apoi defilarea, pe sub Arcul de Triumf, care are, în dreapta și în stînga, tribune pentru corpul diplomatic, autorități și public. Eșalonarea defilării: un pluton de jandarmi călări, rîniții, drapelele luate de la inamic, Domnitorul, statul major domnesc, comandantii trupelor, muzicile regimentelor, tunurile luate ca trofee, regimentele și batalioanele care au luptat.

„Niciodată — scriu ziarul — Bucureștii nu au avut un atît de sărbătoresc aspect”.

Din ziua aceea Podul Mogoșoaiei s-a numit „Calea Victoriei”.

Un documentar de Ion Munteanu

■ Ateneul Român

PE PODUL MOGOȘOAIEI, lângă grădina Episcopiei, existau, în 1886, fundațiile, durate de Societatea Ecvestră, pentru înălțarea unui manej necesar școlii de călărie. Pe aceste fundații abandonate (călăreții renunțaseră la proiectul lor), avea să se construiască Palatul Ateneului Român. Arhitectul francez Albert Galeon, acceptînd forma ciudată a viitoare clădiri ce trebuia așezată pe fundațiile gata turnate, a întocmit proiectul respectiv și, la 26 octombrie 1886, au fost începute lucrările. Sub lozincă: **Dați un leu pentru Ateneu**, comitetul de inițiativă a strîns fondurile necesare și, la 19 martie 1889, în sala cea mare a Palatului, gata terminat, s-a putut ține prima conferință. Pentru fațada clădirii au fost alese ca model coloanele templului Erechtheion de pe Acropole. Sint opt la număr și susțin frontonul triunghiular. Interiorul are, la parter, rotunda, sprijinită pe 12 coloane. Patru scări construite în spirală duc la sala principală, de la etaj. Aceasta are înălțimea de 16 metri și 30 de metri în diametru. În ea încap 775 de spectatori. Cupola se află la 41 de metri înălțime deasupra solului. Are 20 de ferestre ornamentale, iar plafonul bolții este împodobit cu medalioane în care sint scrise denumirile ramurilor științelor și numele unor fruntași ai neamului românesc. Din 1937 interiorul acestei săli se află împodobit cu valoroasa frescă a pictorului Costin Petrescu, prin ea evocîndu-se 25 de mari etape din istoria neamului nostru.

■ Monumentele

PENTRU INFRUMUȘETAREA GRĂDINEI Episcopiei, de pe Podul Mogoșoaiei, sculptorul Karl Storck a realizat prima statuie din București: o coloană înaltă de 5 metri, așezată pe capetele a patru lei și avînd în vîrf o acvilă. În prezent această statuie se află la Rond, pe bulevardul George Cosbuc.

Tot Karl Storck va prezenta publicului bucureștean, în anul 1869, prima statuie comemorativă a unui om de seamă: spătarul Mihai Cantacuzino, fondatorul spitalului Colțea.

În noiembrie 1874 se inaugurează statuia lui Mihai Viteazul, amplasată în fața Universității. Peste trei ani lingă statuie vor fi așezate două dintre tunurile capturate de armata română de la turci.

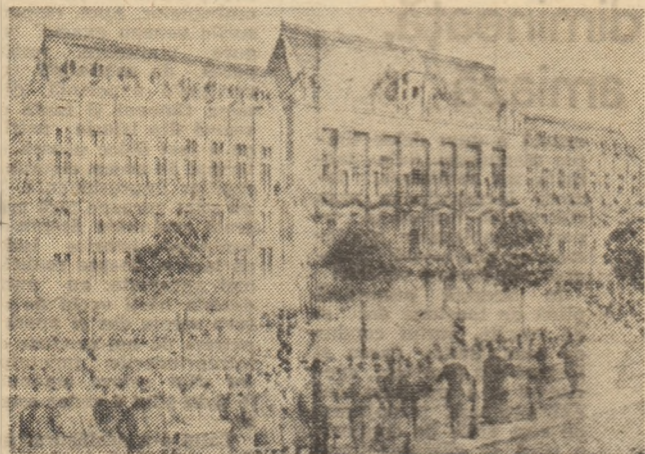
Primul scriitor căruia i se va ridica un monument în București va fi I. Heliade Rădulescu. La 22 noiembrie 1881 are loc inaugurarea. În 1886, la 11 mai, se dezvelește monumentul lui Gheorghe Lazăr, tot în fața Universității, în rînd cu cel al lui Heliade și al lui Mihai Viteazul.

■ Statistici

● PE VREMEA DOMNIEI lui Matei Basarab — la 1640 — Capitala nu mai era un sat, ci un oraș. Înțelegem aceasta din socotelile făcute de un călător străin care ne dă cifra de 50 000 de locuitori. Două veacuri mai tîrziu — în 1831 — avem o statistică oficială: Tabela statistică asupra recensămîntului populației din București, încheiată la 31 decembrie 1831. În ea se consemnează: numărul locuitorilor — 58 794 (13 065 de familii), plus cam 12 000 de flotanți; deci, în total, circa 70 000 de „suflete”, dintre care 2 601 suflete din tagma boierească, 2 130 slugi boierești, 3 306 țigani boierești, 46 004 suflete din tagma tirgoveștilor și 1 450 de proști. Orașul are 78 de străzi. După Unire, în 1865, sint în București 141 754 de locuitori. În 1877 — 203 375. Acum cincizeci de ani — în 1927 — statistica ne arată cifra de 472 035 de locuitori. În 1948 sint 1 041 007, iar la 1 iulie 1964 Capitala avea 1 372 130 de locuitori.

■ Palatul Universității

LA 14 IULIE 1848 Capitala are primul ei arhitect — Al. Orăscu. Dumnealui, Nicolae Golescu, ministrul Treburilor din Lăuntru, îi trimite arhitectului următoarea rezoluție: „După trebuința ce este pentru împlinirea lucrărilor de arhitectură din Capitală, și după recomandăția făcută către onorabilul guvern provizoriu, s-a primit acum decretul care te întărește în postul de arhitect al Capitalei, pe lingă onorata municipalitate [...]. Aceasta

Serbarea inaugurării Palatului Justiției, de pe cheul Dimboviței, la 15 octombrie 1895. Planurile lucrării sint făcute de arhitectul francez A. Ballu, în colaborare cu arhitectul Ion Mincu, acesta fiind și conducătorul edificării.

Teatrul Național, în 1856

Monumentul lui Mihai Viteazul la 1877.

Teatru

Patriotismul, substanța tragediei istorice

„RĂCEALA”

de Marin Sorescu —

Teatrul „Bulandra”

MARIN SORESCU a scris *Matca* sub înfruntarea catastrofaletor inundații care ne-au lovit țara; piesa voia să inspire încredere: nici o calamitate nu poate frânge ființa, continuitatea firească a generațiilor, legătura cu pământul. Împlinirea a făcut ca noua sa piesă, *Răceala*, să iasă la lumina scenei într-un alt moment tragic al existenței noastre; cu tremurul a întrerupt chiar a doua reprezentare, actorii ieșind îngroziți în stradă, din sala întunecată, împreună cu spectatorii. Și aici însă ideea e a imposibilității înfringerii: potopii de un puhoi vrăjmas, românii din vremea lui Tepeș se bat cu toate mijloacele și nu pot fi cîntiți, viața continuă cu perindarea anotimpurilor și a riturilor chtonice, nenorocirea e înscrisă pe o piatră, spre aducere-aminte, iar răcoala morților e scotită o simplă afecțiune de care neîndoielnic se vor vindeca... De la *Iona* și *Paraliserul* la *Matca* și *Răceala* poetul dramatic urmărește deci cursul istoriei, fie în ipostazele generale ale existenței, fie în ipostazele mai particulare, ale unei perioade definite, totdeauna însă într-o concepere dialectică a procesului vieții și într-o perspectivă esențială tonică. Faptul că el prospectează mai cu seamă sensul tragic al evenimentelor și scrie o tragedie modernă, propunând jertfa ca simbol al unei umanități care, fie că are în fibra ei conștiința necesității sacrificiului, fie că o dobîndește, acceptînd acest sacrificiu cu seninătate convingerii depline, a făcut ca, la un moment dat, să fie acuzat de filozofare închisă, metafizică. Era însă o eroare. *Matca* și *Răceala* implică elemente de gândire tragică ale poeziei românești eterne și produc o admirabilă experiență artistică de inserare a miturilor în drama cultă, pe fondul continuității ființei naționale și al dinamicii lăuntrice a ethosului autohton. Lucrarea ultimă duce mai departe preocuparea piesei istorice actuale de a potența virtutea patriotismului prin exemple trecute și de a defini caracteristicile morale ale națiunii în împrejurări excepționale, atît prin eroi, cît și prin colectivitate; nu într-o factură liniar evocatoare, ci într-o modalitate complexă, în care comicul sancționează și biruie forțele întunecate, iar tragicul purifică și aureolează sacrificiul celor vremelnici învinși.

IN piesă avem de-a face în principal cu oastea și curtea otomană a lui Mahomed al II-lea, pornit să-l pedepsească pe curajosul voevod muntean Vlad. Nu e însă o masă unitară: arta dramaturgului o decupează sub reflector sarcastic, în blocuri vrăjmașe, corupția, ignoranța, trufia despărțind pașalele și funcționarii imperiale, orgoliul de cucuritor al sultanului, dublat de veleități literare, provocînd gesturi arbitrare, sub semnul absurdului grotesc (un demnitar prea critic e scopit, un general e decapitat dintr-un capriciu momentan). Imaginea e a unui colos dezarticulat și bolnav, mișcat nu de o idee, ci de pofta oarbă a acaparării și distrugerii.

E agitată, apoi, într-o soluție tulbură, de un tragi-comic intens, la limitele fantasticului, fosta curte bizantină, purtată într-o cușcă de către sultanul cucuritor, pentru a reprezenta mereu, histrionic, în fiecare seară, cu titlu exemplar, căderea Bizanțului. Și aici au loc fricțiuni ridicole între curteni, lașități, trădări, mizerii mărunde sub faldușul zdrențuit al fostelor splendori — pînă ce, într-o seară, Mahomed, cu un gust neronian sinistru al spectacolului, se amestecă direct în intrigă și-l ucide cu mina lui, pe ultimul împărat și pe ultimul vlăstar Comnen, născut în captivitate. Metafora încheie în ea sensul decrepitudinii, al dispariției fără glorie, cu un sfîrșit de soarece sugrumat.

Sînt apoi, mereu prezenți, românii, iarăși nu într-o înfățișare simplistă, unificatoare, ci într-un peisaj uman vast, cu numeroase umbre, penumbre și fulgere. E domnitorul, care nu apare niciodată, omniprezent însă prin fapte de un eroism uimitor (atestat istoric — de pildă pătrunderea, cu o mină de ostași, în tabăra turcească pînă aproape de cortul împăratului) și prin ostașii săi — neînfricați, batjocorindu-l pe dușman, batjocorînd și moartea — prin căpitani și ce nu pot pieri niciodată, căci chiar îngropați ei renasc anteic. Sînt, de asemenea, femeile, ce iau locul bărbaților plecați, luptă în febul lor și exprimă puterea naturală a regenerării neamului. E Radu cel Frumos, vînzătorul de frate, sumbru, bănu-

tor, mișelnic, dar cu o undă misterioasă sub chipul-i veșnic încrunțat; pîrînd a înțelege și el cite ceva din mișcările istoriei, însă nevrînd a-și schimba soarta. Și mai e un personaj ciudat, pitoresc, un vîntură-lume, Pinzaru, fugit de-acasă și dornic a se întoarce, rizind cu poftă de sine însuși, de zădărnicia lui Radu, rivnitorul de tron, incapabil însă să se întoarcă și luînd în serios lucrurile cînd își dă seama că se îngroașă gluma, murînd cu prihană, dar nevinovat, sau nu pentru vina ce ar fi trebuit s-o ispășească. Sentimentul tragic al românilor are o substanță baladescă și e de o foarte frumoasă autenticitate, în condițiile date apărînd ca innăscut, ca o reacție firească la împrejurări vitrege, tot astfel cum umorul ostașilor, aspru, uneori negru, e și el un mod de împotrivire și de luptă.

LA patruzeci de ani, Marin Sorescu se dovedește un dramaturg artist de înaltă valoare, un meșter care știe să miște mase, să portretizeze chipuri memorabile, să topească surse folclorice și livești, mituri biblice și imagini poetice într-o metaforă coerentă, de o forță impresionantă. Discursul său dramatic pare liber de canoane; e o povestire în stil narativ indirect, în manieră explicativă, cu interogații, dubii, decizii neașteptate, mirări zeflemisitoare, cuvinte radicale alăturare mucalității altora neașe, sentințe etice lapidare, ca într-un fel de Alixandrie populară cu împărați, balauri, oameni de toate felurile, regi veseli, miniștri năuci, generali înfoiați, pămînteni cu cerbicea tare și zîmbetul înflorit chiar sub coasa morții, femei cu limbă iute, bărbați în piei de taur, cadine șolțice și eunuci dolofani. Senzația cititorului și spectatorului e de scriere absolut originală, cu tîlc al zilei și modernitate a gândirii și limbajului, o esență dramatică tare extrasă din istoria adevărată dar amestecată apoi cu considerații ale vremii asupra destinului unui popor și posibilității sale de a dăinui, asupra forțelor de neînfrînt ale oamenilor care și-au dobîndit credința definitivă în ei înșiși. Viziunea nu e a unui provincial talentat, ci a unui dramaturg român de talie universală, aflat pe traseele marii drame contemporane, pe care Brecht, Müller, Sartre, Blaga, Osborne, Camus, Camil Petrescu, Horia Lovinescu și alții au căutat deslășiri și au furnizat ipoteze raționale pentru complicatele procese istorice.

Evident, scena nu putea cuprinde acest roman proliferat, cu ostile otomane în marș, trecerea Dunării, bătălii surde în crînguri noptatice și ținuturi pustii deasupra cărora planează vulturii și ereții. Spectacolul a esențializat anecdotică și a stilizat mediile, lăsînd pe scenă atît cît era nevoie: câteva perne de catifea cu ciucuri; grilajul curții bizantine; o masă de lemn alb, lungă-lungă, ca pentru praznicul tuturor morților din viforoasele bătălii de atunci și de mai tirziu; o frînghie de clopot nevăzut. Tragedia aceasta modernă nu avea nevoie de aparatură reconstituitivă, căci nucleul ei dramatic tinde să iradiază spre trecutul istoric, spre prezentul nostru și spre un viitor nelimitat sensuri generale de atitudine națională și morală. Astfel că Dan Jitianu a construit doar sugestii decorative, dar cu o putere alegorică remarcabilă. Costumele sînt mai bogate, poate, decît trebuia și mai apăsate configurative decît era nevoie, deși uneori, în croiul lor umflat, li-cărește ceva din ironia autorului.

Calitatea fundamentală, foarte prețioasă a spectacolului: el e deopotrivă particularizat istoric și generalizat filosofic, concret în epicitate și abstract în dramaticitate, înfățișează tipuri și constituie lumi, armonizează zeci de nuanțe pe scala dintre comic și tragic, are o specificitate națională clară și o aură tot atît de limpede de universalitate — cu alte cuvinte e o parabolă foarte cuprinzătoare în raport cu datele propuse de piesă. Regizorul Dan Micu a creat cu măiestrie această parabolă scenică, ordonînd toate detaliile sub semnul viziunii integratoare, stringînd numeroasele date de aparență dispartate în episoade coerente iar pe acestea rînduindu-le iscusit într-o relație cursivă, desigur prea lungă, spre sfîrșit chiar tărăgănată, dar mereu surprinzătoare prin nouitate și adesea strălucitoare prin farmecul simplității și al firescului.

AR actorilor din marea trupă a Teatrului „Bulandra”, pe care i-a condus cu fermitate și distincție, le-a cerut să povestească și să-și povestească fără faoane intimplările, fie surzînd, fie schițînd amărăciunea, ca într-un cîntec rostit în care melodia vine, tainic, pe urma cuvintelor. Sarcina artistică era ca Virgil Ogășanu să-l intruchipeze pe Mahomed, tiran inteligent și brutal, poet orgolios și strateg intuitiv, suetard amuzant și ucișag, de sine rece, dar în același timp să-l auzim și să-l vedem pe actorul subțire, inteligent și ironic, reflexiv și iritabil, problematic și destin prezentîndu-ne un Mahomed sorescian pentru care veacurile se înșiră voioase ca mărgelele pe ață. Artistul, rezolvînd scînteietor a-

ceastă sarcină, putem deci urmări personajul fără mistificări, gustînd toată savoare replicilor sale și înfiorîndu-ne de posibilitatea ca un atare personaj să aibă puterea de a decide pe o parte a planetei ca într-un joc crud de-a pacea și războiul. Tot astfel îl percepem și pe contestatarul rafinat, Pașa din Vidin, pe care Ion Caramitru îl descrie cu franchețe și-l întoarce mereu în raza de lumină, ca pe un poliedru, numai cu muchiile, ironia irizîndu-se în zeci de tonuri jucăuse. După ce e pedepsit cu crunta sancțiune a claponirii, personajul pierde, firește, aerul artăgros persiflator, dar capătă o blindă autozeflemea care nu e mai puțin perceptibilă, prin rîcoșurile ei, pentru augustul său suveran. Îl ascultăm cu incintă pe fugarul Pinzaru narîndu-și tribulațiile de la Viena și-l privim cu aceeași incintă pe Mircea Diaconu jucîndu-se cu personajul în fața încrîncenatului voevod Radu, pînă ce e un jungher pieziș îl încovrigă pe vioara-i fără arcuș, luîndu-i pentru totdeauna zîmbetul. Prin arta simplă și concentrată eficientă a lui Florian Pittis, Radu cel Frumos are un mister al său, de parcă și-ar purta cu sine și damnarea pentru ceea ce știe că pe nedrept săvîrșește. E un om închis și dur, îndrăznet, disprețuitor, dar nu fără o nostalgie a pămîntului pîrîntilor săi și o teamă nelămurită de ceea ce li va fi dat să pîtească. Unsuosul serv imperial de anticameră, foarte bine compus de Adrian Georgescu, generalii buimaci — Marius Pepino, Mircea Bașta —, lugubrul Harap — Mircea Gogan — sînt amănunte necesare întregului.

Căpitani lui Vlad — Cornel Coman și

Dan Nuțu — exteriorizează, în fizionomia curate și tăioase, sentimentul sacrificiului; la fel, omul gîngav cu suflet de copil, jucat de Gelu Colceag, sau voinicul hitru și aferat — Dan Damian — glumînd crîncen pe seama sultanului, chiar sub nasul lui, împacat liniștit cu moartea. Femeile din satul fără nume — Luminița Gheorghiu, Maria Dogaru, Doina Mavrodin, Lavinia Jemna, Corina Stan — fac un frumos cor, de puritate antică, cu aceeași liniște încordată și hotărîre fără teamă care e a tuturor luptătorilor lui Tepeș. Iar grupul bizantin, flenduroasa rămășiță a faiei pierdute, e el singur un tablou de gen, în reflexe de un roz maladiv, cu figurine care mixează batjocura, ciocoismul fleșcăit, frica verde, blazarea cenușie, groaza de piere. Ileana Predescu, împărăteasa, Petre Lupu, împăratul, Ovidiu Schumacher, cărturarul apostat, Dorin Dron, Dinu Dumitrescu, Dumitru Onofrei, caricaturi de miniștri, Valeria Ogășanu, ultima descendentă a fostului tron-fac într-adevăr o trupă excelentă de diletanți și conturează un grotesc destin colectiv. Iosif Herția și grupul coral „Song” aduc potrivite punctări sonore pentru atmosfera glacială a acestei povesti contemporane, în care, ciudat, moartea e singurul eveniment fierbinte. Nu sînt momente muzicale adăugate; ele au fost bine integrate în țesătura dramatică.

E o țesătură în fir de aur, urzită cu mare artă, în cel mai însemnat, mai original și mai pătrunzător spectacol al anului, închinat întrutotul patriotismului românesc autentic, de azi și de totdeauna.

Valentin Silvestru

Doi personaje
din Răceala:
Mahomed II
(Virgil Ogășanu)
și locotenentul
său
(Adrian
Georgescu)

Radio
Televiziune

Duminică dimineață,
luni după amiază

■ Față de obișnuitele concursuri difuzate de televiziune, concursuri emoționante și exemplare pentru că nu sînt decît o modalitate de a medita asupra neînfricării voințe și speranțe a omului de a trece, de a încerca să treacă (plin de curaj) dincolo de ștachete tot mai înalte, pionierasca întrecere de duminică dimineață a fost parcă mai emoționantă. Media de vîrstă a „echipajelor” din Turda și Cimpia Turzii nu depășea, cred, 14 ani. Ochii tuturor strălucneau de încordare. Creioane, bine ascuțite, alunecau pe întinse coli de hîrtie întru notarea cit mai rapidă și

exactă a unor deloc simple răspunsuri. Sala fremătă de nerăbdare, lozinci încurajatoare erau ridicate la momentul oportun, aplauzele răsplăteau cu afectuoasă colegialitate fiecare succes.

În această atmosferă plină de tensiune dar și de veselie, juriul condus de acad. Ștefan Pascu și format din profesori, specialiști și o copilă cu ochi extraordinari, înconjurată de cozi grele de domniță, a știut să găsească tonul potrivit (între severitate și îngăduință, colorînd subiectiv cele mai obiective reacții) în formularea și aprecierea răspunsurilor. Ca totdeauna, Iurie Dario

a fost nu un simplu prezentator care să conducă cu desăvîrșită curtoazie întrecerea, echilibrînd diplomatic contrariile și depășînd cu grație întrebările momentele dificile. Iurie Dario a fost mult decît atît (ceea ce pentru copil este de maximă importanță), și amme un om matur, detașat al inefabilului secret, cum trebuie să te adresezi sufletelor tinere. Între întrebări, șapte pastice pluteau în jurul microfoanelor. Apoi, răspunsurile veneau exacte, sigure, uimitoare, roșie parcă de specialiști cu verificată experiență, căci tema Oameni și fapte de seamă din istoria patriei nu a fost deloc ușoară. Tocmai de aceea, siguranța copiilor impresionantă, au știut aproape fără greșală amănunte despre evenimentele istorice îndepărtate și despre realități mai apropiate. Au putut descrie hărți vechi de câteva secole dar și aparate extrem de noi produse de întreprinderile județene, au știut releva amănunte și au știut a vedea esența.

Totul s-a desfășurat într-o atmosferă de destinsă seriozitate, emisiunea însăși (realizator Eugenia Ciobanu) fiind gîndită în aceeași termenii cu o debateră academică. Hîrti,

Filmul în relief

VREAU să arăt aici că filmul în relief **Parada surprizelor**, proiectat dăunăzi, la București, este realmente ceva nou, deși încă din 1868 fusese realizată imaginea în relief: Rollman și Almeida proiectau pe ecran două fotografii, una roșie, alta verde (culori complementare) și spectatorul, grație unor ochelari bicolori, le fuziona și obținea o singură imagine în alb-și-negru. Cam un secol mai târziu, aceeași idee e aplicată cinematografului. În 1952 se proiectează în Europa și America astfel de filme cu ochelari, la care spectatorul se pomenea cu un tigris în brațe sau o întilnea, „în carne și oase”, pe voluptuoasa Jane Russell. Voga acestor curiozități stereoscopice a durat, în America, puțin, în Uniunea Sovietică mai mult. Acolo aceste spectacole sînt încă și astăzi foarte gustate. Ingenioase și variate ca subiecte, ele sînt și remarcabil puse la punct sub raportul tehnic.

În ce consistă noutatea acestei vechi, foarte vechi invenții?

Se știe, din psihologie și din fiziologie, că senzația reliefului ne-o dă viziunea binoculară. Fiecare din cei doi ochi ai noștri percepe o imagine nițel diferită fiindcă atacă obiectul nițel lateral. Dacă fuzionăm cele două imagini, e ca și cînd am prinde ceva din ce se află îndărătul celor două laturi ale aceluia obiect. Stereoscopul de acum peste o sută de ani nu făcea decît să reproducă acest banal mecanism fiziologic.

Ce aduc însă nou filmele de tipul celui proiectat deunăzi la București? (**Parada surprizelor**, realizat în Studiourile „Maxim Gorki”; scenariu și regie: A. Andreievski). Noutatea, originalitatea (nu numai tehnică, dar și estetică) stă în **enormitatea** acestui relief. Cea de a treia dimensiune, profunzimea, relieful, cinematograful le poate obține lesne, fără imagini suprapuse, prin procedeele clasice ale „camerei” de luat vederi. Deplasările acesteia, unghiurile de filmare, eclerajul, cadrulul pe bază de profunzime a cimpului, toate aceste procedee produc un relief de o mai rafinată calitate decît relieful obținut fără aparate, cu simplii noștri doi ochi. „Profunzimea cimpului” și „montajul în cadru” nu degeaba sînt laudate în termeni ditirambici. În materie de **intre-reliefare** a obiectelor unele prin altele, „profunzimea cimpului” permite multiple și variate „dialoguri vizuale” între obiectele aceluiași cadru. Filmul „stereoscopic” (ca acela de care ne ocupăm aici) are în schimb alte calități. Estetice și ele, deși oarecum contrare. În loc de finețea, subtilitatea rafinată, nuanțată, pe care o dă folosirea „profunzimii cimpului”, avem intensitatea, violența unui relief enorm. Brutalitate și hiperestezie. Imaginea literalmente, materialmente, pleacă de pe ecran și se pomenește în mijlocul sălii, ba chiar dînd buzna peste noi. Fluturi vin și ne gidilă nasul, păsări mai agresive decît zburătoarele lui Hitchcock se reped cu ciocul drept în ochii noștri. Noroc că ridicăm mina și le gonim pleznindu-le. Da, mina noastră! Nu cea adevărată, ci una filmată. Obiectele devin proiectile cu dublă direcție: le vedem cînd atacîndu-ne din față, cînd gonind din spatele nostru și zburînd razant. Apă se reversă peste noi și ne inundă de-a binelea. Ne simțim pe fundul riului, asaltați din toate părțile de lighioane ichtiologice.

BINEÎNTELES, asemenea filme nu-s povești, nu-s drame, ci succesiune de „numere”; varietăți revuistice. Un fel de „show-uri, un gen de „artă” tot atît de estetică legitimă ca oricare alta. Cît privește iscusiția vedetelor, ea este adesea de nivel super-hollywoodian. Îmi amintesc de extraordinarii trapeziști din filmul american **Lumea circului** (care rulează și acum pe ecranele noastre). Ei bine, acrobații din filmul sovietic sînt încă mai extraordinari. Iar jonglerii nu-s numai jongleri, ci un fel de dansatori și gimnaști, căci jucîndu-se cu obiectele, ei în același timp fac tumbe, se aruncă în salturi laterale de 2 metri, sar capra unii peste alții, fără a conțeni nici un moment să împrăștie zecile de sticle sau farfurii în jurul lor, asemenea unui amețitor nimb în mișcare. Senzația miracolului pe care o avem la un mare spectacol de circ este, aici, dusă la paroxism printr-o exagerare artistică a reliefului.

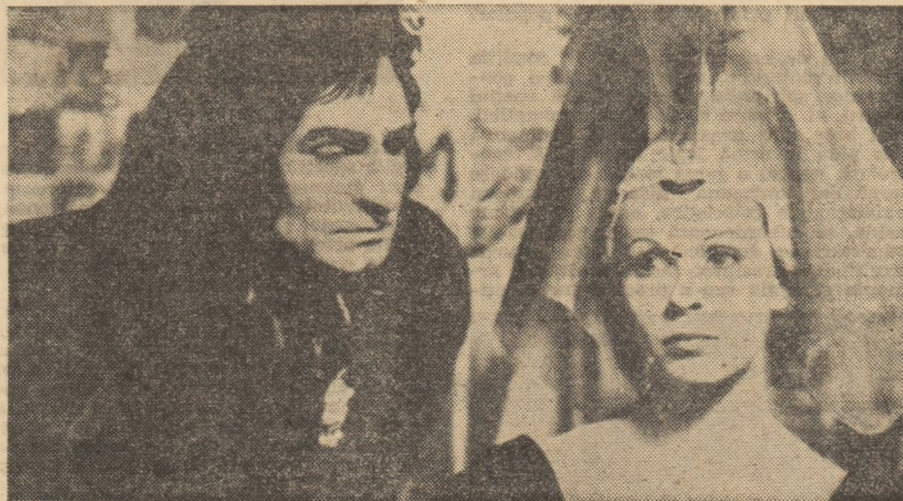
Lucru curios. Apare la un moment dat un cuplu mixt de balerini de o perfecție coregrafică așa cum numai baletul rus știe să obțină. Sîntem fascinați. Dar... dar nici o clipă nu avem senzația reliefului! Adică o avem pe aceea a reliefului natural pe care îl dă un spectacol de scenă. Fără șoc stereoscopic. Frumusețea aparține, aici, în întregime originalității pur dansante a celor doi artiști. Autorii filmului au avut bunul-gust, în această secvență, să nu folosească magica desprindere a imaginii, plecarea ei de pe ecran

și invazia dansatorilor în văzduh, în mijlocul sălii. A fost o idee bună.

Iată o altă idee excelentă: cele două numere de îndrăgostiți grotești care cîntă. Ei bine, aș îndrăzni a zice că și ei cîntă stereoscopic. Zic „scopic”, nu „fonic”. Căci cîntă comic, caricatural, ca un fel de rimă umoristică sonoră la relieful caricatural al formelor spațiale. Tot cam așa ceva găsim la un pasaj de solo al balerinei de care am mai vorbit. De data asta, nu mai face salturi înaripate, nici învîrtiri de 15 ture (le-am numărat) pe poanta pantofului. Nu! Acum face niște mișcări mărunte, multe, diverse, intime, ca niște gesturi, ca o gesticulație în slujba unei demonstrații, unei pledoarii. E altceva decît cea invenție a lui Gene Kelly cînd povestește cu picioarele, cînd tăpile stepului său sînt articulate ca si-labele vorbelor, ca vorbele frazelor, ca melodia generală a unui discurs. Nu! Aici e altceva. E ca o punctuație a unui text. Da. Punctuație. Se numește punctuație arta de a da relief pieselor verbale, cuvintelor, ideilor; relief al pieselor unele față de altele și fiecare față de ansamblu. Este tot ceva pe linia stereodinamicii.

În concluzie și în cadrul limitat al unei specialități foarte... speciale, acest film ne-a dat — cum ar spune Victor Hugo — „un frisson nouveau”, un fior de artă nouă.

D. I. Suchianu

Din nou pe ecranele bucureștene: Richard al III-lea, ecranizare shakespeariană, realizată în studiourile engleze (protagoniști — Laurence Olivier și Claire Bloom).

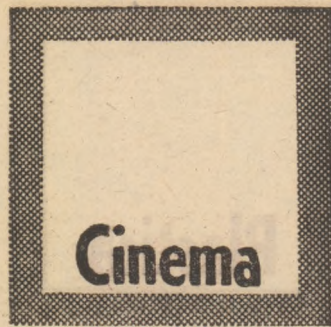
● Malec, marinăr de apă dulce se cheamă filmul pe care am vrut să îl revăd și l-am revăzut săptămîna trecută la „Cinematecă”. Film vechi (1928), film „sănătos” — cum îmi place să spun și, într-adevăr, ce poate fi mai plăcut ochiului care privește o operă veche de 50 de ani decît să observe că ea nu are rid, respiră firește și are puls normal? Un film cu Buster

Servența

Keaton are o „croială” impecabilă: elegantă cam rece pentru gustul unora, e drept, însă elegantă, cum n-a avut nici unul din „mariri” zburătorii mute; umor și gag-uri speciale, ușor neliniștitoare și stranii — și

gîndindu-mă la acest lucru înțeleg încă o dată de ce, uneori, caut în repertoriu un film cu Malec, vreau să văd neapărat un film cu Malec: un chip precum al său, rămînînd mereu împletit în mijlocul celei mai ciudate dezlăturii de întâmplări, mi se pare nu doar fascinant, ci și demn, întotdeauna, de atenție.

a.bc.

Flash-back

Probă de caracter

● NICIODATĂ n-am avut sentimentul supraviețuirii unui actor ca azi, cînd, atîtea valori pierînd sau deprecîndu-se, și chiar sentimentalul valorii pierzîndu-și tabuurile, l-am revăzut pe Jean Gabin. Filmul era unul oarecare — **Domnul de Jean-Paul Le Chanois** — iar la data lui, 1964, monstrul sacru trecuse de vîrsta marilor creații și ajunsese pe platou, foarte înalt, ce-i drept, al rutinei. Era o comedie boulevardieră în care, ca în atîtea altele, protagonistul joacă un rol dublu, travestindu-se fără nici un minus sau adaus psihologic, din bancher în valet. Gabin dovedește — parcă ar face un test sau un pariu — că poate fi și de astă dată același, indiferent că poartă smokingul sau vesta vîrgată. El își manifestă autoritatea de șef cu aceeași mină imperturbabilă cu care duce tava.

Interesant este că mai ales această din urmă postură ne dă dimensiunea adevărată a lui Gabin. „A duce tava” înscamnă în limbajul scenei și ecranului ultimul rang al decăderii, etalonul lipsei de personalitate. Gabin face însă tocmai din această impersonalitate un semn de discrepanță față de moravurile din jur, pe care le diagnostichează ca o hirtie de turnesol. Fața, mersul și întreaga sa statură trec printre oameni și lucruri, cu o nepăsare ce se face dintr-odată și tot timpul observată. Gabin demonstrează că marelui talent în arta interpretării — în film mai ales, pentru că, aici, între personaj și omul de pe stradă s-au șters orice limite — constă în a te lăsa văzut așa cum ești, bineînțeles după ce ai lucrat asupra ta cu acicul fin al conștiinței profesionale, îndepărtînd artificialul.

Gabin a fost un obiect desăvîrșit al cinematografului, un corp perfect șlefuit, un caracter la contactul căruia cu aparatul de filmat viața apare mai adevărată decît este ea însăși.

Romulus Rusan

fotografii, filme, pagini de manuscris, texte literare în interpretări de prestigiu (Amza Pellea a rostit versuri de George Coșbuc) au exemplificat cu acuratețe teme precum răscoala de la Bobilna, cnezate și voievodate pe teritoriul țării, poezia lui George Coșbuc. Cum era, din păcate, normal, concursul a trebuit să aibă un unicvingător (școala din Turda) și un învins. Tristețea și bucuria s-au repartizat astfel egal pe scenă și în sală. Dar copiii, pe adresa cărora soseau mereu telegrame din întreg județul, copiii aceia minunați care zile și zile întregi au învățat cu ardoare și neclintită încredere în vederea examenului dificil, ei, copiii județului Cluj, au fost, pe bună dreptate, felicități în egală măsură de acad. Ștefan Pascu: „...din toată inima și în mod sincer”. Este ceea ce ne permitem a face la rîndul nostru.

● Tot duminică dimineața, la radio, însă, pe programul III, un serial cu frumoase tradiții, **Jurnale și memorii**, a avut ca obiect **Insemnările silnice de Titu Maiorescu** (scenariu de Nic. Florescu, regia artistică Dan Pulcan). Iată că la 40 de ani de la prima ediție a textului avem din nou pri-

lejul de a întîrzi cu gîndul asupra acestui paradoxal și indispensabil document de istorie literară, ce aruncă, uneori, o lumină înfricoșătoare și neașteptată, alteori, previzibilă pînă la amănunt asupra unei personalități decisive a culturii noastre moderne. Tinărul Maio-

rescu își începea ziua de muncă la 6 dimineața și curînd avea să fie primul dintre colegi. Spirit competitiv și tenace, el era sfîșiat de melancolie singurătății, repede cenzurate, apoi, sub imperative parcă superioare. Cînd, în 1856, la 16 ani, avea să se adreseze lui Iacob Mureșeanu, redactor al „Gazetei Transilvaniei” din Brașov, solicitînd colaborarea, stilul este sigur, ideile clare și personale: „Domnule redactore, Des-

chide unui june, care tocmai acum pășeste primele trepte ale scării literare, organul d-tale, singura proptă publică a rumănilor de dincoace de Carpați, spre a-și începe prin el realizarea unei idei care și-o propusese ca scop al vieții; ideii de a cuminecare rumănilor spiritul cel adînc și fundamentale al clasicilor germani și englezi și a celor antici în contrast cu ușurătatea și superficialitatea francilor...”. Siguranța în scris nu era totdeauna aceeași și în viață. Pot, oare, jurnalele a reflecta asemenea contradictorii, sfîșietoare tendințe? Sîntem, apoi, noi înșine atît de bogăți sufletește spre a le înțelege?

■ Acordînd un interes tot mai elocvent teatrului, televiziunea aplică și acestui „sector” privilegiul de care se bucurau pînă acum doar filmele, concertele, reportajele: retransmisia pe programul II, la o altă oră decît cea a primei difuzări. Astfel, luni după-amiază s-a transmis interesantul spectacol de la Teatrul Nottara cu piesa **Întoarcerea la Micene** de Evangellos Averoff-Tossizza (regia artistică Dan Nasta).

Ioana Mălin

Teletinema

● O viață extraordinară străbate lumea acestei Nore, o adevărată sevă de primăvară urcă prin fiecare creangă de idei a acestui arbore puternic și încruntat din pădurea ibseniană, pe care ne-am obișnuit s-o privim fără pace, fără suris, copleșiți de teza dreaptă și de mesajul inflexibil. În Nora acestor englezi prea puțin cunoscuți, toate ideile din acel fiord adînc de neliniște par mugurii incințători ai unei explozii de vitalitate și concret. Totul e fecundat de gest, mișcare, oxigen, hidrogen, polițe și amor. Toate vorbele trăiesc înlănțuite rodnic cu obiectele lor. Toate sensurile se nasc dintr-o sensualitate abia-abia stăpînită.

Drama începe cu Nora ascunzînd în pian punga cu praline de ciocolată — toată vulnerabilitatea-i se desface ca o floare, pentru ca peste o clipă soțul să-i mîngie colțul gurii, să descopere acolo dulceața bomboanei poftite și mica minciună, acordîndu-i tertarea printr-o declarație benignă și decisivă: „...minunat să

Un Ibsen minunat

stăpînești situația și să ai un salariu suficient”. Prima scenă de dragoste cu Rank pornește de la ideea ei — crudă și cochetă — de a-i arăta niște ciorapi de a-și arăta niște ciorapi de mătase, de culoarea pielii: „nu-s delicioși?”. Nora nu e o sfință.

Prima ei spaimă se zbate isteric între acul de păr cu care vrea să deschidă cutia postală și pianul spre care se răsucește tipînd „vreau să dansez!”. Repetiția pentru balul mascat („dansezi de parcă de asta depinde viața ta!” — e sensul întregii mișcări scenice care face să depîndă drama chiar de un ac de păr!) nu e altceva decît exercitiul suprem de supunere la care doi bărbați visează în fața femeii dorite. Întoarcerea de la bal e superioară celebrei scene finale: doctorul so-sind și tulburîndu-le noaptea de dragoste, anunțînd femeii tubite că ultimele analize i-au dat certitudinea cu privire la viitorul bal mascat unde va apărea invizibil, ea aprinzîndu-l fascinată țigara, dialogul lor:

„Adio! Somn ușor! Mulțumesc! Urează-mi și mie!”, plecarea lui, „era beat”... „poate...”, tin de transa aceluia teatru al lumii văzute de poet ca vis al morții eterne. Urletul lui Torvald la descoperirea scrisorii și a „nenorocirii” e potențat de pămîmirea ei, gest care-l îngrozește, pentru ca lașă-l liniștire să se mistuiască în potrivirea unui tablou pe perete, ducînd astfel spaima femeii la paroxismul eliberator, la acea claritate de minune a expresiei: „sînt plină de confuzii... dar niciodată n-am fost mai lucidă... nu te mai tubesc, de aceea plec”. Nici un „discuționism”, nici un tezism — o îndelungată trepidație a oamenilor (Rank și Torvald, bărbații, sînt, în sfîrșit, la fel de importanți ca Nora!) printre obiecte, patimi și interese.

De atîta concret și viață, drama capătă o demnitate și o transparență vitală, de pădure răsfrîntă într-un fiord.

Radu Cosașu

Plastică

Semnificația unei expoziții

NEVOIT să-și închidă temporar porțile în acest capricios început de primăvară, **Muzeul de artă populară al R.S.R.** nu și-a încetat însă activitatea. Nici nu putea să o facă: renunțarea nu are loc în cimpul valorilor morale incluse de-a lungul veacurilor de autorul anonim în creația sa, obiect util și operă de artă. Și aceste mărturii trebuie să reziste, să-și afirme sursa și originalitatea, „memento” sobru și tăcut adresat peste timp nouă, tuturor. De aceea, paralel cu acțiunea de recuperare și restaurare a bunurilor afectate, pentru o nouă existență estetică, s-a organizat la **Muzeul satului** o expoziție cu cele mai reprezentative piese din colecția de bază, atât de bogată și de variată.

Accentul cade pe două dintre cele mai reprezentative domenii ale industriei casnice rurale, tipice și definitorii: scoarțele și covoarele, adevărate lecții de gândire plastică funcțional-expresivă, și costumele, poate unul dintre cele mai spectaculoase capitole ale creației populare. Paralel, pentru a completa într-un mod sugestiv cimpul concluziilor cu caracter mai larg, s-a recurs la ajutorativul atât de necesar și semnificativ al pieselor de mobilier și la micile utilaje domestice cioplite în lemn sau os, în realitate tot atâtea micro-sculpturi funcționale.

Reconfortant, optimist și tonic, spectacolul acestor valori artistice care depășesc și contrazic noțiunile de modă, perisabilitate sau purism estetic, afirmând în felul lor discret și ferm permanența unei culturi, spiritul și forma concretă de existență pe care o poate căpăta prin acumulări și decantări. Se poate vorbi, în acest caz, în ciuda unor indiscutabile dovezi de preluare, poate mai corect prelunge, ce nu exclude invenția în detaliu,

despre organicitatea dezvoltării modelului descriptiv inițial, despre o logică a esteticului funcțional, ale cărui rigori nu anihilează posibilitatea creației de noi forme sau decoruri. În teritoriul valorilor plastice propriu-zise, decorative dar și expresive prin calitatea compunerii spațiale și, uneori, a stilizării elementelor antropomorfe, zoomorfe sau fitomorfe, discuția poate angaja nu numai aspecte ale prelungirii unui repertoriu tradițional, ci și pe cele care, în mod firesc și necesar, se leagă de starea actuală a concepțiilor formative în arta cultă. Se dovedește, o dată mai mult și prin tehnici extrem de variate — cioplitura în lemn, incizia decorativă, țesătura sau ornamentul vestimentar — că fondul ancestral, generat de o gândire plastică originală și fermă este cel al abstracției geometrice cu funcție simbolică, totdeauna benefică și apotropaică. Sub acest raport, sugestiile conținute de exemplarele expuse la „Muzeul satului”, la îndemina tuturor ca beneficiari ai propriei culturi, se dovedesc extrem de interesante și mai ales utile, astăzi la fel ca și în momentul în care arta cultă își descoperea predecesorii printre creatorii populari anonimi.

La fel de organic integrată în condiția culturii materiale, ca o emanație a concepțiilor spirituale ce guvernează spațiul nostru, ni se pare și calitatea cromatică, mai bine spus cea preferință instinctivă dar pînă la urmă logic ordonată și controlată, pentru o gamă tonală cu întindere largă dar totdeauna discretă. Chiar și exuberanțele coloristice, axate pe game calde, se subordonează unor inextricabile raporturi de complementaritate, tonurile exaltându-se reciproc fără a contrazice armonia generală sau a provoca incompati-

Corina Lecca : Peisaj (Galeriile „Eforie”)

bilități. Din acest unghi și fără a forța legile specificității sau pe cele ale dezvoltării autonome, se pot stabili interesante similitudini, explicabile prin apartenența la o matrice spirituală comună, între structurile artei populare și cele ale artei culte, în condițiile unui repertoriu diferit și al altui sistem semantic.

Desigur, pentru specialiști sau inițiați, fiecare zonă — adeseori de mică întindere teritorială — își afirmă nuanțat personalitatea, originalitatea concepțiilor și a formelor utilizate. Diferențele ce apar, uneori înfime pentru un ochi neavertizat, atestă încă o dată un inepuizabil talent creator și combinativ, dar și o solidă, funcțională soluție de continuitate, istoric necesară și explicabilă.

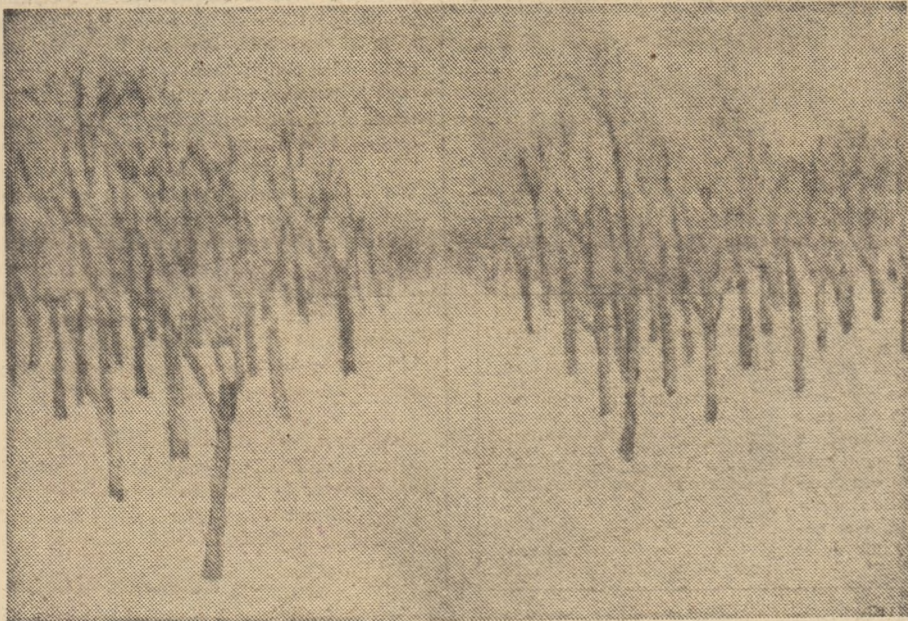
Această expoziție, așa cum a fost ea concepută, cu inerențele sale limite dictate de parcimonia spațiului, constituie sursa unor infinite delicii optice și morale pentru că, dincolo de valorile artistice propuse, totdeauna actuale și inepuizabile în esența structurii lor organice, ne face să descoperim, încă o dată, calitatea și perenitatea geniului creator al poporului nostru, unicitatea și originalitatea concepțiilor formative generate de un tip specific de contact cu existența, în toată diversitatea ei.

încercînd simultan o integrare simpatetică în fluxul naturii. În acest fel, stimulul inițial se convertește în stare de spirit subiectiv-romantică, în ciuda tonului obiectiv pe care îl capătă reprezentarea elementelor conotate. Preferințele artistice se îndreaptă către peisajul simbolic, adică acea alternanță deal-vale care caracterizează nu numai o topografie materială, ci și una spirituală, conferind de fapt o anumită calitate afectivă tuturor notațiilor plastice. Zona Bistriței moldovene, cu inegalabilele și inconfundabilele sale resurse picturale, pare să fi captat atenția artistice ca o posibilă temă generală, dar și incursiunile efectuate în peisajul dobrogean sau în pitoreasca asezare a Scheilor Brașovului, prilejuri pentru câteva reușite compoziționale și cromatice. Tehnica utilizată — guașă lucrată în transparente ce permit dialogul cu suportul, potențate de cite un accent de culoare densă — conferă expresivitate și picturalitate tuturor lucrărilor expuse, unele dintre ele amintind suavitatea laviurilor extrem-orientale, și acea inefabilă calitate a pasajelor tonale ce conferă amprenta lirică și evocatoare. Lucrate rapid, după o prealabilă studiere a disponibilităților expresive conținute de peisaj și după o riguroasă punere în compoziție, tablourile Corinei Lecca au meritul spontaneității și al posibilității de a recrea starea de spirit inițială pentru spectatorul dornic de valori afective. Calitate care, dincolo de stilistica adoptată, determină viabilitatea și valoarea actului pictural.

Virgil Mocanu

Galerii

La galeriile de artă „Eforie”, Corina Lecca ne propune un grupaj de lucrări plasate sub semnul concepțiilor postimpresioniste, utilizînd tema peisajului ca pretext pictural omologat, dar

Constantin Piliuț : Livadă (Galeriile „Orizont”)

Muzică

Zile beethoveniene

SAPTĂMÎNA în care s-a împlinit un veac și jumătate de la moartea lui Beethoven a beneficiat de un preliudiu deosebit de inspirator, prin faptul că „Bucuriile Muzicii” de la Televiziune ne-au oferit **Concertul nr. 5** în interpretarea lui Arthur Rubinstein și a celei mai bune formații simfonice franceze, Orchestre de Paris, sub conducerea lui Paul Klecki. Parcă nimeni altul decît Rubinstein nu poate să dea viață cu atîta concretețe de-vize beethoveniene „Din inimă, către inimă”: vitalitatea lui fortifiantă, sinceritatea și naturalețea ce lasă în urmă orice artificiu meșteșugăresc, fac din nonagenarul maestru pianistul secolului. Ființa lui este încorporată muzicii, melodiile îi fac să vibreze cu o voluptate nedisimulată, bucuria cu care se dăruie celor ce-l ascultă îi conferă parcă „tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte”. Ardoa-

rea celei dintîi iubiri aliată cu înțelepciunea multelor decenii trăite dau unei asemenea versiuni interpretative o valoare unică. Și să nu uităm că, rămas aproape tot timpul în umbră, dirijorul este la aceeași înălțime cu solistul, miinile lor par să se supună unui unic impuls interior. Ne amintim cu evlavie (astăzi Klecki nu mai este) de **Eroica** zguduitoare pe care ne-a dăruit-o la unul din „Festivalurile Enescu”. Deci, să mulțumim Televiziunii și lui Vasile Donose, care a prefațat acest regal beethovenian, pentru asemenea clipe rare.

Concertele din zilele comemorării lui Beethoven s-au realizat cu forțele proprii, fără vedete aduse din depărtări, de către artiștii care slujesc muzica în fața noastră zi de zi — și cinstirea a avut astfel semnificația nobilă a unui monument românesc închinat titanului. S-a văzut încă o dată cit de intrată este muzica lui Beethoven în singele, în fibra interpretărilor noștri, care au făcut-o să răsune din nou cu noblețe și demnitate. Sub conducerea mai fermă, mai structurată, mai caracterizată, decît în alte dăți, a lui Mircea Cristescu, orchestra Filarmonică „George Enescu” a cîntat cu dăruire și în același timp cu acea reținere, acea filtrare a sentimentului care dă clasă și stil sonorității unui ansamblu. Sînt multe discuții despre modificări care ar fi intervenit în acustica Ateneului, drept care s-a încercat și o dispunere diferită a partidelor instrumentale. În ce mă privește, depun mărturie că sala sună la fel de bine ca întotdeauna — a rămas, din fericire, același lăcaș minunat al marii muzici. Nicolae Licareț, pe care l-am ascultat de atîtea ori la clavicin și orgă, contribuind la evocarea atmosferei muzicii vechi, și-a trecut cu succes dificila probă de pianist solist, dîndu-ne o versiune e-

chilibrată, cu grijă finisată, a **Concertului nr. 3**. Cea mai bine realizată a fost o anume fluiditate a discursului muzical, ca și misterul acelor pasagii de **mezza-voce**, ca să le spunem așa cu un termen ne-instrumental — și așa da ca pildă admirabilul moment al trecerii de la cadența solistică a primei părți la încheierea ei. Alteori, recunoaștem, ne-a lipsit o anume envoloe a frazelor, încandescenta trăirii actului interpretativ.

Soliditatea educației beethoveniene primite în școlile noastre muzicale s-a vădit în concertul, dedicat tineretului studios, oferit de orchestra anului III al Conservatorului „Ciprian Porumbescu”, sub conducerea muzicianului integru și pasionatului pedagog de ansambluri instrumentale care este Radu Zvorîșteanu. Uvertura **Egmont** a avut plasticitatea sculpturală a scîndării ritmurilor care să-i dea autenticitatea suflului eroic. Apoi, ne-am reconfirmat ceea ce știam încă de la trecutele apariții solistice ale pianistei Roxana Lazăr — anume că ea se înscrie în detașamentul de frunte al tineretului noastre generații de instrumentiști. Cunoșteam pianistica ei de bună calitate, curgătoare și cristalină ca apa izvorului; dar de data aceasta am apreciat cu deosebire faptul că, dincolo de învingerea temutelor dificultăți tehnice ale impunătorului **Concert nr. 5**, ea a știut să-i găsească, sub veșmintul marțial, poezia, adîncimea cugețării, într-un cuvînt, să contureze personalitatea unei viziuni interpretative seducătoare — lucru cu deosebire greu de realizat în cazul acestui lucrări.

La Sala mică a Palatului, am urmărit ultimul recital din seria integralei **Sonatorilor pentru vioară și pian** de Beethoven încredințată tinerilor interpreți. Violonistul Vladimir Nemțeanu și pianistul

Dan Atanasiu sînt instrumentiști de verificată seriozitate și bună ținută muzicală. Mă simt dator să amintesc că, în urmă cu cîteva săptămîni, ascultasem în aceeași sală un recital de pian pilduitor ca pregătire și ținută stilistică al lui Dan Atanasiu. Colaborarea celor doi în muzica de cameră este de bun augur, ea presupune însă o stăruință neabătută pentru găsirea aceluia „numitor comun” al formațiilor bine sudate, dat fiind că pianistul este o natură mai aspră și mai tensionată decît violonistul, înclinat mai mult către lirism. În orice caz, comunicarea lor a mers în **crescendo** pe parcursul recitalului (Sonatele I, VIII și X), determinîndu-ne să urmărim și pe viitor cu interes evoluția acestui duo.

Orchestra simfonică și corul Radioteleviziunii dirijate de Iosif Conta ne-au oferit un concert extraordinar, dat în folosul „contului omeniei și solidarității”. **Președintele la unison** din **Suita I** de Enescu, această emblemă muzicală a sufletului românesc, în ce are el mai adînc, mai dur și mai de neclintit în fața marilor dureri, a fost intonat cu o intensitate lirică aparte. Și apoi, **Simfonia a IX-a** de Beethoven, realizată cu concursul unui quartet vocal inedit, alcătuit din cântăreții de prima mînă (Nelly Miricioiu, Sîmba Hauler, Ludovic Spiess, Gheorghe Crăciunaru), a îmbrăcat, în aceste momente, semnificația specială a celui mai poetic apel la înfrățire, la unirea tuturor oamenilor, pentru depășirea suferințelor, păstrarea continuității aspirației către înălțare.

Să nu uităm, în comemorarea beethoveniană, și reluarea **Fidelio** de la Opera Română, care se cuvine prețuită și susținută pe larg, dar bineînțeles nu de uscat din cel „de al casei”.

Alfred Hoffman

ASIGURAREA MIXTĂ DE VIAȚĂ ȘI VARIANTELE ACESTEIA

Printre numeroasele forme de asigurări facultative puse la dispoziția cetățenilor de către ADAS este și „asigurarea mixtă de viață”.

Această asigurare constituie un sprijin bănesc pentru cel care contractează asigurarea, în cazul pierderii sau reducerii capacității sale de muncă în urma unui accident, sau pentru familia sa, în cazul decesului din orice cauză al asiguratului. Totodată, o astfel de asigurare dă posibilitatea asiguratului să economisească în mod planificat o anumită sumă de bani pe care o va primi la expirarea duratei asigurării.

În scopul de a răspunde unor cerințe ale populației, asigurarea mixtă de viață se practică și în alte trei variante, realizate prin extinderea protecției asupra unui număr mai mare de persoane, prin majorarea cuantumului sumei asigurate în cazul survenirii unor anumite categorii de evenimente asigurate, ori prin prelungirea în timp a prestațiilor ADAS.

Astfel, dacă o persoană dorește ca întreaga sa familie să fie asigurată, poate să realizeze acest lucru, contractând „asigurarea familială mixtă de viață”, în care pot fi cuprinși toți membrii familiei în vîrstă de la 5 la 60 de ani, oricare dintre aceștia putînd încasa suma asigurată, în funcție de evenimentul asigurat întîmplat.

Dacă o persoană este interesată ca în cazul în care ar suferi un accident să fie asigurată pentru o sumă mai mare, aceasta are posibilitatea să contracteze „asigurarea mixtă de viață și suplimentară de accidente”, în condițiile căreia, pentru urmările accidentelor (invaliditate permanentă sau deces) ADAS plătește de 6 ori suma înscrisă în poliță.

De asemenea, dacă o persoană dorește să garanteze urmașilor săi primirea eșalonată a unor sume de bani, în cazul în care ar deceda din orice cauză, aceasta poate contracta „asigurarea mixtă de viață cu pensie pentru urmași”, în baza căreia beneficiarii stabiliți în poliță primesc: jumătate din suma prevăzută în poliță, la decesul asiguratului; o pensie anuală de 10% din suma asigurată, pînă la expirarea asigurării; a doua jumătate a sumei asigurate, la termenul de expirare a asigurării.

Asigurarea mixtă de viață și variantele acesteia prezintă o serie de avantaje, dintre care enumerăm:

- Sînt accesibile tuturor persoanelor în vîrstă de la 16 pînă la 60 de ani.
- Se pot contracta pe termene de la 5 la 20 de ani.
- Primele de asigurare sînt convenabile, diferențiate în funcție de vîrsta persoanei ce se asigură, de durata poliței de asigurare și de suma asigurată și pot fi achitate și în rate.
- La expirarea asigurărilor la care primele au fost plătite pentru întreaga durată prevăzută în poliță, ADAS plătește majorată cu 10% suma pentru care s-a contractat asigurarea.
- Asigurările participă la tragerile de amortizare lunare și speciale,

acordîndu-le pentru fiecare combinație de litere ieșită la tragere cîte 1000 de lei.

• Dacă asiguratul a suferit un accident — chiar în prima zi după intrarea în vigoare a asigurării — de pe urma căruia s-a stabilit o invaliditate permanentă (fie imediat, fie în decurs de 1 an de la accident), primește de la ADAS întreaga sumă asigurată înscrisă în poliță, dacă invaliditatea este totală, sau o parte corespunzătoare gradului de invaliditate stabilit, majorată cu 25%, dacă invaliditatea este parțială. Prin încasarea acestor sume, asigurarea nu încetează, ci rămîne mai departe în vigoare pentru întreaga sumă înscrisă în poliță și pentru toate drepturile ce decurg din aceasta, plățile ulterioare făcîndu-se de ADAS independent de cele efectuate pentru invaliditate permanentă.

• În cazul în care în urma unui accident s-a stabilit un grad de invaliditate permanentă mai mare de 50%, asiguratul este scutit să mai plătească prime de asigurare, pînă la expirarea duratei poliței, beneficiînd însă de toate drepturile.

• Asiguratul are posibilitatea de a modifica, pe parcursul duratei asigurării, datele prevăzute în poliță referitoare la beneficiarul asigurării, mărimea sumei asigurate, durata asigurării și a plății primelor, precum și de a transforma asigurarea prin trecerea de la o formă de asigurare la alta.

• Asigurarea se poate repune în vigoare prin plata dintr-o dată sau în rate a primelor de asigurare rămase neachitate, ori prin prelungirea termenului de expirare a asigurării și a duratei plății primelor, în situația în care, din diferite motive, plata primelor a fost întreruptă timp de pînă la 3 ani.

• În situația în care primele de asigurare se achită anticipat, se acordă o reducere de 4%, începînd cu cel de-al doilea an pentru care s-au plătit primele respective.

Pentru a beneficia neîntrerupt de toate foloasele ce le oferă asigurările mixte de viață, este necesar ca ratele de primă să fie achitate la termenele stabilite.

Pentru a se asigura continuitatea plății primelor, se poate folosi forma de plată pe bază de „consimțămînt scris”, prin împuternicirea ce se dă de către asigurat lucrătorilor care efectuează plățile de retribuții de a achita Administrației Asigurărilor de Stat, din drepturile sale, primele, atît pentru asigurările în curs, cît și pentru cele pe care le va încheia sau reînnoi.

Condițiile speciale ale asigurărilor de viață oferă, de asemenea, și alte avantaje pentru asigurați. Pentru a afla toate amănuntele referitoare la avantajele ce se oferă, cît și pentru contractarea de asigurări, vă recomandăm să vă adresați responsabililor cu munca ADAS din orice unități ADAS.

COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ AL JUDEȚULUI CONSTANȚA

• MUZEUL SĂTESC LIMANU

La 5 km sud-vest de Mangalia se află situată comuna Limanu, așezare de oameni harnici care, prin munca lor unită în cooperativa agricolă de producție, au schimbat fața satului de altădată.

Existența unui muzeu de artă în comuna Limanu constituie una din nenumăratele realizări ale revoluției culturale desfășurate susținut în țara noastră. Muzeul a luat ființă în anul 1961. Lucrările de artă rinduite în cele trei săli sînt donații ale unor pictori, sculptori și graficieni care au lucrat în Dobrogea. Uniunea Artiștilor Plastici organizase cu un an înainte, adică în 1960, o adevărată campanie de documentare asupra vieții făuritorilor Dobrogei socialiste.

Sculptori, pictori și graficieni din diferite generații au avut prilejul să cunoască îndeaproape viața, munca și aspirațiile muncitorilor și țăranilor din Dobrogea. Prețuirea și dragostea lor față de oamenii Dobrogei socialiste s-au tradus, atît în lucrări inspirate din activitatea acestora, cît și în darul făcut comunei Limanu.

Necontenita legare a artei de viața cea nouă reiese limpede, din înseși imaginile realizate prezente în sălile muzeului sătesc din Limanu. Sînt oferite vizitatorilor exemplare de artă contemporană, pictură, sculptură și grafică elogiînd patria și munca oamenilor.

Păstrător al unor valori de artă, muzeul este, în același timp, purtător al mesajului artei noi, contribuind la educația estetică a țăranimii muncitoare din comuna Limanu. El este vizitat, mai ales în timpul verii, de mil de oameni ai muncii veniți la odihnă în stațiunile de pe litoral și de locuitorii comunei învecinate.

Cartea
străină

Realitate și iluzie la Balzac

JULES SANDEAU, prietenul lui Balzac, îi vorbea acestuia într-o zi despre boala surorii sale. Romancierul îl intrerupe, impacient: „Bine, bine, dragul meu, dar hai să ne întoarcem la realitate, să vorbim despre Eugénie Grandet!”

Printre imaginile lui Balzac care ni-l reprezintă, alături de blocul lui Rodin din care se desprinde, ca într-o dură cosmogonie, pieptul și creștetul schimnicului-scriitor este și aceasta pe care mi-o închipuie cuvintele sale adresate lui Sandeau. Nu era egotismul obișnuit al artistului care se manifesta în fraza lui, nici lipsa de generozitate. N-a preluat el datorile aceluiași prieten Sandeau, cu toate că era și el dator vindut? Alceva te izbește decît egocentrismul firesc al unui mare orgolios, centrat asupra obsesiilor proprii. Imaginarul, universul ficțiunilor sale era pentru el Realitatea însăși. Vizionar, lumea văzutei și, evident, al celor create prin cuvînt, depășeau infinit în „realitate” lumea lucrurilor date. Și-apoi, primatul literaturii asupra tuturor demersurilor umane. Cînd Balzac — referindu-se la dirigitorii Franței, la legile lor, afirmă: „Trebuie să se știe că literatura este mai presus de ei”, el nu propunea concepția unui contestatar, nici pe aceea a unui estet ce vrea să impună ordinea. Era un legitimist convins, lipsit de veleități anarhiste. Dar în ierarhia pe care o preconiza, la care adera, literatura era supraordonată tuturor înțeleșnicilor, tuturor ordinelor constituite umane.

Ordine a iluzoriului? Plasa întreprinderilor „concrete” ale omului este — pentru Balzac — țesută din iluzii. Atenț întreținute, pierdute, înlocuite cu altele, cultivate cu fervoare, ele constituie substanța vieții. Ciudat cum în secolul pozitivismului triumfător, al burgheziei realiste voci dintre cele mai penetrante au clamat despre atotputernicia iluziei. Schopenhauer recurge la gândirea indică pentru a exprima dezabuzarea sa și a denunța caracterul iluzoriu al „realului”. Balzac nu e un gânditor, dar în substanța aceluși planetarism care e **Comedia umană** este înscrisă neîncrederea sa funciară în soliditatea cosmosului zidit de om. El nu vorbește despre vîlul Mayei, nici despre o lume ca reprezentare, ori vis, dar este evident că societatea ca și proiecțiile individualității proliferază, după părerea lui, iluzii. Insuși **Banul** — forța cea mai insidios dominantă a lumii sale — este nu numai sursă a iluziei, ci în sine este iluzie. „Banul” — iată cheia oricărei enigme! Da, desigur, dar o cheie a unui palat al iluzoriului. Aurul, gloria — în fond voința de putere — ordonează raporturile dintre oameni.

Ceea ce ne pasionează pătrunzînd în dedalul balzacian al **Iluziilor pierdute** este descoperirea continuă a unor conținuturi fundamentale. Intii acestea dintre scriitura aplicată la relieful lu-

crurilor și faptelor, o scriitură placentară la „real”, și subminarea continuă a aceluiași real, denunțarea caracterului său iluzoriu. Apoi, concomitența — în substanța epică — a unei societăți ce se vrea avidă de concret, cu o aviditate evidentă de iluzii. Cei doi prieteni — David Séchard și Lucien Chardon, mai tirziu Lucien de Rubempré, sînt exemplari pentru acea apetență comună eroilor balzacieni, spre un ideal, un absolut ce-și dovedește nimicnicia pe măsură ce el se apropie de el. Un neant atrăgător, iată farmecul seducător al iluziilor pe care le nutresc acești eroi. Ca și Louis Lambert (cel mai „fidel” autoportret transpus al lui Balzac), caracterele capitale ale acestui roman sînt posedate de un titanism voluntarist care ascunde o mai profundă propensiune spre vidul absolut al marilor iluzii. Tragedia acestor eroi e generată prin însăși puterea lor, putere autoanihilatoare. Eroii aceștia aleg să se realizeze deplină a ființei lor, dar de fapt se precipită spre ruina lor finală mai mult ori mai puțin profundă. Ei par atrași de o plenitudine absolută și se dovedesc chemați de o voce înșelătoare a golului. Marile lor virtuți, nu mai puțin decît viciile lor, îi pierd. Eroare ontologică? Nu, vocație esențială ce ține de statutul antropologic al umanității balzaciene.

„Abisele își au magnetismul lor” — afirmă autorul **Iluziilor pierdute** în prefața părții a doua — **Un geniu provincial** — a acestui roman. Parisul, în viziunea romancierului, este un asemenea abis. Dar și științele, artele, filosofia, tot ce îndeamnă la dăruirea totală de sine, la o creație **ex nihilo** exercită o asemenea atracție abisală, tocmai pentru că — într-o metafizică latentă a acestui univers romanesc — ele ascund **nihilul** în esența lor. Numai renunțînd la ambițiile sale de inventator, cedînd „sceptul speranțelor sale”, renunțînd la iluzii. David Séchard se salvează în cele din urmă. Dar se salvează el? Doar coaja, nu miezul existenței sale. Doar tîna măruntă, provincială, a ființei sale obscure.

Lucien de Rubempré este chemat spre alte realizări, și, deci, spre alte eșecuri. Puterea de a se **iluziona** (în fond putere de a genera iluzii și de a nu ceda în urma „pierderii” onora din ele) este mai puternică într-insul, în pofida vanităților sale. Simți că el este chemat să joace alte roluri, că la sfîrșitul **Iluziilor pierdute** cariera sa este departe de a se fi încheiat. Într-adevăr, îl vom regăsi în **Splendorii și mizerii ale curtezanelor**. Vidul din ființa sa găsește un demon seducător, un auxiliar prețios în calea pierzaniei sale: Vautrin. Acesta joacă rolul unui demon, al unui Mefisto care va secunda din umbră, și va dirija, întreprinderile tinărului ambitios. Pactul pe care i-l impune „provincialului la Paris” este o adevărată alianță cu Diavolul.

Triumful iluziilor — ar fi titlul acestui roman, în care iluziile se pierd doar pentru a putea fi regăsite, mai vii decît oricînd. Iluziile ne pierd, ele nu se pierd.

În schimb, iluzia iluziilor, proiecția în imaginar, creația literară este — în perspectivă balzaciană — singura mintuitoare. Cit de plin de încredere, de mîndră siguranță în realitatea, în adevărul de nezdruncinat, în utilitatea salvatoare a artei sale, se arată scriitorul în acele amintite cuvinte din Prefața la partea a treia, **Chinuri de inventator, din Iluzii pierdute**. „Cei patru sute de legiuitori pe care îi are Franța trebuie neapărat să știe că literatura e mai presus de ei; că Teoarea, Napoleon, Ludovic al XIV-lea, Tiberiu, puterile cele mai violente, ca și instituțiile cele mai puternice, dispar în fața scriitorului care se schimbă în vocea veacului său”. Iată-și pe scriitor atras în cursa în care-și face să cadă — nobilă cursă, supremă umană, de cele mai multe ori! — pe eroii săi: cursa iluziei absolutului de realizat în ordinea acestei lumi. Scriitorul, supremă realitate pentru el, iată dulcea, mintuitoarea groapă a pierzaniei sale!

Nicolae Balotă

BEETHOVEN

Cînd s-au implinit 100 de ani de la moartea lui Beethoven (1927), Constantin Brăiloiu a publicat în „Rampa” citeva **Reflecții** pe care trecerea timpului le-a transformat în certitudini. Exemplară ca viziune estetică ni s-a părut ideea perspectivei artistice pe care moștenirea muzicală a „Titanului” a impus-o posterității: „Beethoven este unul din rarii compozitori moderni, dacă numim «modern» omul cu privirea îndreptată numai spre viitor. Palestrina închide o epocă. Mozart este o epocă. Beethoven deschide o epocă”.

Într-adevăr, pentru întreaga muzică europeană opera muzicianului german a marcat nu numai începutul unui nebănuit drum artistic, ci și impunerea aceluși spirit novator exemplar, fără canoane și rigidități tehnice față de formă, conținut și idealuri umaniste. Către mijlocul secolului XIX, odată cu răspîndirea lucrărilor autorului **Eroice**, s-a afirmat în estetica muzicală universală spiritul beethovenian.

În răsăritul și sud-estul continentului nostru, tocmai se puneau bazele școlilor naționale. Revoluția din 1848 și Unirea Principatelor Române au asigurat nu numai condițiile politice, sociale și materiale ale închegării școlii muzicale românești, ci mai ales au fertilizat atmosfera artistică a epocii. Este de-a dreptul surprinzătoare concepția tinărului Alexandru Odobescu, admirabilul istoric de artă și susținător al muzicii originale, care vedea în opera lui Beethoven exemplul de urmat de către creatorii români. Într-o conferință susținută la 17 martie 1851 la Paris, în fața membrilor societății **Junimea română**, Alexandru Odobescu, ocupîndu-se de **Viitorul artelor în România**, propunea ca „model al celor ce vor crea muzica națională română” pe Beethoven! După o amplă și inedită analiză a creației autorului **Pastoralei** (simfonia ce l-a impresionat profund pe scriitorul nostru, fiindcă „aci natura vorbește, și natura trebuie să vorbească tuturor”), Odobescu recomandă compozitorilor români: „Să știe să descrie frumoasa natură a țării noastre, să prinză adevăratul sens al muzicii noastre populare, în sfîrșit, să se ajute de geniul său spre a-și exprima în acorduri melodioase simțirile cele interne, visurile ce-i apar dinaintea ochilor; și acestea să le expună cu acea inimă, cu acea frăgezime, cu acel ritm limpede și măreț, care ne plac atîta în muzicantul german. Să se recunoască poporul în muzica sa, s-o guste și să tragă dintr-însa simțiri mari și nobile, căci aceasta e adevărata menire a muzicii și a artelor în general”.

Climatul beethovenian al societății noastre de la mijlocul secolului XIX își avea rădăcini mai adînci. Este un fapt pe deplin elucidat astăzi că melomanii din România au receptat — parțial — creația lui Beethoven încă din timpul vieții marelui compozitor. Ceva mai mult: în 1870, cînd s-a sărbătorit centenarul nașterii muzicianului german la București, Iași, Brașov, Timișoara, Sibiu etc., în România răsunară deja toate simfoniile, **Missa Solemnis** (24 XII 1847) și opera **Fidelio** (18 VI 1841). Cum s-a produs această rapidă, pentru

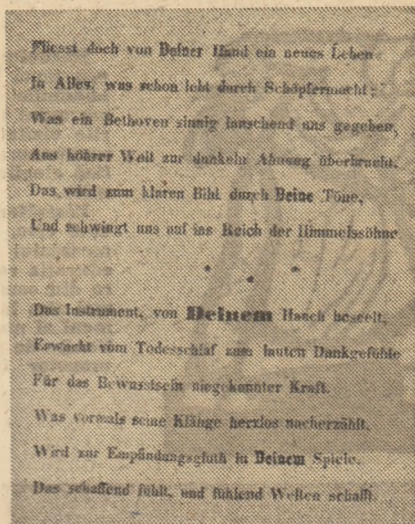

Bonn: Casa în care s-a născut Beethoven

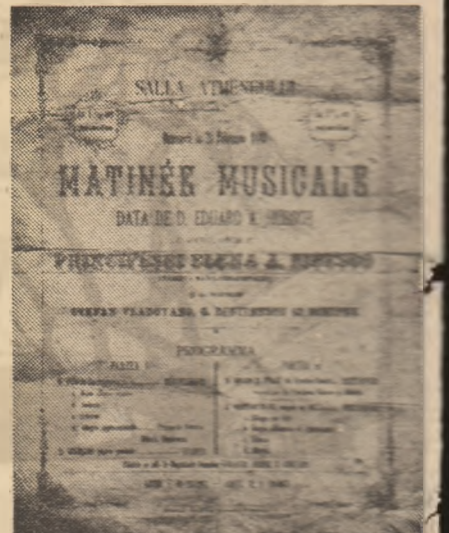
unii surprinzătoare, pătrundere a creației beethoveniene pe meleagurile noastre?

Încă din prima jumătate a sec. XIX, Țările Române și-au intensificat legăturile artistice cu statele din apusul continentului european. Astfel, poposec în capitala Austriei — încă din primele decenii ale veacului, deci în plină activitatea a lui Beethoven — oameni de cultură români, cu vederi largi față de artă și cu preocupări pentru muzică: cărturarii Gheorghe Asachi, Dinicu Golescu și Tudorachi Burada. Tot către Viena și-au îndreptat pașii psaltul și teoreticianul muzical Macarie Ieromonahul, compozitorul-pedagog Philipp Caudella, violoncelistul Francisc Caudella, dirijorul Polz Antal, compozitorul Ruzitska György. Așadar, intelectuali și artiști din Moldova, Valahia și Transilvania, care, reînțorși apoi în patrie, vor promova muzica lui Beethoven. Dacă Philipp Caudella, A. Polz, G. Ruzitska s-au aflat chiar în cercul artistic intim al compozitorului, în schimb ceilalți intelectuali au preluat fie atmosfera, fie lucrările lui Beethoven, realizînd — la reîntoarcerea în patrie — veritabile cenacluri culturale românești în care au răsunit paginile muzicale ale titanului. La Iași, de pildă, creația de cameră a lui Beethoven și-a ocupat între anii 1830—1865 locul preponderent în saloanele lui Asachi și Burada, în timp ce la Cluj (G. Ruzitska) și la Sibiu (Ph. Caudella) s-a promovat cu prioritate în viața de concert muzica autorului **Pastoralei**. Observațiile pertinente din **Testamentul meu de Tudorachi Burada**, însemnările din **Amintirile clujeanului G. Ruzitska**, corespondența lui Mihály Esterházy cu József Bánffy atestă interesul viu stîrnit de copleșitoarea opus și personalitatea lui Beethoven asupra acestor cărturari.

O cale indirectă de contact cu moște-

Poesia dedicată la Arad lui Liszt în care se elogiază personalitatea lui Beethoven. Foaie volantă din 1846.

Afișul Sonatei Kreutzer de Beethoven executată la București (1883)

și cultura românească în secolul XIX

nirea artistică, cu tradiția autentică a personalității titanului, a constituit-o legătura unor muzicieni români cu oamenii apropiați lui Beethoven. Compozitorul iezuan Eduard Caudella a fost prietenul devotat al celui mai cunoscut biograf de atunci al maestrului german, dirijorul Anton Schindler. De altfel, pagini din celebra sa monografie au văzut lumina tiparului — sub forma a cinci foiletoane — în ziarul bucureștean „Independența” (1861). Cântăreața și profesoara bucureșteană Maria Asson, una din autenticele interprete române ale operei beethoveniene, s-a numărat printre discipolele celebrei soprane care a tălmăcit — în primă audiere absolută — Simfonia IX-a (chiar sub bagheta compozitorului) și *Missa Solemnis*, Karoline Unger-Sabatier. Doi mari tălmăcitori ai quartetelor maestrului, doi străluciți reprezentanți ai tradiției interpretative beethoveniene, violonistul și dirijorul Joseph Hellmesberger-senior și violoncelistul Carl Schlesinger, dar mai ales Joseph Hellmesberger-junior au fost profesorii violoniștilor noștri Elisa Circa și George Enescu, precum și ai violonceliștilor Constantin Dimitrescu și Dimitrie Dinicu. „Îndrăznesc să-l numesc — scria George Enescu despre Beethoven în *Les souvenirs*, evocând perioada studiilor sale în capitala Austriei între anii 1888-1894 — ca și când l-am cunoscut personal sau puțin, dacă se poate. Într-adevăr, directorul Conservatorului din Viena, Joseph Hellmesberger-senior, îmi vorbea familiar despre Beethoven, îmi descria accesesele sale de minie, de dușie, felul său de a dirija. Gîndiți-vă că în orchestra Conservatorului, copil fiind, interpretam anumite simfonii ale titanului din Bonn după știmate manuscrise. Pentru mine, deci, Beethoven nu era în nici un caz același ca pentru tinerii de azi — un mare om ce se pierde în negura timpului —, ci un artist încă viu în amintirea bătrînilor”. De aici s-a născut imensa dragoste a lui George Enescu pentru opera lui Beethoven (la primele sale concerte în România, cînd nu implinise 14 ani, executa la pian — pe dinafară — Simfoniile maestrului), dar mai ales acea unică tălmăcire ce-l va situa pe virtuozul român printre cei mai de seamă interpreți beethovenieni (violoniști) de la începutul veacului nostru.

Cître mijlocul sec. XIX, o seamă de tineri muzicieni români s-au îndreptat pentru studii de perfecționare și de documentare spre Viena. Pianistii Karl Filtch, Heinrich Ehrlich, Maria Taban și Dimitrie Dimitriu, criticii muzicali și scriitorii Nicolae Filimon și Constanța Dunca, muzicologul Eusebie Mandicevski, dar mai ales compozitorii Ciprian Porumbescu, Tudor Flondor și Ioan Scarlatescu au cunoscut atmosfera artistică beethoveniană la ea acasă. „Muzică am ascultat îndeajuns — îi scria Ciprian Porumbescu la 7 martie 1881 surorii sale. Astfel am fost [...] la o reluare la Operă a lui *Fidelio* de Beethoven, după care nu am mai putut dormi toată noaptea din cauza emoției ce m-a cuprins”. Însemnări prețioase aveau să aștearnă în presa românească la înapoierea în București scriitorii Constanța Dunca și Nicolae Filimon: prima va publica un informat *medalion Beethoven* în revista „Amicul Familiei”, (1863), iar celălalt va realiza un memorial de călătorie și citeva studii de istoria muzicii (1858-1864), unde va contura precis contribuția artistică și personalitatea autorului Eroiceii.

INCOLO de aceste pasageri treceri și contacte artistice cu Viena secolului XIX trebuie să marcăm apariția unui far al culturii noastre în străinătate: fondarea societății academice „România Jună” în 1871, veritabilă „Mecca a intelectualității românești” vreme de câteva decenii. Aci au poposit și au activat intens — în afara muzicienilor — marele poet M. Eminescu, precum și o seamă de oameni de știință și artă români. Se păstrează azi programe de concerte ale Musikverein-ului cu însemnările lui Eminescu, din care nu lipsește numele lui Beethoven. O profundă admirație manifesta Lucașărușul poeziei românești față de *Sonata Kreutzer* (executată în repetate ocazii de prietenul său apropiat, violonistul Toma Micheru) și față de opera *Fidelio*. „Muzica acestui titan al Simfoniei a răscolit în mine — scria M. Eminescu după un spectacol cu *Fidelio* — toate sentimentele omului preocupat de soarta lui”.

Beethoven. Desen de Klöber — 1818 (La 26 martie s-au împlinit 150 de ani de la moartea compozitorului)

În 1879, doi mari scriitori români — I. L. Caragiale și Titu Maiorescu — au întreprins împreună prima lor călătorie de documentare artistică la Viena. Este greu de precizat (de-a lungul anilor care s-au scurs și a numeroaselor contacte cu orașul lui Beethoven) cât de puternică a fost impresia artistică asupra cărturarilor noștri, dar ceea ce știm cu precizie este locul preponderent acordat creației titanului în cenoaurile ce le-au condus. În cadrul societății *Junimea* din Iași și a salonului artistic *Titu Maiorescu* din București, marile critici literare a imprimat o veritabilă mișcare beethoveniană în capitala României. Cei mai de seamă artiști români — în frunte cu directorul *Filarmonicii*, Eduard Wachmann — au dat glas creației vocale

și camerale beethoveniene. „Căutați să auziți de mai multe ori fiecare dintre cele nouă simfonii, mai ales a 3-a, a 5-a, a 7-a și a 9-a, și *Fidelio* I *Fidelio* I și *Sonatele*. Și unele quartete și trio-uri (greu de priceput pentru nemuzicanți). Byron, Ibsen, Wagner sint modemi — spunea Titu Maiorescu — Shakespeare, Goethe și Beethoven sint eterni”.

Aceeași preferință față de Beethoven a manifestat-o și I. L. Caragiale, melomanul român care spre sfîrșitul vieții (1912) avea să devină un fanatic admirator al compozitorului german. Fie pe calea scrisului (cronicile „muzicale” semnate între 1894-1897 în presa bucureșteană, corespondența), fie în casa sa de la Berlin (unde și-au dat intîlnire, în pragul veacu-

lui XX, atîția oameni de cultură români) I. L. Caragiale a fost unul din cei mai convingători propagatori ai creației lui Beethoven în cercurile culturale românești. „Pentru mine nu există decît Beethoven!” — constituia replica marelui Caragiale în discuțiile ce le avea.

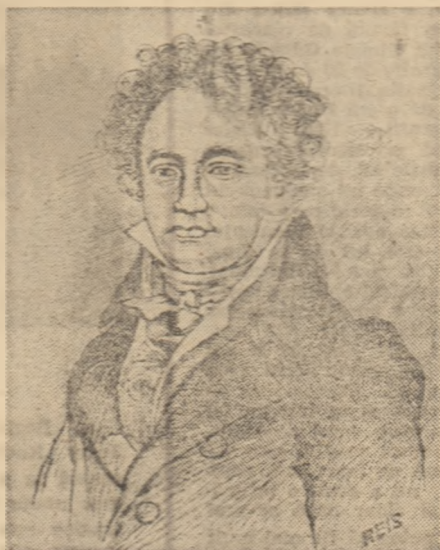
Aprecieri ca acestea nu erau izolate în cultura românească din sec. XIX. Scriitori ca Barbu Ștefănescu-Delavrancea și Anghel Demetrescu — au creat un climat beethovenian ce avea să se dovedească fructuos în cariera celor doi urmași, ambii interpreți de anvergură internațională ai operei titanului: pianistii Cella Delavrancea și Teophil Demetrescu. În Transilvania, la Brașov, familia Mureșenilor realizase în jurul „Gazetei Transilvaniei” un cerc artistic avînd ca pondere majoră opera lui Beethoven, cenoaclu din care nu lipseau compozitorii Iacob Mureșianu, Ciprian Porumbescu, Gheorghe Dima, cîntăreții D. Popovici-Bayreuth și Niky Popovici.

DESIGUR, cultivarea acestui spirit beethovenian în cultura românească s-a datorat și prezenței unor virtuozii de peste hotare care au concertat pe meștegururile României. De la Franz Liszt și Sigismund Thalberg pînă la Johannes Brahms, Joseph Joachim, Henryk Wieniawski, Leopold Auer, David Popper și cvartetul Joseph Hellmesberger, numeroși oaspeți străini au tălmăcit strălucit creația lui Beethoven. Multă vreme a stăpînit amintirea publicului românesc tălmăcirea *Sonatei Kreutzer* de către L. Auer și Pablo de Sarasate, după cum paginile beethoveniene în miinile lui Liszt au căpătat o forță emoțională pe care doar poezii au știut să o exprime în stihuri entuziaste.

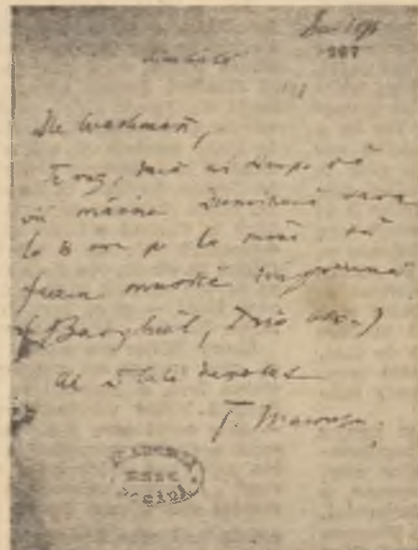
Nu ar trebui să ne scape investigației și acel cerc beethovenian, întreținut vreme de decenii chiar în inima Vienei, de către muzicologul român Eusebie Mandicevski. Editor al moștenirii lui Gustav Nottebohm (*Zweite Beethoveniana*, 1887), pasionat cercetător al corespondenței și manuscriselor autorului *Pastoralei*, Eusebie Mandicevski a educat în cel mai autentic spirit beethovenian o seamă de muzicieni români care la întoarcerea în patrie au continuat această operă de răspîndire a ideilor estetice ale maestrului german.

Prezența permanentă pe afișele românești a creației beethoveniene aproape în integralitatea ei vreme de un secol, publicarea lucrărilor camerale de către editorii români pentru educația individuală a tineretului, dragostea muzicienilor și a atîtor oameni de cultură față de moștenirea artistică a maestrului german, setea publicului pentru lucrările beethoveniene, dar în special acumularea unei experiențe artistice ce avea să se afirme în planul artei interpretative românești de la începutul veacului XX într-o concepție modernă de tălmăcire personală a creației lui Beethoven (George Enescu, Silvia Florescu, George Georgescu, Theophil Demetrescu ș.a.), confirmă existența puternică și distinctă a spiritului beethovenian în cultura românească.

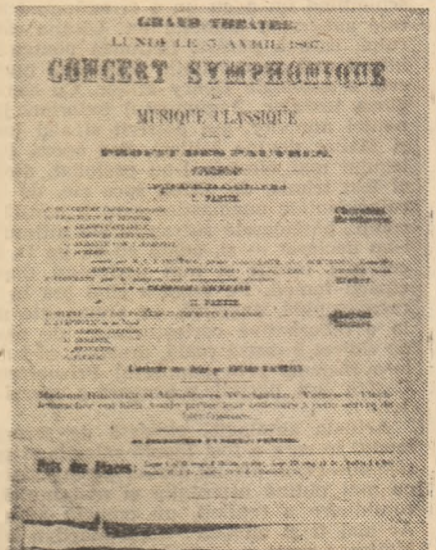
Viorel Cosma

Portretul lui Beethoven publicat în revista *Lyra Română*

Scrisoarea autografă a lui T. Maiorescu către Editura Wachmann pentru o serată de muzică de cameră cu lucrări de Beethoven

Afișul celui de al doilea concert simfonic

O monografie John Reed

„Le Monde des livres“ din 18 martie face o prezentare a unei ample monografii (632 pag.) apărută la Ed. Maspéro, intitulată **John Reed — Romanticismul revoluționar**. Autorul, Robert Rosentone, descrie viața patetică a aceluia care va rămâne în literatura universală ca autorul celebrului reportaj **Zece zile care au zguduit lumea**, „cea mai frumoasă relatare asupra revoluției din Octombrie“. Născut în 1887, într-o bogată familie americană, la Portland, nu departe de Pacific, tânărul John Reed ia contact direct cu realitatea socială, în 1913, cu prilejul grevei celor 25 000 de muncitori din industria mătasei, lângă New York. Cunoaște închisoarea, mizeria. Apoi, ajunge la Paris, se reîntoarce în Statele Unite, devine una din notorietățile boemei din Greenwich Village. Dar Reed se satură repede de această falsă postură de contestatar social, și când izbucnește revoluția mexicană el e alături de răsculații lui Pancho Villa din El Paso. Și astfel scrie prima lui carte: **Mexicul răsculat**. Izbucnește războiul. Tânărul scriitor se dezlănțuie în articole fulminante contra măcelului și, de îndată ce simte primele zguduiri ale imperiului țarist, face tot posibilul să ajungă în Rusia. E la Petrograd, vede cu proprii ochi cînd revoluționarii de pe „Aurora“ bombardează Palatul de

iernă. Cunoaște pe Lenin, pe alți fruntași ai revoluției din Octombrie. Ziarist incomparabil, e pretutindeni, scriind cu o pasiune, cu un devotament înflăcărat **Cele zece zile care au zguduit lumea**. În America, John Reed devine unul din fondatorii Partidului Comunist din S.U.A. (1919). Dar, din nou în mijlocul Revoluției, cade bolnav de tifos și moare la vârsta de 33 de ani, într-un spital din Rusia, la 17 octombrie 1920. Sierul e purtat de luptători ai Marii Revoluții pentru care și dăduse totul: tinerețea, viața. (Un desen de Cagnat, din același nr. din „Le Monde des livres“, schițează portretul lui John Reed.)

O „Saga africană“

● Editura „Jeune Afrique“ a făcut să apară primul volum al celei dintîi enciclopedii a marilor figuri istorice ale Africii, lucrare proiectată în 10 volume, comportînd fiecare 10 portrete, redactate de o echipă de specialiști din mediile u-

niversitare. Se remarcă deosebita calitate a iconografiei, alegerea textelor istorice menite a pune în lumină personalitățile respective — în cadrul acestui prim volum, de la faraonul Amenophis III, la marele călător arab Battuti, de la Abd-el Krim la Nasser.

Carnetele lui Beethoven

● Cele 5 prime volume din Carnetele pe care le folosea Beethoven pentru a putea conversa vor vedea în curînd lumina tiparului sub egida Musik-Verlag din Leipzig. Volumele reprezintă jumătate din cele 138 de carnete, ale compozitorului păstrate în Biblioteca națională din Berlin.

Critica istorică a filmului

● Luni au început, la Paris, lucrările celui de al doilea Festival internațional de critică istorică a filmului, organizat sub auspiciile „Prietenilor Cinematografului“ din Amiens și ale Cinematecii din Toulouse. Dezbaterile — pe baza vizionării unei serii de filme — sînt organizate pînă la 3 aprilie.

Casals la O.N.U.

● Un bust al marelui violonist Pablo Casals a fost inaugurat la sediul O.N.U. de către secretarul general Kurt Waldheim, în prezența văduvei artistului. Executat în bronz, bustul este realizat de sculptorul american Robert Berks, autorul monumentului închinat președintelui John F. Kennedy, instalat la Centrul Kennedy pentru arte, de la Washington. Berks începuse să sculpteze bustul lui Casals încă în timpul vieții artistului, cînd acesta se afla la sediul O.N.U., în octombrie 1971, cu prilejul primei audții a operii sale **Imn Națiunilor Unite**, compusă pe un text al poetului englez W. H. Auden.

„Aventura suprarealiștilor“

● Este titlul volumului (Ed. Stock) în care Jean-Jacques Brochier reușește o prodigioasă aventură intelectuală ai cărei eroi sînt Aragon, Eluard, Breton, Dalí, Picabia, Crevel și mulți alții. Autorul transmite fascinația sa pentru acea epocă plină de mișcare și talente diferite, Jean-Jacques Brochier își încheie „Aventura“ cu următorul sfat: „Fiți drept și nu acceptați, va rămîne întotdeauna ceva. Este lecția pe care ne-o dau Breton și prietenii săi“.

Afișul de cinema

● Obiect de colecție doar pentru cinefilii pasionați, afișul de film devine acum, în Franța, cel puțin, un subiect la modă, foarte la modă, atît de la modă încît dă naștere unei burse sui generis. Prețul record — deocamdată — a fost plătit pentru afișul lui Fritz Lang care anunța filmul **Metropolis**. Prețul curent pentru un afiș bun variază între 120 și 400 de franci, dar un expert în licitații, Alain Va Geunep, prevede o escaladă galopantă.

Noua „N.R.F.“

● Editorul Gallimard a decis să fuzioneze revista „Cahiers du Chemin“, creată acum 10 ani de Georges Lambriche, cu prestigioasa „Nouvelle Revue Française“, — în perspectiva că prin forța celor două redacții tirajul ar putea atinge 7 000 pînă la 10 000 exemplare. După un număr special consacrat lui Malraux, în septembrie 1977, Marcel Arland, care conduce „N.R.F.“ din 1953, va continua să figureze în comitetul de redacție al reinnoitei publicații, alături de Dominique Aury, Jean Grosjean și Georges Lambriche, care și va asuma direcția.

Se știe că „N.R.F.“ a fost fondată în 1909, de către Copeau, Ruyters și Jean Schlumberger, ea progresînd sub impulsul lui Jacques Rivière (1920-1928), apoi al lui Jean Paulhan. „N.R.F.“ are, printre alte merite, pe acela de a fi reunit pe cei mai reprezentativi scriitori ai literaturii franceze contemporane, de la Gide și Proust la Camus, iar, în ultima perioadă, pe Butor, Robbe-Grillet, Nathalie Sarraute...

Teatrul tăcerii

● Manifestarea cea mai neobișnuită din cite vor însoți Congresul Institutului Internațional de Teatru (Stockholm, 30 mai — 6 iunie) va fi reuniunea actorilor și regizorilor surzi, menită să pună bazele unui grup de cercetare și de acțiune pentru dezvoltarea unei forme de teatru propriu, a surzilor pentru surzi — în măsură să comunice cu mișcarea teatrală a celor care aud. Inițiativa acestui reuniuni aparține Teatrului Tyst (al tăcerii) din Suedia și ea este sprijinită de mai multe centre naționale ale I.T.I., de Comunitatea internațională a cercetării pentru teatrul vizual, precum și de UNESCO. Ideea unui atelier internațional pentru actorii surzi s-a

născut din seria de prezentări date de șase trupe de teatru (din R. F. Germania, Statele Unite, Israel, Polonia, Suedia și Elveția) în timpul Congresului internațional al surzilor, care a avut loc în iunie 1975 la Washington. Deși în lume există aproximativ șaiszeci de echipe teatrale alcătuite din artiști surzi, preocupările lor sînt prea puțin cunoscute. Întîlnirea de la Stockholm este destinată să facă cunoscut universul cultural foarte bogat al surzilor, în ceea ce are al specific. Și un prim festival al Teatrului lor va avea loc în 1979 la Sofia, paralel cu următorul Congres al Institutului Internațional de Teatru.

Autografele lui Stendhal

● La biblioteca municipală din Milano se găsesc 955 de cărți din biblioteca personală a consulului francez la Civita Vecchia, Henri-Marie Beyrle, cunoscut sub pseudonimul Stendhal. 700 de volume au fost multă vreme considerate iremediabil deteriorate din cauza numeroaselor adnotări ale posesorului lor și zăceau în depozit. Dar tocmai însemnările „barbare“ de pe aceste cărți, precum și operele

altora, erau folosite de Stendhal ca jurnal de însemnări zilnice sau pentru socotelii bănești. El făcea adnotări nu numai pe marginea albă a paginilor ci și între rînduri. Cele 700 de volume conțin o sumedenie de observații autobiografice, rumarci cotidiene, impresii de călătorie, reflecții despre artă. De 8 ani, un grup de specialiști italieni se ocupă de descifrarea acestor însemnări.

Compozitorul Boris Pasternak

● De curînd, în arhiva scriitorului sovietic Boris Leonidovici Pasternak (1890—1960) — poet și prozator, autor al volumelor lirice **Sora mea, viața, Anul 1905, A doua naștere**, remarcabil traducător din Shakespeare — s-au descoperit cîteva compoziții muzicale. Se știe că de la 12 la 18 ani Pasternak a urmat studii muzicale serioase îndrumat de I. Engel și R. Glier. La vârsta de 19 ani — oscilînd între muzică și literatură — s-a prezentat cu o parte din compozi-

țiile sale la marele compozitor rus I. Skriabin, care i-a remarcat aptitudinile deosebite, indemnîndu-l să persevereze. Totuși, chemarea literaturii s-a dovedit mai puternică. În arhivă s-au găsit două preludii pentru pian (1906) și **Sonata în Si minor**, terminată, după cum atestă manuscrisul autorului, la 27 iunie 1909. Aceste lucrări sînt pregătite pentru o primă execuție de pianistul sovietic Vladimir Felțman, laureat al Concursului internațional „Marguerite Long și Jacques Thibault“.

Cultura americană din anii '60

● O „combinație de critică literară, de istorie culturală, de politică și de reminiscențe personale“ — este definiția dată chiar de autor — Morris Dickstein — unei cărți noi care-i desfată și indignează, de la caz la caz, pe cititorii americani. Titlul ei, **Porțile raiului** (Gates of Eden), departe de a fi apologetic și cu atît mai puțin apocaliptic, încearcă să sugereze, în intenția lui Dickstein, cît de mare-i grădina... „Culturii americane din anii '60“ (acesta fiind sub-

titlul). Pe drept sau pe nedrept, el acordă dacă nu chiar același loc, în orice caz o importanță egală analizelor literare ale lui Lionel Trilling și concertelor date de Beatles-i, făcînd să defileze într-o horă neierarhizată nume ca Joseph Heller, Allen Ginsberg, Norman Mailer, Bob Dylan, Janice Joplin, John F. Kennedy, Joan Baez, Andy Warhol, Susan Sontag, Kurt Vonnegut, Richard Nixon, Paul Goodman, Philip Roth, James Baldwin, Jane Fonda...

„Moartea președintelui“

● Regizorul polonez Jerzy Kawalerowicz lucrează la un film consacrat unuia din cele mai tragice episoade ale perioadei dintre cele două războaie — asasinatul primului președinte al Republicii Polone, Gabriel Narutowicz. Scenariul a fost scris de regizor in-

susi, în colaborare cu criticul Boleslaw Michalik. Realizat de grupul „Kadr“, filmul se intitulează **Moartea președintelui**. Rolul titular a fost încredințat actorului Zdzislaw Mrozewski. Turnarea filmului a provocat numeroase modificări în traficul urban al capitalei poloneze.

AM CITIT DESPRE...

Invitații la lectură

CIND a publicat cartea — aprig comentată, combătută, dezmințită, mult citită și, mai ales, mult privită, întrucît arăta ca un album cu poze — despre Marilyn Monroe, Norman Mailer a explicat că și-a ales ca subiect scurta viață a actriței și pentru că, schimbînd un a cu un o și adăugînd un y, numele ei este anagrama numelui lui. Ultima carte a romancierului, care a părăsit ficțiunea pentru a relata despre infinit mai neverosimila plămuire numită viața reală, este o antologie Henry Miller. Cu comentarii pe marginea textelor. Argumentul exterior, jucăuș al conșonanței numelor, s-a potrivit și aici (un l în loc de a și Mailer devine Miller), dar opera (și biografia) colegului mai vîrstnic l-au pasionat, desigur, în sine. A și fost trimis, de altfel, spre ele, de Kate Millet (ah, coincidențele onomastice care îl amuză pe Mailer!) et comp., bățăioasele sufragete ale ultimului deceniu care l-au declarat — și, odată cu ei, pe D. H. Lawrence — cei mai înrașiți și mai periculoși dușmani ai emancipării femeii. Pe vremea cînd era în toi polemica aceea stupidă, excesivă, cu argumente simplificate pînă la o rebarbativă caricaturizare, de natură să acopere de ridicol o cauză reală, dreptă, să-i dăuneze de fapt, le-a răspuns prin pamphletul **Prizonierul sexului meu**. Cartea era, parțial, o exegeză a operei lui Henry Miller.

Actuala antologie, elogiată de recenzenți și pentru modul în care a fost făcută selecția și pentru pertinentele observații ale lui Mailer pe marginea textelor, este, cu mai puțină ostentație și mai multă profunzime, o continuare a replicii, un omagiu adus romancierului. Ar mai fi și altceva: după Marilyn Monroe, Norman Mailer a scris o carte despre Cassius Clay. După Clay a trecut la Henry Miller. Cei trei oameni celebri, atît de deosebiți unul de altul, au în comun frenezia trăirii necenzurate de conveniențe și este evident că această ardere de sine l-a fascinat la fel de pătimaș pe Mailer.

Antologia — sîntem asigurați — merită să fie citită, pentru că reunește cele mai bune pagini ale stufosului, uneori prolixului și, deci, perfect antologabilului Miller, și pentru că Mailer îl înțelege în substanța lui. Interesant este că, prin 1933, Henry Miller a încercat să scrie și el o carte despre un autor cu care se simțea înrudit: D. H. Lawrence. Ar fi fost singura lui carte despre altă personalitate literară. N-a terminat-o niciodată. Opera lui este o mereu reluată autobiografie, la care s-au adăugat, în ultimii ani, meditații filosofico-religioase, firește la persoana I. Spre deosebire de Mailer, care preferă confesiunii reportajul, Miller nu agreează obiectivarea.

Am în față **Iată-l pe Henry**, e Henry Miller din Brooklyn, o izbită carte-album făcută de cineastul Robert Snyder după ce a terminat filmele **Odissea lui Henry Miller**, un documentar biografic de 90 de minute, și **Gînduri despre scris**, o „biografie literară“ și, pe lângă ele, banda video cu durată de o oră **Henry Miller citește și meditează**. Multe fotografii — Henry Miller la toate vîrstele și, alături de el, prietenii lui, de la Brassai la Lawrence Durrell, locurile lui, de la casa de pe Driggs Avenue, în Brooklyn, „unde mi-am petrecut cei dintîi nouă ani de viață, primul meu rai pe pămînt“, pînă la Parisul revăzut acum cîțiva ani, la vernisajul expoziției sale de acuarele, femeile lui de la June (Mona în cărți), cea de a doua soție, care l-a îndemnat să devină scriitor, pînă la a cincea sa soție, tînăra japoneză Hoki — și ca text, transcrierea unor convorbiri Miller-Snyder, Miller-Durrell, Miller-Anais Nin etc.

Henry Miller s-a născut în 1891. Are, deci, 86 de ani și, cum spunea un gazetar care l-a văzut acum vreo cîteva luni, e „zglobiu ca un scatiu“. „Cartea mea — declară Miller vorbind despre opera sa în întregul ei — este omul care sînt: omul derutat, omul nesocotit, omul pofcios, nerușinat, excesiv, atent cu alții, scrupulos, mincinos, al dracului de demn de încredere, care sînt“. „Albumul, afirmă Snyder, nu e decît o infimă mostră din filmul despre om; și chiar dacă ar mai exista încă zece filme, ele nu ar putea să fie mai mult decît o invitație la citirea operei acestui om.“ Norman Mailer deschide larg ușa.

Felicia Antip

Bibliografie etruscă

● Un repertoriu exhaustiv al lucrărilor științifice privind ansamblul de aspecte ale civilizației etrusce. Intitulat **Bibliografie etruscă**, alcătuit de cunoscutul om de știință Pol Defosse, este în curs de apariție. Primul volum, apărut în anul 1976 în colecția Latomus, cuprinde lista operelor publicate între anii 1927, data apariției revistei „Studi etruschi”, și anul 1950. Sunt proiectate alte două volume, unul privind publicațiile anterioare celor din 1927, celălalt pe cele cuprinse între anii 1950-1970. Această amplă lucrare constituie un instrument de lucru atât pentru etruscologi, cât și pentru specialiștii care se ocupă de civilizațiile contemporane din bazinul mediteranean.

Revenirea lui Goldoni

● O mică lume populară, o „sărbătoare a valorilor și energiilor populare”, o „splendidă reprezentare” este denumit de critica dramatică spectacolul cu **Il Campiello** de la Goldoni, prezentat de compania „Piccolo” din Milano. Inițial, organizat pentru aniversarea a 270 de ani de la nașterea autorului, spectacolul s-a transformat într-o campanie de reactualizare a comediei dell'arte.

Dreptul la muncă — tema unui festival cinematografic

● La Strassbourg s-a desfășurat recent (16-22 martie) al șaselea festival internațional al filmului despre drepturile omului, cu tema **Dreptul la muncă**. Au fost prezente în competiție circa patruzeci de filme de lung și scurt metraj. Masa rotundă care a precedat proiectările s-a ocupat de locuri de muncă pentru dezbatere fiind publice. Afișul festivalului, reproducus aici, a fost ales prin concurs, obținând premiul întâi, și este opera artistului bulgar Gheorghe Gospodinov.

„Orchestra lui Billy Cotton”

● Editura „Jupiter Book Ltd.” din Londra a publicat de curând **Orchestra lui Billy Cotton** sub semnătura lui John Maxwell, prefăcută de Billy Cotton însuși și conținând un număr apreciabil de fotografii monocrome și un disc EP. Cartea prezintă cinci zile din viața șefului de orchestră și a celor care au trăit și creat în preajma lui, ca Harry Secombe, Cilla Black, Cliff Richard, Alma Cogan, Bob Hope și mulți alții. Discul de la începutul cărții constituie o evocare a celor mai importante momente ale creației lui Billy Cotton.

Medalia Rubens

● În colaborare cu orașul belgian Anvers, care a proclamat anul 1977 drept Anul Rubens (ca o magiu adus marelui pictor la a 400-a aniversare a nașterii sale) și patronază un bogat program de expoziții, concerte, spectacole și conferințe, U.N.E.S.C.O. editează o medalie jubiliară a cărei vinzare va contribui la pregătirea unor tineri artiști originari din lumea a treia. În versiuni de

aur, argint și bronz, medalia reprezintă pe o față un bust al lui Rubens, după autopoziția ce se află în casa din Anvers a pictorului, iar pe cealaltă față imaginea unei mame cu copilul său, după desenul **Maternitate**, aflat azi la Luvru și purtând semnătura Pietro Paolo Rubens. Gravată de Giovanni S. Santucci, Medalia Rubens a fost realizată la Monetația din Paris.

Leonardo da Vinci și Jules Verne

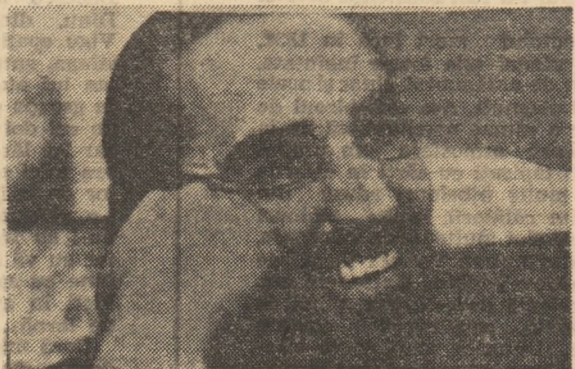
● La Reims s-a deschis o expoziție consacrată lui Leonardo da Vinci cu tema **Pictor, inventator, inginer**, și lui Jules Verne, cu tema **Verne, vis și realitate**. Claude Varade justifică prezența celor doi în aceeași expoziție ca un fapt firesc, ce face să reunească două genii ale imaginării: Leonardo — om al creațiilor utopice, care începând din secolul al XIX-lea au devenit o realitate, Verne, care patru secole mai târziu decât înaintașul său, imaginează mașinării, călătorii, fenomene ale viitorului, care azi încep să devină realități.

Desene uitate de Miró

● Peste 4000 desene executate de Miró pentru tablourile sale au fost uitate printre diverse hirtii și regăsite de către artist, pur și simplu din întâmplare. În curând va apărea în Editura Skira **Carnete catalane**, în care sunt reproduse circa 120 de desene. Cartea ne face să pătrundem în intimitatea artistului, în atelierul său, în reflecțiile sale asupra picturii contemporane, artei, muzicii, tehnicii picturii.

„Carmen a mea”...

...este titlul filmului pe care-l pregătise cineastii leningrădeni, având ca subiect nuvelele lui Mérimée, pe muzică din opera lui Bizet. Carmen va fi interpretată de Elena Obraztova, solistă a Teatrului Mare, apreciată la Festivalul Internațional de la Barcelona drept cea mai bună Carmen; în rolul lui José va apare Vladimir Atlantov, de asemenea solist al Teatrului Mare.

Vittorio Gassman: „Sint un histrion”

● 90 de filme, 110 piese de teatru — iată bilanțul de până acum al carierei excelentului actor italian Vittorio Gassman, azi în vîrstă de 55 de ani, care este adesea comparat, ca talent și factură actoricească, cu Pierre Brasseur sau Jules Berry, o specie azi pe cale de dispariție. „Sint un histrion”, spune actorul despre el însuși. Recent, el a

Zece mari poeți

● În colecția „Nouveaux bibliophiles” a Editurii „Gautier Langueureux” a apărut una din cele mai cuprinzătoare antologii de poezie franceză: **Zece mari poeți**. Intocmită de Yvonne Girault, lucrarea cuprinde studiul, note bibliografice și selecții de versuri din Ronsard, La Fontaine, Musset, Hugo, Vigny, Baudelaire, Verlaine, Péguy, Aragon și Prévert.

Monografie

Anna de Noailles

● În „Mercure de France” a apărut, semnată de Edmée de La Rochefoucauld, una din cele mai interesante și complete monografii despre viața și opera scriitoarei franceze de origine română, Anna de Noailles.

Viața și cantecele Juliettei Gréco

● Admiratorilor Juliettei Gréco, Editura Seghers, prin colecția „Poésie et chansons”, le oferă o admirabilă biografie a artistei, întocmită de Michel Grisolia și Fr. Mallet-Joris. Lucrarea este însoțită de o discografie și o filmografie.

„Istoria romanului american”...

...lucrarea lui Marc Saporta, apărută pentru prima dată în 1970, a fost reeditată la „Gallimard”. Imbunătățit și adus la zi, volumul — instrument valoros de informare asupra evoluției romanului american —, este completat acum de substanțiale note bibliografice ale autorilor, precum și cu noi capitole despre literatura științifico-fantastică și literatura politistă.

Vittorio Gassman: „Sint un histrion”

terminat al treisprezecelea film în regia lui Dino Risi, intitulat **Suflete pierdute**. Spre deosebire de creațiile anterioare, e vorba acum de o melodramă la limita fantasticii. „Este primul meu rol dramatic. L-am interpretat fără a folosi un anumit tip de agresivitate care este în general atitudinea mea” — mărturisește Gassman.

ATLAS

Călătoria

Locuiesc într-o casă atât de nouă încît senzația că mă aflu într-un hotel — specific, adaptat nevoilor scrisului, din moment ce are birouri încărcate de creioane, scrisori, pixuri, caiete virgine, petece de hirtie cu idei notate în grabă — nu e decît cum nu se poate mai firească. Pe stradă, cînd ies, descopăr un oraș nou pe care parcă l-am mai văzut cîndva — dar de cite ori n-am trăit eu această înșelătoare impresie a priveliștilor cunoscute într-o altă viață! — un oraș care mă tulbură și mă farmecă, pe care-l descopăr stradă cu stradă, reconstrucție cu reconstrucție, un oraș desigur ciudat, sprijinit în brazi înalți și rotunzi ca niște originale coloane lipsite de stil, un oraș de care mă voi atașa, simt, pe care nu-l voi uita.

Umblu de dimineața pînă seara pe străzi și nu încetez să mă mir, și nu mă mai satur. N-am văzut niciodată un oraș mai înflorit și mai dezinvolt. Din cea mai neînsemnată curte izbucnesc vișini roz, meri imaculați și tufe înstelate cu galben; regulile de circulație au devenit elastice, pietonii circulă în fluvii uimite pe mijlocul bulevardelor, mașinile intră grăbite în sens interzis, străzi și piețe întregi sint barate de panourile șantierelor de construcții. Se demolează și se construiește într-un ritm atât de încordat, încît gesturile se leagă, se suprapun și dau — ca în film — o mișcare continuă, neobosită, halucinantă aproape. Blocuri înalte se golesc de locuitorii care umplu — ca într-o cosmică experiență a vaselor comunicante — alte blocuri înalte, se construiește, se înalță, se reface, se plînge, se transportă, se țipă, se poartă dolii, se muncește pînă la epuizare și eroism, se ride, se trăiește. Străzile sint pline cu mese încărcate de cremvurști calzi și mititei fumeșturi, de mere și portocale, de prăjituri, de limonade. O chermeză stranie și trepidantă pare că se desfășoară de zile și nopți întregi în acest oraș pe care-l străbat, fericită că trăiește, fericită că pot fi martora acestei inepuizabile și imprevizibile vieți care mă înconjoară.

Frîntă de oboseală, de priveliști, de mers, de emoții, seara mă întorc în apartamentul nostru nou, în camera mea albastră și imaculată, impersonală încă asemenea unei camere de ireproșabil hotel, mă întind în patul încă strălucitor, cu așternuturi proaspete necunoscute, și nu-mi pare rău că traseul călătoriei mele a cuprins acest extraordinar oraș, cum nu cred să mai existe azi vreunul, și adorm mulțumită, înțelegînd cu mirare că această călătorie este chiar viața mea.

Ana Blandiana

„Linuștea zorilor”

● POET, prozator, dramaturg, eseist, istoric literar, lingvist și folclorist, profesorul Radu Flora de la Universitatea din Belgrad este astăzi, prin bogata activitate literar-științifică și organizatorică pe care o desfășoară de peste trei decenii, o personalitate bine cunoscută atât în Iugoslavia cât și în România. Născut la 5 septembrie 1922 în Satu-Nou din Banatul iugoslav, el și-a descoperit vocația de poet încă din adolescență (și-a făcut studiile la Panciova, Virșet, București și Belgrad), dar a început să se manifeste public mai ales de prin 1945 încoace, cînd, împreună cu colegii săi de generație, Vasko (Vasilie) Popa, Ion Bălan, Aurel Gavrilov (Gavriliță), Mihai Avramescu, Ion Marcoviceanu, Florica Ștefan, Simion Drăguța și cu alții contribuie la punerea bazei noii mișcări literare de expresie românească din țara vecină.

Primul volum de versuri, **Drum prin noapte și prin zi**, îi apare în 1947 (recenzat, între alții, de Sașa Pană în „Revista literară”). Al doilea, **Poeme cu lumină**, în 1950. Urmează în 1952 încercarea de roman **Crucea și**, în același an, poemul **Albu**, închinat unui luptător comunist cu același nume și scris împreună cu recent disparutul prozator și publicist Ion Bălan (1925-1976). Se încearcă apoi în dramaturgie, scriind comedia în 5 acte **Școala logodnicilor** (1956), jucată cu succes în lumea satelor, pentru că în 1962 să vină cu volumul I al unei **Istории a literaturii române** (vol. II, 1963) și cu o amplă lucrare de dialectologie despre graiurile românești din Banat (în limba sîrbă), continuată cu cercetările incluse în volumele **Din relațiile sirbo-române** (1964, 236 p.), **Relațiile iugoslavo-române** (1968, 106 p.), **Relațiile sirbo-române, noi contribuții** (1968, 409 p.) și cu o nouă lucrare de dialectologie, tot în limba sîrbă, despre **Grădile românești din Banat în lumina geografiei lingvistice** (1969, 500 p.). În 1970, Radu Flora publică romanul **Cînd vine primăvara** (premiat la concursul revistei „Lumina”, în orientarea și editarea căreia a avut și are un rol important), iar în 1975, amplul volum despre **Folclorul literar bănățean**, premise și sînteze, în fond o amplă monografie asupra folclorului literar din această regiune. Toate acestea, alături de o seamă de comunicări la diferite congrese și simpozioane (unele, precum cel, repetat de mai multe ori, despre **Reciprocalitățile iugoslavo-române**, organizate chiar de el); traduceri în sirbo-croată (din Cezar Petrescu) și în românește (din Miroslav Krleža și mai ales din Vasko Popa — **Cimpia neodihnei**, 1964, și **Versuri noi**, 1976), colaborări la diverse publicații etc., preocupări în cadrul cărora literatura, limba, folclorul și cultura română ocupă un loc central, asigurîndu-li-se astfel o largă difuziune în lumea iugoslavă și chiar în medii culturale mult mai ample.

Aparența ar fi că versurile se pierd cu totul în noianul unor atât de diverse acti-

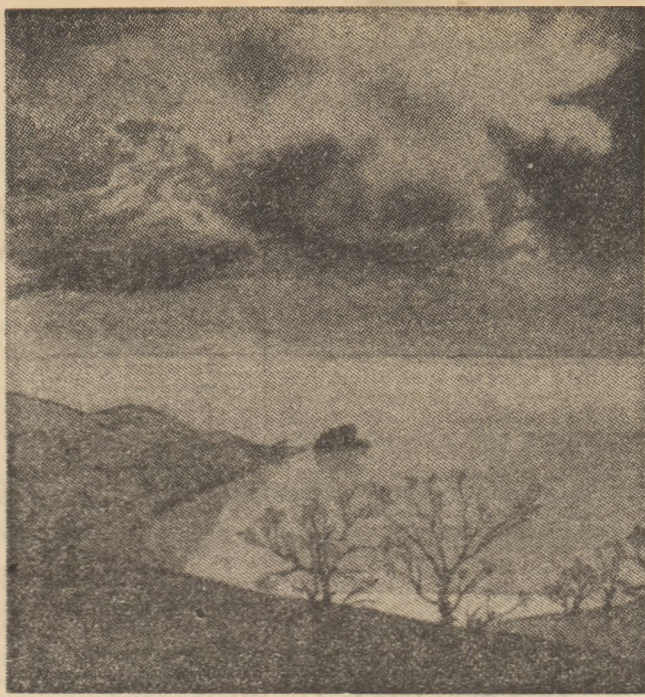
vități. De fapt, pe lângă împrejurarea că **Linuștea zorilor** e al patrulea volum al său de versuri, autorul a publicat din cînd în cînd poezii în periodice de limbă română și mai ales sirbo-croate (limbă în care, alese de Vasko Popa, versurile i-au apărut în 1975 și într-un volum — **Linuștea zorilor**), macedonene, maghiare, ruse etc., ceea ce a menținut trează atenția pentru această dimensiune a personalității lui, stimulîndu-l, totodată, să și valorifice la maximum. Încît, alături de poezii menționați mai sus sau de Slavco Almăjan, Cornel Bălică, Petru Cîrdu, Mihai Condali, Ion Flora, Miodrag Milos, Teodor Șandru, Costa Toader și de alții, Radu Flora constituie o prezență statornică în acest cîmp.

Versurile lui cîntă amintirea copilăriei desfășurată în fosta ruralitate bănățeană. („Doar eu lipsesc, nemotivat, de peisaj / și absența mi se pare neînțeleasă, ca o tăinușă boală”), confruntările lui cu lumea modernă, elanurile erotice și prieteniile, înalță peisaje (unele admirabile, precum acel din **Adria**) sau creionează stări de suflet de o notabilă diversitate. Poetul nu ezită să și pigmenteze versurile cu cite un regionalism (voame, a strînge, criplă, invăieșat, sniper etc.), să propună forme noi unor cuvinte (finsingurătății, seratic, pulbăr, fontană, glacee), să răsucească multiplu schemele versificației, pe care le stăpînește foarte bine, să arunce în pagini madrigaluri, dedicații, reflecții lirice cu aer aforistic, felurite instantanee etc., pe care le susține sau nu intensitatea emoției și mai puțin respectarea, fie și elastică, a regulilor prozodice. Ironia discretă, intimismele jucăușe stau astfel alături cu gândurile grave, cu aspectele dramatice sau înnoitoare ale societății, cu voga dar expresiva șarjare, ca în acest **Spital** văzut ca: „Un prohod de halaturi albe, / de dureri concentrate în tablete, / de speranțe ce tînjesc spre soare / și deznădejdi ce se imprimă ca niște pete. // Medici grăbiți pe coridoare / ce-ți izbesc inima ca niște popice, / îți usucă singele și îți regenerează, / îți împung creierii aidoma unor alice”.

Serise de un remarcabil cărturar, versurile lui Radu Flora au uneori un agreabil aer de „făcut”, pot fi învecinate adesea cu ale altora, de la Călinescu și Philippide, la Blaga, Bacovia, Ion Pillat și mulți alții, conțin în ele acea largă disponibilitate tipică pentru asemenea poezii pe care le gustă și pentru multitudinea de procedee, metode și formule pe care le evocă direct sau subiacent. Ba, mai mult, cu oarecare aproximație, am putea deduce din ele, dacă nu le-am ști, chiar preocupările autorului, de care, prin oricîtă rafinare, ea nu se poate elibera, sporindu-și farmecul și stimulînd mereu curiozitatea istoricului literar.

George Muntean

Revederi și întâlniri

Acuarelă a poetului și pictorului M.A. Voloșin, inspirată de peisajul Crimeii.

Sport

Senol, Senol,
dacă n-ai fi
fost tu...

REÎNTÎLNIREA cu Tallinul însemna, desigur, o reluare a plimbărilor pe străzile înguste, pitorești, poetice, ale vechiului oraș medieval, contemplarea depărtărilor mării, de sus, din cetatea Toompea, străjuită de nemișcații săi paznici, de cele două turnuri — Hermann cel înalt și Margareta cea voinică —, coborârea în subteranele tăcute ale mănăstirii dominicane din sec. XII, înglobate în chip straniu și neașteptat în clădirile moderne.

De jur împrejurul vechii cetăți se întinde orașul modern, oraș cu o viață activă, culturală, comercială, un centru industrial important. Într-o clădire nouă, cu utilaje din cele mai perfecționate, funcționează uzina de mașini „Il marine”. M-a atras la început numele cu o rezonanță romantică și atât de poetică. Apropierea mării mă făcea să presupun o filiație în acest sens. Mi s-a explicat că de fapt numele este al unui personaj mitic, un fel de Hefaiistos estonian...

În unison cu denumirea atât de atrăgătoare și gazdele s-au arătat agreabile și ospitaliere. Uzina fabrică între multe alte produse și injectoare de calibru mic pentru instalații de calorifer, pe care le experimentează deocamdată pe scară republicană pentru a le trece apoi pe scară unională și a le da și la export... Pe de-a-ntregul automatizate, economicoase, aceste injectoare sînt creații ale unei inteligențe tehnice ascuțite. Se spune în genere că nordicii sînt oameni reci, posaci din fire. Oamenii pe care mi-a fost dat să-i cunosc vizitînd uzina „Il marine”, directorul Rauth, inginerul Vaher, maistrul Pierre, au dezmințit întru totul această părere. Comunicativi, plini de bunăvoință, de simpatie, ospitalieri, întîlnirea cu ei se înscrie printre cele mai plăcute amintiri legate de Tallin.

Reîntîlnirea cu Tallinul însemna mai ales revederea cu bunii prieteni, scriitorii Lili Promet și Ralph Parve. O familie literară cu adevărat fericită (ca să nu mai vorbim de fericirea omenească, de profunza înțelegere ce domnește în viața acestui cuplu) în care nu există concurență, ci perfectă completare. Lili Promet e prozatoare, Ralph Parve poet și dramaturg. E adevărat că în ultima vreme Lili Promet a încălcat domeniul soțului său, a început să scrie piese, dar armonia a rămas neștirbită.

Ca o expresie a colaborării literare armonioase dintre cei doi soti vine ultima lor carte, scrisă în comun, intitulată **Călătorie în doi**. Este o carte de reportaje unde un număr apreciabil de pagini este închinat României, pe care Lili Promet și Ralph Parve au vizitat-o cu trei ani în urmă. Este o carte scrisă cu multă sensibilitate și finețe, o carte de autentică valoare artistică. Omagiind frumusețile naturale, peisajul românesc, sufletul celor doi scriitori estonieni a vibrat în mod deosebit la vestigiile trecutului nostru istoric, începînd cu Histria și mozaicul de la Constanța și terminînd cu monumentele de artă din București. Cu egală admirație s-au apropiat ei de prezentul țării noastre dominat de patosul edificării unei societăți noi. Răsfoind cartea **Călătorie în doi** și rugînd să mi se traducă pe alocuri pasaje, convorbirea noastră a lunecat inevitabil spre literatura română... În prima sa călătorie la București, acum aproape șapte ani, Lili Promet l-a cunoscut pe Zaharia Stancu și amintirea personalității sale l-a rămas profund întipărită. Un alt prieten de care vorbește cu mult drag este Laurențiu Fulga. Cu acest prilej aflu că romanul său **Moartea lui Orfeu** a fost tradus în limba estoniană și urmează să apară curînd... Se evocă apoi întîlnirile cu alți contrați români: Ioanichie Olteanu, Ion Hobana, Geza Domokos.

PREZENȚA literaturii române se remarcă și la Moscova. Pe strada Gorki este o binecunoscută librărie, „Drujba”. Aici se vind cărți din țările socialiste, originale și traduceri. La standul românesc îți atrag atenția ultimele noutăți: **Probleme de literatură comparată** de Al. Dima, publicate într-o colecție nouă, recent inaugurată de Editura Progres. E, de altfel, prima carte de teorie literară din România ce apare în tălmăcire în limba rusă (traducător M. Fridman). Tot Editura Progres a publicat recent, sub titlul **Fii cuminte, Cristofor**, un volum reunind trei piese ale lui Aurel Baranga. Tălmăcirea aparține Elenei Azernicova, cercetătoare harnică și competentă a teatrului și cinematografului românesc. Volumul se deschide cu o interesantă prefață semnată de binecunoscutul regizor Gheorghî Tovstogov.

Dacă vom adăuga că în aceeași vreme apărea în paginile revistei „Inostrannaia Literatura” nuvela lui D. R. Popescu **Duios Anastasia trecea**, în traducerea Liliei Dolgoșeva, că aceeași editură Progres așteaptă apariția într-un viitor apropiat a traducerii romanului **Apa** al regretatului Alexandru Ivasiuc (tălmăcire de Tatiana Ivanova și Kiril Kovaldgi) și pregătește o **Antologie a nuvelii românești contemporane**, ne vom da seama că vorbind despre prezența literaturii române în U.R.S.S. nu facem cîtuși de puțin o figură de stil...

CRIMEIA este pentru mulți mai ales o noțiune exotic-vilegiaturistică. Toată lumea a auzit de Ialta, de Gurzuf, de Livadia, Simeiz. Dar mai există și altă Crimeie — țărîmul de est al peninsulei sau centrul ei — mai puțin asaltată de turiști, cu un farmec aparte, mai rustic, mai patriarhal, sau în orice caz mai puțin nivelată și uniformizată de confort și civilizație. Drumul de pe țărmul vestic spre cel estic, peste lanțul de munți vechi din centrul peninsulei este incîntător. Serpentine abrupte, pe alocuri parcă gata să se prăbușească în mare, trec printre grădini, dumbrăvi, vii. Căsuțele din piatră albă, mici gospodării răzlețe, răsar pe neașteptate din coastele stîncose, alături îți fac impresia unor cuiburi de rînduinci prinse pe cîte un promontoriu mai ospitalier. Drumul peste podișul central al peninsulei își oferă un popas în orașul Starîi Krim. Adormit, copleșit de o atmosferă patriarhală, aproape incredibilă în epoca noastră, el are totuși un punct de atracție — aici a locuit ani de zile și aici a și murit scriitorul pe nedrept uitat și ignorat Alexandru Grin. Dar numai istoricii literari l-au dat uitării. Nu și cititorii. **Romanele Fugara de ape, Jessy și Morgiana** și mai ales **Pinze purpurii** nu și-au pierdut nici o clipă audiența la public și mai ales la tineret.

La Feodosia poți vizita un interesant muzeu de arheologie ilustrînd calitatea ei de colonie grecească. Dar mai ales îți se recomandă casa și muzeul memorial Almazovski, cunoscut pictor marinist. Grandilocvența pinzelor sale te lasă mai curînd rece sau chiar te obosește. Într-un coridor al vastei clădiri, o mică expoziție îți desfășoară ochiul și te emoționează. Este o expoziție ocazională, de acuarele și tempera, realizate de poetul și pictorul Maximilian Voloșin, inspirate de peisajul Crimeii și mai ales de Coctebel, locul de odihnă preferat al scriitorului.

Coctebel... Nume de rezonanță franceză s-ar părea, de fapt de origină turcă, însemnînd „dealurile albastre”. Deasupra golfului, pe faleză, înaintînd parcă în mare, se înalță casa în care a trăit și a murit poetul Maximilian Voloșin, una din personalitățile cele mai interesante ale poeziei ruse de la începutul secolului nostru. Cînd spun înaintînd în largul mării nu fac cîtuși de puțin o figură de stil. Om extravagant, de o mare fantezie, cu idei îndrăznețe, Voloșin a dat casei sale forma unei corăbii ce pare că pornește să înfrunte valurile. Să fi fost o aluzie simbolică? În orice caz, destinul i-a fost asemenea acestor corăbii...

Maria Stepanovna, soția poetului mort încă în 1932, amabilă și energică în ciuda vârstei sale foarte înaintate, ne îngăduie să vizităm casa cu de-amănuntul, chiar și acele odăi ce nu se deschid în mod obișnuit. Așa este biroul de sus al scriitorului, camera ce a rămas neschimbată de la moartea lui și unde se păstrează atmosfera din timpul cînd el trăia: toți pereții sînt tapisați cu cărți în diferite limbi străine, pretutindeni multe bibelouri aduse din Egipt, de la Paris, din diferite călătorii, multe tablouri prețioase. De altfel în toată casa sînt multe pinze valoroase, între care un portret al lui Maximilian Voloșin făcut de Diego Ribera, tablouri de Petrov-Vodkin, Kutsodiev etc. Maria Stepanovna este o excelentă povestitoare, plină de vervă, cu o memorie formidabilă, care evocă în cuvinte sugestive întîlnirile, discuțiile, lecturile, toată viața pitorească a acestei case ca o corabie, pe vremea cînd cîrmaciul era în viață, om de o vastă cultură și de o mare bună-nătare, care prin aceste calități ale minții și ale sufletului atrăgea pe semenii săi. Și astăzi amintirea lui cheamă numeroși oaspeți veniți să aducă omagiul lor „Casei poetului” și stăpînului ei...

Tatiana Nicolescu

● LA sfîrșitul meciului România—Turcia, cîștigat de noi la un scor de picoteală pentru tufele de dafin din malul Bosforului, multă lume a zîmbit strîmb, știrb, pieziș, sanchiu și și-a aruncat batișta-n căușul cu creolină al lunii, numai conducerea echipei naționale s-a spălat pe ochi cu floarea paștelui, gîlgînd de fericire și de fin în ieslea succesorilor. Dar atît Ștefan Covaci cît și apropiații lui puteau să-și coasă colțurile gurii cu fir de fumegos, țîșnit din lampă chioară, pentru că formația noastră, avînd în față un adversar venit să vadă dacă Marea Neagră dă din coadă ca un cîrd de vulpi și la țărmul Dobrogei, a jucat slab, cu scaieți în barbă, inima goală și picioarele flămînde de dorul suirii în corcoduș. Am înscris patru goluri, mai puteam înscris trei, însă și turcii au înscris un gol, anulat complet aiurea de un arbitru cu ifose de mare cavaler al țambalului sărutat de caracatițe și barbuni în momentul cînd noi conduceam doar cu 1—0 — ceea ce înseamnă că le-am luat iataganul din cui și le-am tăiat urechea cu mina altuia.

E foarte adevărat că turcii ar fi luat bătaie oricum, fiindcă portarul lor, Senol, n-ar fi bun de tînut ca portar nici la un bloc din gura Oborului, dar de aici și pînă la declarațiile alea, date de grupul Covaci, că sîntem cu mînzul în iarba Europei, e cale lungă pe șira spinării.

Însă nu e prima oară cînd tocăm pistrui cu toporul și-i prăjim în fluierul piciorului de lemn al berbecului pe care umblă călare federația. Ștefan Covaci, care locuiește la Casa Armatei (fi duce mîncarea în cameră un ospătar sau un șef de sală?) nu se poate jezli de Sames, nu îndrăznește să renunțe la Troi și se dă de trei ori peste cap ca să ne-nțerească în credința că Vigu e de aenlăturat.

După meciul Dinamo—Steaua, Lucescu mi-a declarat că el și Dinu, dinadins i-au lăsat lui Vigu spațiu larg de mișcare pe stînga, spre a-și construi pe partea lui atacurile. Vigu a căzut în groapa cu var albastru, săpată de cei doi dinamoviști, un croniclear l-a lăudat neobservînd manevra (nici măcar așezarea fundașilor de la Dinamo), Ștefan Covaci l-a sărutat pe frunte, semănîndu-l cu trei lalele și o păpădie, iar eu vă zic că nu-mi miroase a bine cu spaniolii. Să nu ne bage Piști în apriele unsprezece luni de larnă...

Dacă mă voi înșela, ceea ce-mi doresc din suflet, voi înghiți un ou roșu cu coajă cu tot.

Senol, Senol, dacă n-ai fi fost...

Fănuș Neagu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director: GEORGE IVASCU